

Justitiekommitténs betänkande 2018/19:JuU14

Våldsbrott och brottsoffer

Sammanfattning

Utskottet föreslår med anledning av motioner två tillkännagivanden till regeringen. Enligt utskottet ska regeringen dels vidta åtgärder för att skärpa straffen för överträdelse av kontaktförbud, dels ta initiativ till att en brottsofferportal inrättas för dem som drabbats av bedrägerier och identitetskapningar.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående arbeten.

I betänkandet finns 49 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP) och tio särskilda yttranden (C, L).

Behandlade förslag

Drygt 130 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	14
Ärendet och dess beredning.....	14
Utskottets överväganden.....	15
Våldsbrott	15
Pepparsprej	23
Hedersrelaterat våld och förtryck	24
Barn- och tvångsäktenskap samt könsstympning	39
Människohandel m.m.	48
Hatbrott mot troende	54
Kontaktförbud	56
Risk- och hotanalyser	61
Brottsoffer	63
Unga brottsoffer	72
Skadestånd.....	80
Brottskoder och statistik	87
Reservationer	92
1. Låt straffskärpningsparagrafen omfatta funktionshindrade, punkt 3 (L).....	92
2. Brott mot äldre, punkt 4 (M, SD, KD).....	93
3. Sekretessbrytande regel i offentlighets- och sekretesslagen, punkt 5 (M).....	94
4. Ökad kunskap om hedersrelaterat våld, punkt 10 (M).....	94
5. Omhändertagande av unga m.m., punkt 11 (M)	95
6. Moralpoliser, punkt 12 (M)	95
7. Hedersbrott – egen brottsrubricering och straffskärpnings-grund, punkt 15 (M, SD, KD).....	97
8. Ändrad utformning av fridskränkingsbrottet, punkt 17 (V).....	97
9. Inför tvångsäktenskapsenhet, punkt 19 (M, KD).....	98
10. Förbättrade möjligheter att verka proaktivt, punkt 20 (M)	98
11. Skärpt lagstiftning mot tvångsäktenskap, punkt 22 (M, KD)	99
12. Skärpt lagstiftning mot tvångsäktenskap, punkt 22 (SD)	100
13. Skärpt straff för vilseledande till tvångsäktenskapsresa m.m., punkt 23 (M).....	100
14. Förläng preskriptionstiderna för äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa, punkt 24 (L)	101
15. Straffbelägg barnäktenskap, punkt 25 (SD).....	101
16. Straffrättsligt ansvar för vårdnadshavare vid könsstympning, punkt 26 (M, SD, KD).....	102
17. Ökad kunskap om könsstympning, punkt 27 (KD)	103
18. Rättsväsendets arbete mot människohandel, punkt 29 (L).....	103
19. Europasamarbetet mot människohandel med barn, punkt 30 (L)	104
20. Polisens arbete mot barnprostitution och barnarbete, punkt 31 (KD) .	105
21. Fler verktyg för att motverka trafficking, punkt 32 (SD).....	106
22. Kristofobiska hatbrott, punkt 35 (KD).....	106
23. Ökad användning av kontaktförbud, punkt 38 (M, L)	108
24. Kontaktförbud med elektronisk övervakning efter avtjänat fängelsestraff, punkt 40 (SD, KD, L).....	108

25. Förenkla utfärdandet av kontaktförbud, punkt 41 (SD).....	109
26. Utöka området för kontaktförbud, punkt 42 (L)	109
27. Utvärdera kontaktförbudet avseende den gemensamma bostaden, punkt 43 (M, L)	110
28. Risk- och hotanalyser, punkt 44 (C)	110
29. Stöd till brottsofferjourer och avgift till Brottsofferfonden, punkt 45 (KD)	111
30. Medling, punkt 46 (KD)	112
31. Kommuners skyldighet att finansiera brottsofferstöd m.m., punkt 47 (KD)	113
32. Starkare brottsofferperspektiv i hela rättsväsendet, punkt 48 (C).....	114
33. Starkare brottsofferstöd för offer för våld i nära relationer, punkt 49 (C)	114
34. Brottsofferportal för drabbade av bedrägerier och identitetsskapningar, punkt 50 (S, MP)	115
35. Genomförandet av EU:s brottsofferdirektiv, punkt 51 (M, V)	115
36. Barn som bevitnat våld ska ses som brottsoffer, punkt 53 (SD, V, KD, L)	117
37. Kunskapslyft när det gäller unga brottsoffer, punkt 55 (KD)	117
38. Ofödda barns status som brottsoffer, punkt 57 (SD)	118
39. Särskild utbildning för den som hör eller förhör barn, punkt 58 (L) ..	119
40. Utökad antal barnahus, punkt 59 (KD).....	119
41. Automatisk utbetalning av skadestånd, punkt 61 (SD, KD)	120
42. Automatisk utbetalning av skadestånd, punkt 61 (L)	121
43. Brottsskadeersättning till utsatta för sexuellt våld m.m., punkt 62 (V)	121
44. Förenkla utbetalningarna av brottsskadeersättning, punkt 63 (V)	122
45. Höjda skadeståndsnivåer, punkt 64 (M, KD).....	123
46. Höjda skadeståndsnivåer, punkt 64 (SD).....	124
47. Kartläggning av sexualbrotten, punkt 67 (M, SD).....	125
48. Statistik om hedersrelaterat förtryck, punkt 68 (V)	125
49. Statistik om brottsligheten i skolorna, punkt 69 (M)	126
Särskilda yttranden	127
1. Skydda människor mot hedersrelaterat förtryck, punkt 9 (C).....	127
2. Skärpta straff för hedersrelaterat våld , punkt 14 (L).....	127
3. Hedersbrott – egen brottsrubricering och straffskärpnings-grund, punkt 15 (C, L)	127
4. Inför tvångsåktenskapsenhet, punkt 19 (C, L)	128
5. Stärk myndigheterna, punkt 21 (L).....	128
6. Skärpt lagstiftning mot tvångsåktenskap, punkt 22 (C, L)	128
7. Skärpt straff för vilseledande till tvångsåktenskapsresa m.m., punkt 23 (L).....	129
8. Straffbelägg barnåktenskap, punkt 25 (L)	129
9. Straffrättsligt ansvar för vårdnadshavare vid könsstympning, punkt 26 (C, L)	129
10. Höjda skadeståndsnivåer, punkt 64 (C, L).....	129
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	131
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19	131

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Våldsbrott

1. Införande av en lex Lotta-lag

Riksdagen avslår motion
2018/19:2418 av Helena Vilhelmsson (C).

2. Utbildning om våld i samkönade relationer

Riksdagen avslår motion
2018/19:841 av Anders Österberg (S) yrkande 2.

3. Låt straffskärpningsparagrafen omfatta funktionshindrade

Riksdagen avslår motion
2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1.

Reservation 1 (L)

4. Brott mot äldre

Riksdagen avslår motionerna
2018/19:136 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 21,
2018/19:792 av Ann-Britt Åsebol och Elisabeth Björnsdotter Rahm
(båda M),
2018/19:969 av Katarina Brännström (M),
2018/19:1781 av Ingela Nylund Watz (S) och
2018/19:2870 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 2 (M, SD, KD)

5. Sekretessbrytande regel i offentlighets- och sekretesslagen

Riksdagen avslår motion
2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 3 (M)

6. Förebygg vålds- och sexualbrott

Riksdagen avslår motion
2018/19:1031 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S).

Tillåta försäljning av pepparsprej

7. Pepparsprej

Riksdagen avslår motion
2018/19:1891 av Lars Beckman (M).

Hedersrelaterat våld och förtryck

- 8. Förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck**
Riksdagen avslår motion
2018/19:248 av Sara Seppälä och Markus Wiechel (båda SD) yrkandena 1–4.
- 9. Skydda människor mot hedersrelaterat förtryck**
Riksdagen avslår motion
2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 26.
- 10. Ökad kunskap om hedersrelaterat våld**
Riksdagen avslår motion
2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 9.
Reservation 4 (M)
- 11. Omhändertagande av unga m.m.**
Riksdagen avslår motion
2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkandena 10–12.
Reservation 5 (M)
- 12. Moralpoliser**
Riksdagen avslår motionerna
2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 24,
2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkandena 6–8 och
2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 24.
Reservation 6 (M)
- 13. Förhindra och straffa hedersvåld**
Riksdagen avslår motion
2018/19:1606 av Elisabeth Svantesson (M).
- 14. Skärpta straff för hedersrelaterat våld**
Riksdagen avslår motionerna
2018/19:248 av Sara Seppälä och Markus Wiechel (båda SD) yrkande 5
och
2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 19.
- 15. Hedersbrott – egen brottsrubricering och straffskärpningsgrund**
Riksdagen avslår motionerna
2018/19:425 av Christian Carlsson (KD),
2018/19:1057 av Lawen Redar (S),
2018/19:1900 av Louise Meijer (M),
2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 23,

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkandena 54 och 55,
 2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 4,
 2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 22 och
 2018/19:2967 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD) yrkande 3.

Reservation 7 (M, SD, KD)

16. Egen brottsrubricering för oskuldskontroller

Riksdagen avslår motion
 2018/19:1899 av Louise Meijer (M).

17. Ändrad utformning av fridskränkingsbrottet

Riksdagen avslår motion
 2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8.

Reservation 8 (V)

18. Maktbrott i stället för hedersbrott

Riksdagen avslår motion
 2018/19:1558 av Lotta Olsson (M).

Barn- och tvångsäktenskap samt könsstympning

19. Inför tvångsäktenskapsenhet

Riksdagen avslår motion
 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkandena 57 och 58.

Reservation 9 (M, KD)

20. Förbättrade möjligheter att verka proaktivt

Riksdagen avslår motionerna
 2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP) yrkandena 5 och 6 samt
 2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkandena 13 och 14.

Reservation 10 (M)

21. Stärk myndigheterna

Riksdagen avslår motion
 2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1.

22. Skärpt lagstiftning mot tvångsäktenskap

Riksdagen avslår motionerna
 2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 16 och 17,
 2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 3 och
 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 56.

Reservation 11 (M, KD)

*Reservation 12 (SD)***23. Skärpt straff för vilseledande till tvångsäktenskapsresa m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 4 och 7 samt

2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 5.

*Reservation 13 (M)***24. Förläng preskriptionstiderna för äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5.

*Reservation 14 (L)***25. Straffbelägg barnäktenskap**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 10–12,

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 25–27 och

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6.

*Reservation 15 (SD)***26. Straffrättsligt ansvar för vårdnadshavare vid könsstympning**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 59,

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 27 och

2018/19:2967 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD) yrkande 5.

*Reservation 16 (M, SD, KD)***27. Ökad kunskap om könsstympning**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 22.

*Reservation 17 (KD)***28. Förbättra samordningen mellan myndigheter m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP) yrkandena 3 och 4 samt

2018/19:2158 av Maria Stockhaus m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

*Människohandel m.m.***29. Rättsväsendets arbete mot människohandel**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 29.

Reservation 18 (L)

30. Europasamarbetet mot människohandel med barn

Riksdagen avslår motion

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 30.

*Reservation 19 (L)***31. Polisens arbete mot barnprostitution och barnarbete**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2453 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 12.

*Reservation 20 (KD)***32. Fler verktyg för att motverka trafficking**

Riksdagen avslår motion

2018/19:133 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 21.

*Reservation 21 (SD)***33. Skärpta straff för att motverka människohandel**

Riksdagen avslår motion

2018/19:1921 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 1.

34. Motverka olaglig arbetskraft

Riksdagen avslår motion

2018/19:874 av Sten Bergheden (M) yrkandena 2 och 4.

*Hatbrott mot troende***35. Kristofobiska hatbrott**

Riksdagen avslår motion

2018/19:174 av Hans Eklind och Lars Adaktusson (båda KD) yrkande 1.

*Reservation 22 (KD)***36. Hatbrott mot troende**

Riksdagen avslår motion

2018/19:1607 av Elisabeth Svantesson (M).

*Kontaktförbud***37. Skillnader i hanteringen av kontaktförbud**

Riksdagen avslår motion

2018/19:272 av Hampus Hagman (KD).

38. Ökad användning av kontaktförbud

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:467 av Gulan Avci (L) yrkande 2,

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 22 och

2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 23 (M, L)

39. Skärpt straff för överträdelser av kontaktförbud

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför skärpt straff för överträdelse av kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3 samt

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 2.

40. Kontaktförbud med elektronisk övervakning efter avtjänat fängelsestraff

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 4 och

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 6.

Reservation 24 (SD, KD, L)

41. Förenkla utfärdandet av kontaktförbud

Riksdagen avslår motion

2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 25 (SD)

42. Utöka området för kontaktförbud

Riksdagen avslår motion

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 3.

Reservation 26 (L)

43. Utvärdera kontaktförbudet avseende den gemensamma bostaden

Riksdagen avslår motion

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 4.

Reservation 27 (M, L)

Risk och hotanalyser

44. Risk- och hotanalyser

Riksdagen avslår motion

2018/19:2843 av Annika Qarlsso m.fl. (C) yrkande 22.

Reservation 28 (C)

Brottsoffer

45. Stöd till brottsofferjourer och avgift till Brottsofferfonden

Riksdagen avslår motion

2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 29 (KD)

46. Medling

Riksdagen avslår motion

2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 3 och 4.

Reservation 30 (KD)

47. Kommuners skyldighet att finansiera brottsofferstöd m.m.

Riksdagen avslår motion

2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 6 och 10.

Reservation 31 (KD)

48. Starkare brottsofferperspektiv i hela rättsväsendet

Riksdagen avslår motion

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 20.

Reservation 32 (C)

49. Starkare brottsofferstöd för offer för våld i nära relationer

Riksdagen avslår motion

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 24.

Reservation 33 (C)

50. Brottsofferportal för drabbade av bedrägerier och identitetskapningar

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en brottsofferportal för drabbade av bedrägerier och identitetskapningar och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 53.

Reservation 34 (S, MP)

51. Genomförandet av EU:s brottsofferdirektiv

Riksdagen avslår motion

2018/19:759 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 6.

Reservation 35 (M, V)

52. Brottsoffers rätt till ersättning vid avspärrningar och andra tvångsåtgärder

Riksdagen avslår motion

2018/19:2607 av Karin Enström (M).

*Unga brottsoffer***53. Barn som bevittnat våld ska ses som brottsoffer**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 20 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 78.

*Reservation 36 (SD, V, KD, L)***54. Obligatorisk registerkontroll m.m.**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2844 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

55. Kunskapslyft när det gäller unga brottsoffer

Riksdagen avslår motion

2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 5.

*Reservation 37 (KD)***56. Förbättrade rättsprocesser där barn är inblandade**

Riksdagen avslår motion

2018/19:1032 av Hans Hoff (S).

57. Ofödda barns status som brottsoffer

Riksdagen avslår motion

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 20.

*Reservation 38 (SD)***58. Särskild utbildning för den som hör eller förhör barn**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4.

*Reservation 39 (L)***59. Utökat antal barnahus**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2329 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 1 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 77.

*Reservation 40 (KD)***60. Tydliggör barnahusens målgrupp**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2329 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 4.

*Skadestånd***61. Automatisk utbetalning av skadestånd**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:399 av Markus Wiechel (SD) yrkande 4,

2018/19:1212 av Roland Utbult (KD),

2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 8 och

2018/19:2596 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 22.

*Reservation 41 (SD, KD)**Reservation 42 (L)*

62. Brottskadeersättning till utsatta för sexuellt våld m.m.

Riksdagen avslår motion

2018/19:691 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V).

*Reservation 43 (V)***63. Förenkla utbetalningarna av brottsskadeersättning**

Riksdagen avslår motion

2018/19:759 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 5.

*Reservation 44 (V)***64. Höjda skadeståndsnivåer**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 14,

2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 7,

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 46 och

2018/19:2869 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 3.

*Reservation 45 (M, KD)**Reservation 46 (SD)***65. Utred det solidariska betalningsansvaret**

Riksdagen avslår motion

2018/19:1358 av Marléne Lund Kopparklint och Sten Bergheden (båda M).

*Brottskoder och statistik***66. Statistik om gärningspersoners ursprung och nationalitet**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:656 av Betty Malmberg (M) och

2018/19:1844 av Jan Ericson (M).

67. Kartläggning av sexualbrotten

Riksdagen avslår motion

2018/19:2869 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 5.

*Reservation 47 (M, SD)***68. Statistik om hedersrelaterat förtryck**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 6.

*Reservation 48 (V)***69. Statistik om brottsligheten i skolorna**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 49 (M)

70. Särskild brottskod för djurrätsrelaterad brottslighet

Riksdagen avslår motion

2018/19:847 av Betty Malmberg (M) yrkande 3.

71. Regional redovisning av brottsstatistik

Riksdagen avslår motion

2018/19:1412 av Lars Beckman (M).

Stockholm den 4 april 2019

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Louise Meijer (M), Katja Nyberg (SD), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S), Juno Blom (L), Henrik Vinge (SD), Ingemar Kihlström (KD), Josefin Malmqvist (M), Jonny Cato Hansson (C) och Karolina Skog (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet drygt 130 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19. Yrkandena rör våldsbrott och brottsoffer och tar upp frågor om bl.a. våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, tvångsäktenskap och brottsoffer. Yrkandena återfinns i bilagan.

Utskottets överväganden

Våldsbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. införande av en lex Lotta-lag, en översyn av straffskärpningsparagrafen i brottsbalken och en skärpning av synen på brott mot äldre.

Jämför reservation 1 (L), 2 (M, SD, KD) och 3 (M).

Motionerna

I motion 2018/19:2418 av Helena Vilhelmsson (C) efterfrågas en lex Lotta-lagstiftning för att förhindra att kvinnor dödas av en närstående. Motionären anför att lagstiftningen ska föreskriva att myndigheter ska samverka när kvinnor utsätts eller riskerar att utsättas för våld av en närstående. Vidare bör en haverikommission tillsättas som granskar ärenden där kvinnor dödat av en närstående.

I motion 2018/19:841 av Anders Österberg (S) yrkande 2 anför motionären att man bör se över möjligheten att ge fler inom rättsväsendet möjligheter till utbildning om våld i samkönade relationer.

I partimotion 2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1 begärs att den s.k. straffskärpningsparagrafen i brottsbalken ska breddas så att den uttryckligen omfattar brott som begås för att kränka personer med funktionsnedsättning.

Flera motioner rör brott mot äldre.

I kommittémotion 2018/19:136 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 21 begärs ett tillkännagivande om att brott mot äldre bör ses som en försvårande omständighet varför straffen för brott som riktar sig mot äldre bör skäras.

I kommittémotion 2018/19:2870 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 5 begärs att rättsväsendet ska se särskilt allvarligt på brott mot äldre och andra som kan ha svårt att värja sig mot brott.

I motion 2018/19:969 av Katarina Brännström (M) begärs ett tillkännagivande om översyn av insatserna från samhällets sida för att äldre ska känna sig trygga och om översyn av straffen för brott mot äldre.

I motion 2018/19:1781 av Ingela Nylund Watz (S) anför att brott mot äldre måste prioriteras i större utsträckning och att det är angeläget att utveckla metoderna för att bekämpa dessa brott.

I motion 2018/19:792 av Ann-Britt Åsebol och Elisabeth Björnsdotter Rahm (båda M) begärs ett tillkännagivande om att se över möjligheten att skärpa straffen för brott som är riktade mot äldre och särskilt utsatta personer.

I kommittémotion 2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 3 efterfrågas en ny sekretessbrytande regel i offentlighets- och sekretesslagen

för att fler fall av våld i nära relationer ska förebyggas. Enligt motionärerna ska den sekretessbrytande bestämmelsen innebära att socialtjänsten samt hälso- och sjukvården ska kunna lämna uppgifter om enskilda till polisen för att förebygga framtida brott. Socialtjänsten samt hälso- och sjukvården ska själva efter en samlad bedömning avgöra om det är lämpligt att sekretessen bryts.

I motion 2018/19:1031 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om att förebygga vålds- och sexualbrott.

Bakgrund

Gällande rätt

Enligt 29 kap. 2 § brottsbalken ska som försvårande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, bl.a. särskilt beaktas om den tilltalade har utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig (punkt 3).

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10)

I skrivelsen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10) redogör regeringen översiktligt för den jämställdhetspolitiska utvecklingen de senaste tio åren. Erfarenheter och effekter av den särskilda jämställdhetssatsningen 2007–2014 redovisas.

I skrivelsen presenterar regeringen också inriktningen och en ny delmålsstruktur för jämställdhetspolitiken. Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken ska även i fortsättningen vara att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Bland delmålen finns målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män samt flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

I skrivelsen redogör regeringen även för sin avsikt och sina skäl för att inrätta en jämställdhetsmyndighet.

Skrivelsen omfattar en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Strategin inbegriper mål och insatsområden, en struktur för stöd och uppföljning och ett åtgärdsprogram med insatser för perioden 2017–2020.

Regeringen anser i skrivelsen att statens styrning av insatser mot mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål, bör följa en samlad nationell strategi under perioden 2017–2026. Strategin består av politiska målsättningar, en organisation för genomförande och ett system för uppföljning. Strategin började gälla den 1 januari 2017 (s. 110).

Utvecklingen av verksamheten bör enligt skrivelsen ha fyra målsättningar för att på sikt uppnå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot

kvinnor ska upphöra. Viktiga principer och prioriterade frågor som är gemensamma för samtliga målsättningar formuleras som utgångspunkter för strategin. Utgångspunkterna och målsättningarna ska genomsyra arbetet med att genomföra strategin samt ligga till grund för det uppföljningssystem med indikatorer som regeringen avser att ta fram (s. 111).

Regeringen bedömer att strategin bör bidra till att uppnå regeringens jämställdhetspolitiska delmål att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män samt flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Strategins fyra politiska målsättningar är

- ett utökat och verkningfullt förebyggande arbete mot våld
- förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
- effektivare brottsbekämpning
- förbättrad kunskap och metodutveckling.

Utskottet har behandlat den ovannämnda skrivelsen i ett yttrande till arbetsmarknadsutskottet och uppgett följande (yttr. 2016/17:JuU6y).

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem som orsakar stort fysiskt och psykiskt lidande. Det är den yttersta konsekvensen av den maktobalans som råder mellan kvinnor och män. Under många år har både ideell och offentlig verksamhet mot mäns våld mot kvinnor vuxit fram. Som regeringen påpekar är våldet trots detta ännu omfattande och kostsamt, framför allt för den enskilda kvinnan och flickan, men också för samhället. Förebyggande insatser är därför kostnadseffektiva såväl ur ett individuellt som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Utskottet är positivt till regeringens ambition att främja utvecklingen av effektiva åtgärder för att förhindra både att våld utövas och att våld upprepas. Detta kräver ett bredare och mer konstruktivt engagemang av män och pojkar samt en uppgörelse med normer som rättfärdigar våld och begränsningar av kvinnors och flickors handlingsutrymme och livsval. Som regeringen anför krävs det skarpare och mer träffsäkra åtgärder vad gäller skydd och brottsbekämpning. Enligt utskottet är strategins inriktning och det åtgärdsprogram som beskrivs i skrivelsen väl ägnat att bidra till att uppnå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Skrivelsen beslutades i riksdagen den 22 februari 2017 (rskr. 2016/17:150).

Jämställdhetsmyndigheten inrättades den 1 januari 2018. En av myndighetens uppgifter är att samordna den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Av direktiven för utredningen som föregick inrättandet (dir. 2016:108) framgår bl.a. att delar av Uppsala universitets uppdrag att utveckla och sprida evidensbaserad kunskap och information om mäns våld mot kvinnor ska överföras till Jämställdhetsmyndigheten och drivas vidare som en permanent uppgift. Det gäller bl.a. utveckling och spridning av evidensbaserad kunskap och information om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck

samt om våld i samkönade relationer med ett rikstäckande och samlat perspektiv.

Arbetsmarknadsutskottet anförde i sitt budgetbetänkande för 2019 utgiftsområde 2018/19:AU1 (utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering) bl.a. följande när det gäller Jämställdhetsmyndigheten (s. 19 f.).

När det gäller genomförandet av jämställdhetspolitiken vill utskottet framhålla att ett aktivt jämställdhetsarbete måste bedrivas inom alla relevanta myndigheter för att få genomslag. Inrättandet av en särskild myndighet för jämställdhetsfrågor kan få motsatt effekt genom att arbetet hos andra myndigheter och aktörer sidordnas och nedprioriteras. Inrättandet av Jämställdhetsmyndigheten skedde också på bekostnad av en rad redan befintliga och fungerande verksamheter. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att Jämställdhetsmyndigheten läggs ned och upphör som myndighet den 31 december 2019.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:108).

I regeringsförklaringen den 21 januari 2019 anförde dock statsministern att Jämställdhetsmyndigheten blir kvar.

Genomförande och uppföljning av den nationella strategin

Regeringen gav den 23 februari 2017 Socialstyrelsen i uppdrag att stödja genomförandet och uppföljningen av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I uppdraget ingår att förbättra kunskapen om förekomsten av våld och insatserna på området samt kompetensstöd och metodutveckling för vård- och omsorgspersonal. Socialstyrelsen ska också genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap och tvångsäktenskap. Uppdraget till Socialstyrelsen syftar bl.a. till att specifikt förbättra kunskapen om förekomsten av mäns våld mot kvinnor och våldsrelaterade insatser inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården på kommunal respektive regional nivå. Socialstyrelsen har lämnat en delredovisning av uppdraget i mars 2018 ("Förslag på indikatorer för uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor") och ska lämna en slutredovisning senast den 31 mars 2020.

Återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld

Regeringen tillsatte i mars 2017 en särskild utredare för återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (dir. 2017:26). Utredningen är en del i genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Utredarens uppdrag är att analysera effekterna av insatserna samt föreslå hur arbetet med våldsutövare kan utvecklas och stärkas. Utredaren ska bl.a. kartlägga kunskap om verk samma metoder, analysera verksamheter som syftar till att förebygga att våld uppstår och upprepas, se över behov av stöd och vägledning för att utveckla återfallsförebyggande verksamhet samt lämna förslag på hur stödet kan

utformas för att effektivisera arbetet. Utredaren ska också främja och stärka samverkan mellan och inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården och rättsväsendets myndigheter.

Uppdraget redovisades i maj 2018 i betänkandet Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37). I betänkandet föreslås att en ny sekretessbrytande regel ska införas i 10 kap. 18 b § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, för att förebygga allvarlig brottslighet mot person. Socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska genom den nya bestämmelsen ha en möjlighet att lämna uppgifter om en enskild till polisen. En avgränsning ska ske till brott som avses i 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år. I enlighet med andra sekretessbrytande regler i 10 kap. OSL ska det inte vara någon skyldighet för socialtjänsten och hälso- och sjukvården att delge polisen uppgifter i dessa fall. Socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska genom en samlad bedömning själva avgöra om det är lämpligt att sekretessen bryts. Polisen har ingen möjlighet att kräva uppgifter av myndigheterna. Betänkandet har remitterats och bereds nu i Regeringskansliet.

Våld mot äldre och personer med funktionsnedsättning

Regeringens nationella strategi för att förebygga mäns våld mot kvinnor omfattar såväl våld mot äldre som våld mot personer med funktionsnedsättning. I skrivelsen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10) konstateras (s. 37) att äldre våldsutsatta kvinnor sällan uppmärksammas och att det är brist på såväl kunskap bland personalen som tydliga handlingsplaner för stöd i arbetet. Det kan delvis bero på stereotypa föreställningar om äldre kvinnor och män som gör det svårt att föreställa sig att någon kan slå en äldre person, eller att äldre själva utövar våld. För att våld mot äldre ska kunna upptäckas så tidigt som möjligt har Socialstyrelsen tagit fram informationsmaterial och en utbildning som riktar sig till dem som arbetar inom äldreomsorgen eller på annat sätt kommer i kontakt med äldre i sitt arbete.

I ovan nämnda skrivelse anges också (s. 117) att kvinnor med funktionsnedsättning kan vara mycket beroende av andras hjälp för att klara vardagslivet och att de i större utsträckning än andra kvinnor utsätts för fysiskt våld i hemmet. Insatser för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor måste genomgående utgå från ett funktionshinderperspektiv och vara tillgängliga för alla, oavsett funktionsförmåga.

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, lämnade under 2016 rapporten Våld mot äldre kvinnor – en forsknings- och kunskapsöversikt. Avsikten med rapporten är att lyfta fram den forskning som finns för att bidra till ökad kunskap inom området.

Brottsförebyggande rådet (Brå) publicerade i april 2018 rapporten *Brott mot äldre – om utsatthet och otrygghet* (Rapport 2018:7). I förordet anfördes bl.a. följande.

Samtidigt som befolkningen åldras har kunskapen om brott mot äldre personer varit begränsad i Sverige. Mot denna bakgrund har Brå initierat en nationell kartläggning på området. Studien utgår från analyser av svaren från Nationella trygghetsundersökningen (NTU), granskning av polisanmälda brott med äldre målsägare samt intervjuer med äldre personer som blivit utsatta för brott.

Kartläggningen ger en bild av omfattningen och karaktären av äldres utsatthet för olika typer av brott, men även deras oro för brott och otrygghet. Med hjälp av uppgifter i polisanmälningar beskrivs även typiska tillvägagångssätt vid åldringsbrott och intervjuerna ger en djupare förståelse för äldres sårbarhet och åldersrelaterade riskfaktorer. Utifrån resultaten diskuteras även olika brottsförebyggande och trygghetsskapande initiativ.

Våld i samkönade förhållanden

Nationellt centrum för kvinnofrid har även uppmärksammat problemet med våld i samkönade förhållanden. Av NCK:s webbplats framgår följande.

Våld i hbtq-relationer (homo-, bi-, trans-, queer-) är ett problem som uppmärksammats inom forskning och praktisk verksamhet först de senaste tjugo åren. Det finns flera likheter med det våld som förekommer i heterosexuella relationer, och även den gradvisa isoleringen och normaliseringen av övergreppen är likartade.

Dessutom är förövarens motiv och mål med våldsutövningen, att ta och upprätthålla makt och kontroll över den utsatta, snarlika. Våldsutsatta i samkönade relationer kan dock ha en särskild sårbarhet till följd av den heteronorm som dominerar i samhället, och hbtq-personer kan vara utsatta för våld och diskriminering på ett sätt som kräver särskilda stödsatser.

Hbtq-personers utsatthet

Det är svårt att uttala sig om hur vanligt förekommande våld i samkönade relationer är. Eftersom det inte finns uppgifter om hur stor del av befolkningen som lever i samkönade förhållanden eller identifierar sig som hbtq-personer går det inte att basera omfångsundersökningar på ett representativt urval.

En svensk omfångsundersökning med fokus på samkönat våld visade att runt en fjärdedel av de tillfrågade utsatts för någon form av psykiskt, sexuellt och/eller fysiskt våld i en nuvarande eller före detta parrelation. Det är likartade resultat som framkommer i studier av kvinnors utsatthet av våld i heterosexuella relationer.

Lex-Lotta-lagstiftning

I ett svar den 7 mars 2017 på en skriftlig fråga om regeringen avser att vidta åtgärder för att införa en lex Lotta-lagstiftning anförde justitie- och inrikesministern följande (Ju2017/02077/POL).

Att bekämpa mäns våld mot kvinnor är ett högt prioriterat område, inom vilket regeringen bedriver ett kraftfullt arbete. Det omfattar såväl lagstiftning som omfattande resursökningar till myndigheter och ideella

organisationer som verkar på området. I november 2016 beslutade regeringen om en ny tioårig nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor, som började gälla den 1 januari i år. Med den nya strategin vill regeringen verka för en omorientering och främja utvecklingen inom området. Det framtida arbetet ska i högre grad inriktas mot att förebygga olika former av mäns våld mot kvinnor. Fokus sätts därför på mäns delaktighet och ansvar för att stoppa våldet. De samlade åtgärderna inom området omfattar över 900 miljoner kronor för perioden 2017–2020.

Regeringen ser positivt på förslaget att införa en lex Lotta-lagstiftning. Dödsfallsutredningar enligt lagen (2007:606) om utredningar avseende vissa dödsfall är ett viktigt redskap i arbetet för att förbättra samhällets stöd och skyddet för dem som är mest utsatta, framförallt kvinnor och barn. Mot bakgrund av signaler om att verksamheten inte har fungerat som det var tänkt ser vi nu över vilka lagändringar som behövs för att göra utredningsverksamheten mer effektiv och ändamålsenlig. Socialstyrelsen har vidare redan inlett ett samarbete med olika myndigheter som på olika sätt ska delta i utredningarna för att effektivisera och fördjupa dessa.

Vid Polismyndigheten pågår för närvarande en granskning av myndighetens hantering av det aktuella ärendet där en kvinna misshandlades så svårt att hon avled. Syftet är att se vilka lärdomar som kan dras och hur polisen kan undvika brister i hanteringen av den här typen av fall. Även Åklagarmyndighetens hantering av det aktuella ärendet är föremål för granskning. Granskningen genomförs av riksåklagaren. För att förbättra skyddet för personer som förföljs eller trakasseras har en utredare haft i uppdrag att se över användandet av fotboja vid kontaktförbud. Bl.a. föreslås att möjligheten att använda fotboja för att övervaka ett kontaktförbud ska utökas. Förslagen är nu ute på remiss.

Sammanfattningsvis pågår ett omfattande arbete både i Regeringskansliet och hos myndigheterna för att förhindra att liknande tragiska händelser inträffar.

Den 1 januari 2019 infördes ändringar i lagen (2007:606) om utredningar avseende vissa dödsfall. Ändringarna syftar till att utredningsverksamheten ska bli mer effektiv och ändamålsenlig. Utredningsverksamheten ska enligt förslaget utökas till att omfatta fler fall än där barn eller vuxna avlidit. När det gäller vuxna ska fall där brottet utgör försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp utredas om brottet har begåtts av en närstående eller tidigare närstående person. Statliga förvaltningsmyndigheter föreslås under vissa förutsättningar vara skyldiga att ställa experter till utredningsmyndighetens förfogande. Vidare föreslås att dessa myndigheter också genomför tillsyn eller intern tillsyn av verksamhet som berörs av en utredning. Uppgifter om gärningspersonen ska kunna hämtas in i utredningar även när det gäller vuxna, och familjerådgivningen ska omfattas av uppgiftsskyldigheten enligt lagen. I lagen införs en ny bestämmelse om tystnadsplikt, och regleringen av verksamheten i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) föreslås ändras på så sätt att sekretessen, med oförändrat skaderekvisit, följer uppgiften. Lagen föreslogs i fortsättningen benämnas lagen om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2019 (prop. 2017/18:215, bet. 2017/18:SoU36, rskr. 2017/18:416).

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet föreslog i betänkande 2016/17:JuU1 ett tillkännagivande om brott mot äldre. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2016/17:90). Utskottet anförde därvid följande (s. 73 f.).

Det finns personer och organiserade ligor som riktar in sig på att begå brott mot utsatta äldre. Ofta handlar det om att på olika sätt lura sig till att bli insläppt i någons hem i syfte att stjäla kontanter, kontokort och värdesaker. Men även olika former av bedrägeribrott, eller att överraska eller störa personer vid uttag av kontanter är vanligt förekommande. Utskottet anser att arbetet mot denna brottslighet är mycket angeläget och att det är viktigt att polisen har god förmåga att skydda äldre från att utsättas för brott var de än bor i landet. Polismyndigheten bör därför få i uppdrag att vidta åtgärder för att säkerställa att brott mot äldre förebyggs och utreds effektivt i hela landet. Arbetet bör redovisas årligen till regeringen.

Utskottet behandlade i betänkande 2016/17:JuU20 (s. 8 f.) motionsyrkanden om att utveckla arbetet mot våld mot äldre och om att straffen för brott mot äldre ska skärpas. Utskottet såg bl.a. mot bakgrund av det arbete som redovisats inte skäl att ställa sig bakom vad som efterfrågades i en motion om att följa upp reformen av straffskärpningsgrunderna i brottsbalken eller om att se över möjligheterna att skärpa straffen för brott som är riktade mot äldre och särskilt utsatta personer. Utskottet avstyrkte de aktuella motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottets förslag (prot. 2016/17:104).

Vid fjolårets beredning av motioner från allmänna motionstiden 2017/18 avstyrkte utskottet vidare ett motionsyrkande om att införa en lex Lotta-lag (bet. 2017/18:JuU17, rskr. 2017/18:241). Utskottet hänvisade till att regeringen hade för avsikt att under våren lämna över förslag till riksdagen om ändringar i lagen (2007:606) om utredningar i vissa fall. Ändringarna syftar till att utredningsverksamheten ska bli mer effektiv och ändamålsenlig.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har nyligen ändringar som syftar till att utredningsverksamheten ska bli mer effektiv och ändamålsenlig införts i lagen (2007:606) om utredningar avseende vissa dödsfall. Lagen benämns vidare numera lagen om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall. Mot denna bakgrund saknas det skäl för utskottet att ställa sig bakom ett sådant tillkännagivande som efterfrågas i motion 2018/19:2418 (C). Motionsyrkandet avstyrks.

Utskottet delar uppfattningen i motion 2018/19:841 (S) yrkande 2 om att det är värdefullt om rättsväsendet ges utbildning om våld i samkönade relationer. Utskottet, som noterar att Nationellt centrum för kvinnofrid har uppmärksammat problemet med våld i nära relationer, anser dock inte att något tillkännagivande till regeringen är nödvändigt. Motionsyrkandet bör därför avslås.

I motion 2018/19:2053 (L) yrkande 1 begärs att den s.k. straffskärpningsparagrafen i brottsbalken ska breddas så att den uttryckligen

omfattar brott som begås för att kränka personer med funktionsnedsättning. Som utskottet tolkar motionärerna önskar dessa att 29 kap. 2 § 7 brottsbalken ska utvidgas så att även funktionshindrade omnämns i den uppräkningslista som finns i punkten. Funktionshindrade torde dock omfattas av lagrummets punkt 3 som avser om den tilltalade utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig. Utskottet anser därför inte att det finns skäl att ställa sig bakom ett sådant tillkännagivande som efterfrågas i motionen. Motionsyrkandet avstyrks.

Som redovisats ovan omfattas våld mot äldre av regeringens nationella strategi för att förebygga mäns våld mot kvinnor. Vidare har Brå undersökt problemet med brott mot äldre och diskuterat brottsförebyggande och trygghetsskapande initiativ. Sålunda pågår det arbete på området när det gäller brott mot äldre. Vidare torde äldre precis som funktionshindrade kunna omfattas av straffskärpningsbestämmelsen i 29 kap. 2 § 3 brottsbalken. Något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionerna 2018/19:136 (SD) yrkande 21, 2018/19:792 (M), 2018/19:969 (M), 2018/19:1781 (S) och 2018/19:2870 (M) yrkande 5 är därför inte nödvändigt. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet konstaterar att en sekretessbrytande bestämmelse motsvarande vad som efterfrågas i motion 2018/19:2865 (M) yrkande 3 har föreslagits i ett utredningsbetänkande som för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Denna beredning bör inte föregripas varför motionsyrkandet bör avslås.

Ett omfattande arbete, bl.a. med anledning av skrivelse 2016/17:10 pågår för att förebygga våld och sexualbrott. Något tillkännagivande till regeringen bör därför inte göras med anledning av motion 2018/19:1031 (S). Motionsyrkandet avstyrks.

Pepparsprej

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att tillåta pepparsprej för personskydd.

Motionen

I motion 2018/19:1891 av Lars Beckman (M) begärs ett tillkännagivande om att man bör överväga att tillåta försäljning av pepparsprej för personskydd i Sverige.

Bakgrund

För att inneha pepparsprej krävs tillstånd från Polismyndigheten (1 kap. 3 § e och 2 kap. 1–2 §§ vapenlagen [1996:67]). Bakgrunden är bl.a. att även om risken är liten att någon ska tillfogas allvarliga skador så har pepparsprej karaktär av vapen. Syftet är att under en begränsad tid fysiskt sätta en annan

person ur spel, och även om sprejen i första hand är avsedd att användas i självförsvar har det visat sig att den även kommit till användning vid rån och liknande överfall (prop. 1995/96:52). En förutsättning för att meddela en privatperson tillstånd att inneha sådana anordningar är att det föreligger en särskild omständighet som medför ett synnerligt behov av anordningen för personligt skydd (2 kap. 5 § 3 vapenförordningen [1996:70]). Enligt vapenförordningen uppställs det vidare ett krav på att den som ansöker om tillstånd för att inneha pepparsprej ska visa att han eller hon kan hantera anordningen och ha kunskap om dess verkningar (2 kap. 3 § första stycket 5).

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet avstyrkte ett yrkande likalydande med motion 2018/19:1891 (M) vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2017/18 (bet. 2017/18:JuU17, rskr. 2017/18:241). Enligt utskottet var den gällande lagstiftningen, och dess prövning av behovet av pepparsprej för personligt skydd, väl avvägd.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller att den gällande lagstiftningen och dess prövning av behovet av pepparsprej för personligt skydd är väl avvägd. Motion 2018/19:1891 (M) avstyrks därför.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. stärkta förebyggande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck, en egen brottsrubricering för hedersbrott och en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv.

Jämför reservation 4 (M), 5 (M), 6 (M), 7 (M, SD, KD) och 8 (V) samt särskilt yttrande 1 (C), 2 (L) och 3 (C, L).

Motionerna

Förebyggande arbete

I motion 2018/19:248 av Sara Seppälä och Markus Wiechel (båda SD) efterfrågas effektiva skydd för barn och unga mot hedersrelaterat våld (yrkande 1), att utsatta grupper i samhället identifieras och ges stöd (yrkande 2), att stödet utökas till de delar av civilsamhället som arbetar mot hedersbrott (yrkande 3) samt att regeringen tillsätter nya utredningar för att klargöra situationen i Sverige i dag (yrkande 4).

I kommittémotion 2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 26 framhålls att människor ska skyddas från hedersrelaterad problematik och

hedersrelaterade brott. Enligt motionärerna behöver därför Länsstyrelsen i Östergötlands nationella kompetensteam förstärkas och kunskapen om hedersrelaterad problematik hos polis, åklagare, domstolsväsende och målsägandebiträden öka.

I kommittémotion 2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 9 framhålls att kunskapen inom rättsväsendet om hedersrelaterat våld och förtryck bör förbättras samt att specialiserade poliser och åklagare bör finnas för att stödja hanteringen av hedersbrott.

I kommittémotion 2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 10 begärs ett tillkännagivande om att tydliggöra lagen så att polisen kan omhänderta unga i en hederskontext för att skydda dem eller för att säkerställa att den fortsatta utredningen inte försvåras. Motionärerna anför att ett visst stöd för ett ingripande och ett omhändertagande från polisen i en hederskontext ges i polislagen men att lagstiftningen upplevs som svårtolkad.

I samma motion yrkande 11 begär motionärerna att det ska finnas möjlighet för polisen att skjuta upp eller låta bli att underrätta vårdnadshavare om att ett förhör med ett barn ägt rum om det är till men för barnet. Motionärerna anför att om förhör hålls med ett barn som misstänks vara utsatt för hedersrelaterad brottslighet ska vårdnadshavare enligt lag underrättas så snart som möjligt, såvida det inte innebär att utredningen försvåras. Det innebär problem i de fall socialtjänsten inte har beslutat om att omedelbart omhänderta barnet med stöd av LVU i samband med förhöret. Det kan innebära osäkerhet för barnet som då är utlämnat till familjen. Av samma skäl bör det enligt motionärerna finnas en möjlighet att underlåta underrättelse om det finns en vag misstanke om att barnet far illa i hemmet, även om undersökningen måste läggas ned.

I samma motion yrkande 12 yrkas att polisen ska kunna höra barn som är under 15 år som vittnen även utan vårdnadshavares godkännande i vissa fall. Motionärerna anför att när ett barn under 15 år bevitnat hedersvåld måste vårdnadshavarna ge sitt godkännande för att polisen ska kunna genomföra ett förhör. Lagen är inte utformad med tanke på en hederskontext. Det måste enligt motionärerna finnas möjligheter för polisen att i vissa fall hålla ett förhör utan vårdnadshavarnas medgivande.

Moralpolisier

I kommittémotion 2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 6 efterfrågas vidare en kriminalisering av de s.k. moralpoliserna genom införande av ett särskilt brott, olaga frihetsbegränsning, som förbjuder tvång och otillbörliga påtryckningar som syftar till att upprätthålla heder. Motionärerna pekar på företeelsen med självutnämnda s.k. moralpolisier som tvingar kvinnor bosatta i förorten att följa informella regler som upprätthålls av män och i viss mån även kvinnor. Yrkanden av denna innebörd framförs även i partimotion 2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 24 och i kommittémotion 2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 24.

I kommittémotion 2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 7 begärs även en kartläggning av förekomsten av moralpolisier som begränsar människors frihet genom påtryckningar och tvång att följa informella regler. I yrkande 8 i motionen begär motionärerna att moralpolisernas tillträde till allmänna platser ska begränsas genom en möjlighet att meddela tillträdesförbud för personer som skapar otrygghet och begränsar andra personers rörelsefrihet i hederns namn.

Skärpta straff m.m.

I motion 2018/19:1606 av Elisabeth Svantesson (M) begärs att hedersrelaterat förtryck ska förhindras och straffas. Motionären anför att det behövs tydliga regler och hårda sanktioner för att förebygga, förhindra och straffa hedersrelaterad brottslighet och förtryck. Bland annat bör en särskild brottsrubricering för hedersbrott införas och moralpolisier kriminaliseras genom att ett särskilt brott, olaga frihetsbegränsning, införas.

I kommittémotion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 54 efterfrågas en egen brottsrubricering för hedersbrott. Enligt motionärerna ska bestämmelsen ha grov fridskränkning som förebild men även omfatta gärningar som begås av flera olika personer i samförstånd. En egen brottsrubricering för hedersbrott efterfrågas även i motionerna 2018/19:425 av Christian Carlsson (KD), 2018/19:1900 av Louise Meijer (M), 2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 23, 2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 4, 2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 22 samt 2018/19:2967 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD) yrkande 3.

I kommittémotion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 55 begärs att hedersmotiv ska utgöra en särskild straffskärpningsgrund

I motion 2018/19:1057 av Lawen Redar (S) efterfrågas en ny brottsrubricering alternativt en ny straffskärpningsgrund i brottsbalken när det gäller hedersbrott. Motionären pekar på att det saknas en samlad statistik över den hedersrelaterade brottsligheten då brottsligheten främst faller inom ramen för andra brottsrubriceringar såsom mord, fridskränkning, misshandel, hot, tvång, ofredande och olaga förföljelse. Dessa brott kan ha hedersmotiv men anses i dag inte vara specifikt hedersrelaterade. För att kriminalstatistiken ska ge en mer heltäckande bild av brott som utgör hedersbrott eller begås med hedersmotiv behöver en ny brottsrubricering alternativt en straffskärpningsgrund införas i brottsbalken.

I partimotion 2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 19 begärs att hedersrelaterat våld och förtryck måste bekämpas genom hårdare straff. Skärpta straff för hedersbrott efterfrågas även i motion 2018/19:248 av Sara Seppälä och Markus Wiechel (båda SD) yrkande 5.

I motion 2018/19:1899 av Louise Meijer (M) begärs ett tillkännagivande om att en egen brottsrubricering för oskuldskontroller bör införas.

Övrigt

I kommittémotion 2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8 anför motionärerna att regeringen skyndsamt bör utreda hur lagstiftningen som omgärdar brotten om grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning kan skärpas så att mer än en person kan ställas till svars för respektive brott. Det som kännetecknar hedersrelaterat förtryck är enligt motionärerna den kollektiva kontrollen och bestraffningen, med flera närstående inblandade och dessa måste kunna lagföras mer effektivt. Som lagstiftningen ser ut nu är den inte anpassad till den verklighet som tusentals unga kvinnor och män lever i.

I motion 2018/19:1558 av Lotta Olsson (M) begärs att rubriceringen hedersbrott ska ges ett annat namn. Motionären anser att maktbrott kan vara ett bättre namn då det i stor utsträckning handlar om gruppens eller familjens ansedda rätt att bestämma och ha makt över en enskild person.

Bakgrund

Gällande rätt

Enligt 4 kap. 4 a § brottsbalken döms den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4, 6 eller 12 kap. brottsbalken eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud mot en närstående eller tidigare närstående person för grov fridskränkning till fängelse i lägst nio månader och högst sex år. En förutsättning för att brottet ska kvalificeras som grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning är att var och en av gärningarna utgjort ett led i en upprepad kränkning av personens integritet och att gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla.

Om gärningar som anges i första stycket har begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff.

I 3 kap. 5 § brottsbalken stadgas att den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Av kommentaren till 3 kap. 5 § brottsbalken framgår att (se Bäcklund m.fl., Brottsbalken [april 2018, Zetoe], kommentaren till 3 kap. 5 §) rekvisitet sjukdom också inbegriper psykisk sjukdom och psykisk invaliditet. Under sjukdom faller också sådant psykiskt lidande som medför en medicinskt påvisbar effekt, t.ex. en psykisk chock.

Enligt 6 kap. 1 § föräldrabalken (FB) har barn rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn ska behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.

Av 6 kap. 2 § FB framgår att ett barn står under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem, om inte rätten har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt

förordnade vårdnadshavare. Vårnaden om ett barn består till dess att barnet fyller 18 år. Den som har vårnaden om ett barn har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov enligt 1 § blir tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare svarar även för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter samt ska bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning. I syfte att hindra att barnet orsakar skada för någon annan ska vårdnadshavaren vidare svara för att barnet står under uppsikt eller att andra lämpliga åtgärder vidtas.

När det gäller vårnadens utövande har vårdnadshavaren rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter (6 kap. 11 § FB). Vårdnadshavaren ska i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål.

Om någon som kan antas vara under arton år anträffas under förhållanden som uppenbarligen innebär överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes hälsa eller utveckling, får han eller hon tas om hand av en polisman för att genom dennes försorg skyndsamt överlämnas till sina föräldrar eller någon annan vårdnadshavare eller till socialnämnden (12 § polislagen [1984:387]). Vid bedömningen av risken för den unges hälsa eller utveckling ska det beaktas om man kan befara att den unge kan komma att utsättas för brott, involveras i brottslig verksamhet eller skadas genom något annat socialt nedbrytande beteende.

Enligt 2 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, ska vård enligt lagen beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Beslut om vård meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden (4 § första stycket).

Det finns även en möjlighet till omedelbart omhändertagande. Av 6 § LVU framgår att socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av lagen och rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras. Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde. När socialnämnden har ansökt om vård med stöd av lagen får även rätten besluta att den unge omedelbart ska omhändertas.

Under en förundersökning får enligt 23 kap. 6 § rättegångsbalken förhör hållas med var och en som kan antas lämna upplysningar av betydelse för utredningen. När den som hörs är under 15 år bör den som har vårnaden om honom eller henne vara närvarande vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen (23 kap. 10 § sjätte stycket rättegångsbalken).

Motivet till ett brott kan och ska alltid beaktas vid straffmätningen. Det framgår t.ex. av 29 kap. 1 § brottsbalken att den som bedömer en gärnings straffvärde särskilt ska beakta den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad gärningsmannen har insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft. Dessutom kan vissa av de försvårande omständigheter som anges i 29 kap. 2 § brottsbalken ofta vara tillämpliga vid hedersrelaterade brott, kanske främst punkt 3 om huruvida gärningsmannen utnyttjat någons skyddslösa ställning eller särskilda svårigheter att värja sig och punkt 8 om brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person. Ett hedersrelaterat motiv kan således beaktas som en försvårande omständighet enligt gällande lagstiftning.

Åklagarmyndigheten har tagit fram en rättspromemoria som en vägledning för åklagare när det gäller några av de rättsliga och praktiska frågor som kan uppkomma i ärenden där barn är vittnen i brottmål: Barn som vittnen i brottmål – Konflikten mellan vårdnadshavarens bestämmanderätt och utredningsintresset (RättsPM 2014:3). Av promemorian framgår att om förhörspersonen är vuxen kallas denne vanligen till förhöret per brev eller telefon. Om förhörspersonen är ett barn under 15 år kallas denne vanligen genom vårdnadshavaren. För att förhör ska kunna hållas med ett barn under 15 år krävs i praktiken oftast att vårdnadshavaren medverkar till att förhöret kommer till stånd och att barnet kallas till förhöret genom vårdnadshavaren. Att barnet kallas genom vårdnadshavaren gör att barnets rätt till sin vårdnadshavares stöd säkerställs och att frågan om vad som är förenligt med barnets bästa i den aktuella situationen uppmärksammas. Om kallelse genom vårdnadshavaren inte hörsammas eller av utredningsskäl bör undvikas uppkommer frågan om det finns förutsättningar att hämta barnet till förhör. I promemorian anför följande (s. 5).

Enligt 23 kap. 7 § 4 st. RB och 6 § 2 st. förundersökningskungörelsen (1947:948) får ett vittne som nämnts hämtas till förhör endast om det föreligger skäl av särskild vikt för åtgärden. Reglerna om hämtning till förhör får tillämpas även på den som är under 15 år. Utrymmet för detta måste i praktiken anses vara mycket begränsat. Justitieombudsmannen, JO, har något berört frågan under vilka förutsättningar ett barn, som är målsägande eller vittne, kan hämtas till förhör, se bl.a. JO 1995/96 s. 89 (De rättsliga förutsättningarna för inställelse av ett barn för förhör och läkarundersökning under en brottsutredning utan vårdnadshavarens samtycke), JO 1996/97 s. 86 (En 15-årig elev har av uniformerad polispersonal hämtats i skolan för förhör i en brottsutredning) och JO 2001/02 s. 51 (En polismyndighets handläggning av en mordutredning med barn inblandade, det s.k. Kevinärendet).

När barnet själv har uppnått en tillräcklig ålder och mognad uppstår normalt inte några rättsliga problem av berört slag eftersom barnet då själv kan ta till vara sin rätt. I rättegångsbalken dras en tydlig gräns vid 15 år. Ett barn som har uppnått denna ålder är nämligen skyldigt att vittna under straffansvar.

Sammanfattningsvis anges bl.a. följande rekommendationer i promemorian (s. 9).

- Om barnet är under 15 år ställs kallelsen till barnets vårdnadshavare som därigenom också kommer att bli underrättad om att förhöret ska hållas. Vårdnadshavaren eller, om det finns två vårdnadshavare, vårdnadshavarna gemensamt avgör om ett barn under 15 år ska hörsamma en kallelse till förhör. Detta gäller även om vårdnadshavaren är misstänkt. En konsekvens av detta är att en av två vårdnadshavare kan förhindra ett förhör med barnet.
- Om barnet är 15 år eller äldre ställs kallelsen till barnet som då själv kommer att bestämma om det ska hörsamma kallelsen och därmed medverka under förundersökningen.
- Vårdnadshavaren eller, om det finns två vårdnadshavare, vårdnadshavarna gemensamt avgör om ett barn under 15 år redan under förundersökningen ska använda sin rätt enligt 36 kap. 3 § rättegångsbalken att avstå från att vittna när barnet är närstående till en part i målet. Detta gäller även om vårdnadshavaren är misstänkt. En konsekvens av detta är att en vårdnadshavare, genom åberopandet av 36 kap. 3 § rättegångsbalken, ensam kan förhindra ett förhör med barnet även om den andra vårdnadshavaren skulle vara positiv till förhöret.
- Ett barn som är 15 år eller äldre bestämmer självständigt om det ska använda sig av sin rätt enligt 36 kap. 3 § rättegångsbalken att avstå från att vittna när barnet är närstående till en part i målet.

När en förundersökning har inletts eller återupptagits i fråga om ett brott som kan leda till fängelse och brottet har begåtts mot någon som är under 18 år, ska en särskild företrädare förordnas för barnet om en vårdnadshavare kan misstänkas för brottet eller om det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brottet inte kommer att ta till vara barnets rätt (1 § lagen [1999:997] om särskild företrädare för barn). Om barnet har två vårdnadshavare som inte är gifta eller bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden och sådana omständigheter som anges i 1 § endast finns i fråga om en av dem, ska den andra vårdnadshavaren förordnas att ensam ta till vara barnets rätt (2 §). Om det med hänsyn till vårdnadshavarnas förhållande till varandra eller till någon annan särskild omständighet får antas vara till barnets bästa ska dock en särskild företrädare utses.

Tanken är att den särskilda företrädaren i stället för barnets vårdnadshavare ska ta till vara barnets rätt under förundersökningen och rättegången (3 §). Det är åklagaren som ansöker hos tingsrätten om förordnande av en särskild företrädare (4 §). Om det kan antas vara nödvändigt för att barnets rätt ska kunna tas till vara får tingsrätten, utan att höra barnets vårdnadshavare, interimistiskt förordna en särskild företrädare (6 §). Åklagaren ska underrätta barnets vårdnadshavare om de utredningsåtgärder som vidtas i fråga om barnet

sedan ett interimistiskt beslut har meddelats (7 §). Underrättelsen ska göras så snart det är möjligt utan men för utredningen.

Domstolen kan låta bli att expediera ett interimistiskt beslut som har fattats utan att barnets vårdnadshavare har hörts, till dess att det kan ske utan men för utredningen, dock längst fyra vardagar (2 a § förordningen [1999:998] om särskild företrädare för barn).

I förarbetena till lagen om särskild företrädare för barn ges uttryck för att ett barn som uppnått en ålder av 15 år, eller är i åldern däromkring, själv kan ta till vara sin rätt och således själv bestämma om eventuell medverkan i förhör (se prop. 1998/99:133 s. 28). En kallelse till förhör av ett barn som är målsägande behöver då inte heller ske genom vårdnadshavaren (se prop. 1998/99:133 s. 17).

Pågående arbete m.m.

Regeringen beslutade den 9 mars 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över hur skyddet mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv kan stärkas. Utredaren skulle bl.a. utvärdera i vilken utsträckning hedersmotiv beaktas av polis, åklagare och domstolar samt se över om det bör införas en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv.

Av direktiven framgår vidare bl.a. att Polismyndigheten har genomfört en översyn av sin verksamhet mot hedersrelaterade brott och tagit fram en handlingsplan för fortsatta åtgärder (Översyn av polisens verksamhet mot hedersrelaterad brottslighet, beslutad den 12 december 2016, dnr A.050.566/2016). Polismyndigheten avser att mot bakgrund av översynen vidta flera olika åtgärder i syfte att utveckla och höja kvaliteten i polisens arbetsmetoder och utredningsarbete. Utredningen har därför fått i uppdrag att följa det pågående utvecklingsarbetet inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten och, mot bakgrund av vad som i övrigt framkommer i utredningen, bedöma om det bör vidtas ytterligare åtgärder från myndigheternas eller regeringens sida för att öka förutsättningarna för lagföring. Uppdraget slutredovisades den 29 augusti 2018 genom betänkandet Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69).

I utredningen föreslås (se s. 16 f.) bl.a. att det i 29 kap. 2 § brottsbalken införs en ny punkt 9 som innebär att det vid bedömningen av straffvärdet som en försvarande omständighet särskilt ska beaktas om ett motiv för brottet varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder. Den föreslagna lagtexten knyter i huvudsak an till den definition av hedersrelaterad brottslighet som polis och åklagare använder sig av och utgår från den prägel och det syfte som brottslighet baserad på hedersnormer innehar.

Att den föreslagna ordalydelsen hänvisar till begreppet heder (och därvid knyter an till en uppfattning om heder som inte delas av de flesta människor) innebär enligt utredaren inte att lagstiftaren själv ska uppfattas utgå från en idé om att heder kan utgöra en godtagbar anledning till våld och förtryck. Den

särskilda straffskärpningsgrundens budskap är tvärtom att hedersmotiv inte är försvarbara och innebär ett tydligt avståndstagande från sådant hederstänkande. Utredningen har därför valt att använda begreppet heder. Om lagstiftaren önskar markera att det allmänna inte står bakom den innebörden av hedersbegreppet har utredningen i andra hand föreslagit en alternativ utformning av bestämmelsen som utgår från en föreställning om heder.

Frågan om införandet av ett särskilt hedersbrott, dvs. en särreglering i brottsbalken som tar sikte på hedersrelaterad brottslighet, har legat utanför ramen för uppdraget. Utredningen behandlar trots detta i korthet frågan i betänkandet. Utredarens bedömning är att det finns beaktansvärda invändningar mot införandet av en sådan straffbestämmelse. För att omfatta hela vidden av det våld och förtryck som utövas i hederns namn skulle straffbestämmelsen till att börja med behöva konstrueras så pass brett att det kan ifrågasättas om en särskild brottsrubricering är den lämpligaste lösningen. Vidare kan avgränsnings- och konkurrensproblem uppstå eftersom ett sådant straffbud skulle riskera att överlappa de grova fridskränkningssbrotten. I många fall bör den hedersrelaterade brottsligheten som skulle avses med en ny straffbestämmelse nämligen redan träffas av det befintliga lagrummet i 4 kap. 4 a § brottsbalken.

Om ett särskilt brott ska införas talar dessutom legalitetsprincipen för att hedersbegreppet behöver ges en tydligt avgränsad definition direkt i straffbestämmelsen, vilket sannolikt är förenat med svårigheter och därför kan leda till tillämpningsproblem. Eftersom frågan om införandet av ett hedersbrott i ligger utanför ramen för utredarens uppdrag får den enligt utredaren vid behov bli föremål för överväganden i särskild ordning. Utredaren har därför inte närmare övervägt hur en särreglering för hedersrelaterad brottslighet kan utformas.

Vad beträffar kompetensutveckling inom Åklagar- respektive Polismyndigheten anför utredningen bl.a. följande (s. 213).

När det gäller kompetensutveckling har såväl Polismyndigheten som Åklagarmyndigheten genomfört åtgärder för att öka kompetensen bland sina medarbetare inom hedersrelaterad brottslighet. Här kan bl.a. nämnas att åklagarna sedan några år tillbaka erbjuds regelbunden utbildning i hedersrelaterat våld och förtryck. Inom Polismyndigheten pågår ett utvecklingsarbete gällande samtliga nationella utbildningar inom området utredning och lagföring. Hedersrelaterad brottslighet behandlas inom ramen för detta. Tanken är att en utbildning för utredare på grundnivå ska kunna byggas på med utbildningar inom specifika områden, på fördjupad och i vissa fall avancerad nivå.

Betänkandet bereds enligt uppgift i Regeringskansliet.

Domstolsakademin (som är en del av Domstolsverket) erbjuder utbildning för jurister inom Sveriges Domstolar. Av utbildningsprogrammet framgår att det finns kurser om hedersproblematik som syftar till att ge fördjupade kunskaper om och en ökad förståelse för hedersrelaterade frågor för att ge deltagarna verktyg att hantera mål med hedersrelaterade inslag.

Regeringen gav den 14 juni 2018 (dir 2018:48) en särskild utredare i uppdrag att med utgångspunkt i barnets rätt att skyddas från våld och andra brottsliga handlingar överväga ett utökat straffrättsligt skydd för de barn som bevittnar brott som begås av och mot närstående. Utredaren ska vid sidan av det uppdraget också överväga ett straffrättsligt ansvar för uppmaning eller annan psykisk påverkan att begå självmord. I direktiven anförs vidare att det även finns andra frågor som har ett sådant samband med uppdraget att de bör uppmärksammas särskilt. Därvid nämns den möjlighet att skjuta upp eller underlåta att underrätta en vårdnadshavare om att ett förhör har hållits med barnet som riksdagen har tillkännagett att regeringen bör överväga (bet. 2017/18:JuU17 punkt 8, rskr. 2017/18:241).

I skrivelse 2018/19:75 (s. 67) anför regeringen bl.a. följande:

Regeringen gav den 14 juni 2018 en särskild utredare bl.a. i uppdrag att med utgångspunkt i barnets rätt att skyddas från våld och andra brottsliga handlingar överväga ett utökat straffrättsligt skydd för de barn som bevittnar brott som begås av och mot närstående (Ju 2018:02, dir. 2018:48). Uppdraget ska redovisas senast den 14 juni 2019. I uppdraget ingår bl.a. att överväga en möjlighet att skjuta upp eller underlåta att underrätta en vårdnadshavare om att ett förhör har hållits med barnet. Punkten är slutbehandlad.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har sedan 2005 haft flera nationella uppdrag som syftar till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck (prop. 2017/18:1 utg.omr. 13 s. 69). Till länsstyrelsens uppdrag hör bl.a. att utveckla och driva ett nationellt kompetensteam mot hedersrelaterat våld och förtryck (S2016/01194/JÄM). Kompetensteamet driver en nationell stödtelefon dit såväl yrkesverksamma inom myndigheter som företrädare för ideella organisationer kan vända sig. Som en del i länsstyrelsens uppdrag genomförde det nationella kompetensteamet omkring 40 föreläsningar och utbildnings-satsningar i arbetet mot könsstypning riktade till bl.a. personal inom socialtjänst, polis samt hälso- och sjukvård.

Av regleringsbrevet för länsstyrelserna för 2019 framgår att Länsstyrelsen i Östergötlands län ska bidra till att stärka statliga och kommunala verksamheters förmåga att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap samt könsstypning av kvinnor och flickor i enlighet med den inriktning regeringen angett i beslut den 18 december 2017 (S2017/07421/JÄM), mot bakgrund av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Uppdraget finansieras med medel från anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandras etablering. Uppdraget ska redovisas med en redogörelse för resultaten av varje kvarstående deluppdrag till regeringen (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2020.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har i regleringsbrev för budgetåret 2017 fått i uppdrag bl.a. att analysera hur strafftiderna för grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning har utvecklats, mot bakgrund av den straffskärpning som trädde i kraft 2013. Uppdraget redovisades i oktober 2018 i promemorian

Effekter av straffskärpningen för fridskränkingsbrott. Brå anför i promemorian bl.a. följande (s. 8).

När det gäller strafftiderna för de gärningspersoner som fått huvudpåföljden fängelse har lagändringen haft en tydlig effekt. Den andel som dömts till minst nio månaders fängelse, i stället för sex månader, har ökat kraftigt:

- Den andel av de fängelsedömda för grov kvinnofridskränkning som dömts till minst nio månaders fängelse har ökat från cirka 54 till 94 procent.
- Den andel av de fängelsedömda för grov fridskränkning som dömts till minst nio månaders fängelse har ökat från cirka 58 till 94 procent.

Detta har även bidragit till att den genomsnittligt utdömda strafftiden för dessa typer av brott har ökat. I genomsnitt handlar det om en ökning av strafftiden på cirka två månader, för bägge brottstyper.

- Den genomsnittliga strafftiden för grov kvinnofridskränkning har ökat från i genomsnitt 10,2 månader (median 10 månader) till 12,1 månader (median 12 månader).
- Den genomsnittliga strafftiden för grov fridskränkning har ökat från i genomsnitt 11,9 månader (median 10 månader) till 13,8 månader (median 12 månader).

Enligt Brå är trenden således att det för brott begångna efter lagändringen blivit vanligare med längre fängelsestraff, såväl för grov kvinnofridskränkning som för grov fridskränkning.

Brå fick i regleringsbrevet för 2017 även i uppdrag att studera utvecklingen av grov kvinnofridskränkning och analysera orsakerna till det minskade antalet anmälda, uppklarade och lagförda brott. I uppdraget ingår att belysa om utvecklingen kan ha påverkats av hur bestämmelsen tillämpas i olika delar av rättskedjan, användningen av andra närliggande brottsrubriceringar eller förändringar i anmälningsbenägenheten eller den faktiska utsattheten för dessa brott. Brå ska även i möjligaste mån analysera om den observerade utvecklingen och orsakerna till utvecklingen även gäller grov fridskränkning. Uppdraget ska redovisas senast den 14 juni 2019 (Ju2018/04526/KRIM).

Hedersrelaterat våld och förtryck omnämns i den överenskommelse med 73 punkter som träffats mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna. Enligt överenskommelsen måste hedersrelaterat våld och förtryck bekämpas genom strängare straff och mer kunskap om dessa brott och förtryck. Brotts med hedersmotiv ska utgöra en egen brottsrubricering och det ska införas en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv. Vidare ska skyddet för den som drabbas av hedersrelaterad brottslighet stärkas så att den som drabbas inte avvisas i sådana fall. Det behövs även ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersförtrycket och möjligheterna ska öka att utan föräldrars samtycke ge insatser till unga vid misstanke om hedersbrott liksom att lagen om vård av unga (LVU) ska skärpas i samma syfte. Myndigheternas möjligheter ska stärkas att ingripa vid misstanke om att personer förs ur landet för att giftas bort mot sin vilja eller

könsstympas. Avsikten är att utreda frågan under 2019 och 2020 och att en ny lagstiftning kan vara på plats den 1 januari 2022.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet behandlade vid fjolårets beredning av budgetpropositionen (bet. 2017/18:JuU1 s. 113 f.) motionsyrkanden om att kunskapen inom rättsväsendet om hedersrelaterat våld och förtryck bör förbättras. Utskottet avstyrkte motionerna och konstaterade att ett omfattande utvecklingsarbete för närvarande pågår för att motverka olika former av hedersrelaterat våld och förtryck, bl.a. när det gäller att öka kompetensen inom rättsväsendets myndigheter i dessa frågor.

I samma betänkande tillstyrkte utskottet motionsyrkanden om att en särskild brottskod för brott med hedersmotiv bör införas (s. 101). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2017/18:93). Utskottet anförde därvid bl.a. följande (s. 101).

Det är av största vikt att kunna göra en tydlig analys av orsaken till och förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck. För detta krävs bl.a. att brottslighetens utveckling över tid synliggörs. Det är dock svårt att få fram tillförlitlig statistik eftersom de hedersrelaterade brott som polisanmäls inte kodas och registreras så att det framgår att brottet är hedersrelaterat. Det är bra att regeringen, efter att riksdagen på förslag från utskottet gjort ett tillkännagivande om kartläggning, uppföljning och statistik om hedersrelaterad brottslighet, nu har gett en särskild utredare i uppdrag att analysera möjligheterna att föra statistik över hedersrelaterade brott och, om det bedöms möjligt, lämna förslag på hur en sådan statistik skulle kunna tas fram. Enligt utskottet skulle en särskild brottskod för brott med hedersmotiv skapa goda förutsättningar för en sådan statistik. Det är viktigt att regeringen vidtar åtgärder för att utredaren ska se över även denna fråga. Utskottet föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att införa en särskild brottskod för brott med hedersmotiv och tillkännager detta för regeringen.

Utskottet behandlade i betänkande 2017/18:JuU17 (s. 16 f.) frågor om barn som lever i en hederskontext likalydande med motion 2018/19:2865 yrkandena 10–12. Utskottet anförde, beträffande yrkandet om att skjuta upp eller låta bli att underrätta vårdnadshavare om att ett förhör med ett barn ägt rum om det är till men för barnet, att misstankar om brott mot barn ofta är svåra att utreda, inte minst när misstankarna riktar sig mot föräldrarna eller någon annan närstående. Vidare pekade utskottet bl.a. på att det i dag finns ett begränsat utrymme för att förhöra ett barn utan att underrätta vårdnadshavarna, i vart fall om barnet är under 15 år. Enligt utskottet borde man därför överväga om det inte ska vara möjligt att skjuta upp att underrätta vårdnadshavarna om att ett förhör med ett barn genomförts i de fall en sådan underrättelse skulle vara till men för barnet. I de fall förundersökningen läggs ned bör man därvid även överväga en möjlighet att helt underlåta att underrätta vårdnadshavarna om förhöret. Utskottet föreslog att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande till regeringen. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:241).

Utskottet behandlade frågor om straffrättsliga aspekter på hedersrelaterade brott i betänkande 2015/16:JuU18 (s. 45 f.). Utskottet anförde att ett stort antal personer lever under hot från sina anhöriga på grund av en s.k. hederskultur samt att samhället med kraft bör markera mot dessa brott. Individuella fri- och rättigheter är universella och ingen inskränkning av dessa ska kunna rättfärdigas med kultur eller tradition, anförde utskottet. Utskottet anförde vidare att den lagstiftning som anknyter till hedersrelaterade brott borde ses över i syfte att motverka sådana brott och öka lagföringen av dem. Utskottet föreslog att riksdagen skulle tillkännage detta för regeringen. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:196).

I samma betänkande behandlade utskottet motioner om att införa lagstiftning i brottsbalken som särreglerar hedersbrott. Utskottet var inte då berett att ställa sig bakom förslaget att införa en sådan lagstiftning. Motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Även frågan om huruvida hedersrelaterade brott ska utgöra en försvårande omständighet behandlades i det ovannämnda betänkandet. Utskottet konstaterade att det i betänkandet Våld i nära relationer – en folkhälsofråga (SOU 2014:49) görs bedömningen att det behöver utredas närmare om hedersrelaterade brott ska utgöra en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet enligt 29 kap. 2 § brottsbalken. Beredningen av betänkandet borde inte föregripas, menade utskottet, och avstyrkte den aktuella motionen. Även i denna del följde riksdagen utskottet.

Även i betänkande 2016/17:JuU16 (s. 55 f.) behandlades liknande frågeställningar som nu är aktuella. Utskottet anförde då att utskottet vidhåller sin uppfattning att samhället med kraft bör markera mot brott som begås på grund av en s.k. hederskultur. Utskottet var positivt till att regeringen gett en utredare i uppdrag att bl.a. se över om det bör införas en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv. Enligt utskottet bör detta arbete inte föregripas, och utskottet anförde att det därför inte fanns skäl för riksdagen att vidta några sådana åtgärder som efterfrågades i motionerna. Även när det gäller frågan om att särreglera hedersbrott i brottsbalken vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning och var inte berett att ställa sig bakom motionärernas önskemål om att införa en sådan lagstiftning. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2016/17:211).

I betänkande 2017/18:JuU14 behandlades på nytt (s. 77–81) motioner om att införa en särskild brottsrubricering för brott med hedersrelaterade motiv. Utskottets uppfattning var att ett införande av en särskild brottsrubricering för brott med hedersmotiv ska enligt utskottet ses som ett samlingsbegrepp för många olika företeelser, de flesta straffbara redan med nuvarande lagstiftning. Precis som när det gäller fridskränkingsbrotten kan det kan vara svårt att inom det straffrättsliga regelsystemet tillräckligt beakta det straffvärda i ett upprepat och systematiskt kränkande handlande, som i och för sig kan utgöras av ganska bagatellartade gärningar. Det straffrättsliga regelsystemet är inriktat på enskilda handlingar som i både tid och rum är avgränsade som ”enskilda”

handlingar. Då sådana handlingar blir ett led i en upprepad kränkning, eller en del av ett trakasserande mönster mellan ojämlika parter, kan lagföringen och domen över handlandet lätt försumma det samlade beteendets straffvärde. En särskild brottsrubricering, med grov fridskränkning som förebild, skulle enligt utskottet avhjälpa detta. Förutom möjligheten att i straffskalan markera brottets allvar, skulle dessutom möjligheterna att använda tvångsmedel förbättras, vilket enligt utskottet kan leda till att fler brott utreds och att fler barn i utsatta situationer skyddas. Utskottet föreslog därför att riksdagen skulle tillkännage detta för regeringen och tillstyrkte de aktuella motionerna.

Vad gäller frågan om hedersrelaterade brott ska utgöra en försvårande omständighet ansåg utskottet att det, med hänsyn till tidigare beslutat tillkännagivande, är positivt att regeringen gett en utredare i uppdrag att bl.a. se över om det bör införas en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv. Det är enligt utskottet emellertid viktigt att detta också leder fram till ett konkret förslag om att hedersmotiv ska ses som en försvårande omständighet vid straffvärdesbedömningen. Straffskärpningsregeln i brottsbalkens 29 kap. anger att bl.a. rasistiska och homofobiska motiv är omständigheter som ska leda till högre straff. Denna regel behöver ses över och utvidgas så att det uttryckligen framgår att även hedersmotiv ska ses som en försvårande omständighet. Utskottet föreslog att riksdagen skulle besluta om tillkännagivande avseende detta för regeringen och tillstyrkte därför motionerna om detta.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:240).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det pågår ett omfattande arbete för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck t.ex. inom ramen för regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor med en flerårig satsning mot hedersrelaterat våld och förtryck. Strategin löper under en tioårsperiod från 2017 till 2026. Den nyinrättade Jämställdhetsmyndigheten har vidare fått i uppdrag att samordna den nämnda strategin. Dessutom bereds, som redovisats ovan, betänkandet Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet. Mot bakgrund av det anförda saknas det anledning till något tillkännagivande till regeringen med anledning av vad som anförs i motion 2018/19:248 (SD) om effektiva skydd för barn och unga mot hedersrelaterat våld (yrkande 1), att utsatta grupper i samhället identifieras och ges stöd (yrkande 2), att stödet utökas till de delar av civilsamhället som arbetar mot hedersbrott (yrkande 3) samt att regeringen tillsätter nya utredningar för klargöra situationen i Sverige i dag. Motionsyrkandena avstyrks.

Av samma skäl saknas det anledning till något tillkännagivande med anledning av vad som anförs i motion 2018/19:2861 (C) yrkande 26. Motionsyrkandet avstyrks.

Som redovisats ovan pågår det ett arbete för att öka kompetensen inom rättsväsendet när det gäller hedersbrott. Något tillkännagivande är därför inte nödvändigt med anledning av motion 2018/19:2865 (M) yrkande 9. Motionsyrkandet avstyrks.

Förra året behandlade utskottet ett motionsyrkande likalydande med det i motion 2018/19:2865 (M) yrkande 10. Utskottet vidhåller att det inte är berett att ställa sig bakom det tillkännagivande om tydliggörande av polislagen som begärs i motionen. Motionsyrkandet avstyrks.

Vid fjolårets behandling av ett motionsyrkande likalydande med motion 2018/19:2865 (M) yrkande 11 föreslog utskottet, som redovisats ovan, ett tillkännagivande till regeringen om att den borde överväga åtgärder för att göra det möjligt att skjuta upp eller att låta bli att underrätta vårdnadshavare om förhör med ett barn som misstänks för att ha utsatts för brott, om en sådan underrättelse skulle vara till men för barnet. Som framgår ovan har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att bl.a. titta på denna fråga. Det saknas därför anledning att på nytt göra ett tillkännagivande i saken. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Förra året behandlade utskottet även ett motionsyrkande likalydande med det i motion 2018/19:2865 (M) yrkande 12 att polisen ska kunna höra barn som är under 15 år som vittnen även utan vårdnadshavares godkännande i vissa fall. Utskottet vidhåller att det inte är berett att ställa sig bakom något sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar. Motionsyrkandet bör därför avslås.

I ett flertal motioner framförs synpunkter på hur problemet med s.k. moralpoliser ska motverkas. Utskottet delar motionärernas uppfattning att dessa personers verksamhet är olämplig då den inkräktar på kvinnors rörlighet och rätt till ett självständigt liv. Utskottet är dock inte av uppfattningen att problemet bör lösas med någon ny särskild lagstiftning utan anser att det bör kunna angripas inom ramen för gällande lagstiftning. Motionerna 2018/19:2806 (M) yrkande 24, 2018/19:2865 (M) yrkandena 6–8 och 2018/19:2918 (M) yrkande 24 avstyrks därför.

Som redovisats ovan pågår det ett omfattande arbete för att förhindra och straffa hedersrelaterat förtryck. Något sådant tillkännagivande som efterfrågas i motion 2018/19:1606 (M) är därför inte nödvändigt. Motionsyrkandet avstyrks.

Frågan om huruvida hedersbrott ska ges en egen brottsrubricering och om huruvida hedersbrott ska utgöra en särskild straffskärpningsgrund tas upp i ett flertal motionsyrkanden. Utskottet konstaterar att riksdagen vid förra årets behandling av motioner om våldsbrott och brottsoffer gjorde ett tillkännagivande till regeringen om att hedersbrott bör ges en egen brottsrubricering. Av utkastet till sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna framgår det också att frågan ska utredas i syfte att ha en lagstiftning på plats den 1 januari 2022. Det saknas därför anledning att nu ta några sådana initiativ som motionärerna efterfrågar. Motionerna 2018/19:425 (KD), 2018/19:1057

(S), 2018/19:1900 (M), 2018/19:2806 (M) yrkande 23, 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkandena 54 och 55, 2018/19:2865 (M) yrkande 4, 2018/19:2918 (M) yrkande 22 och 2018/19:2967 (SD) yrkande 3 avstyrks därmed.

I motionerna 2018/19:248 (SD) yrkande 5 och 2018/19:2923 (L) yrkande 19 efterfrågas hårdare straff för hedersrelaterad brottslighet. Även dessa motionsyrkanden avstyrks då förestående lagstiftningsarbete inte bör föregripas.

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom kravet i motion 2018/19:1899 (M) om att egen brottsrubricering för oskuldskontroller bör införas. Motionsyrkandet avstyrks.

Som redovisats ovan pågår det ett omfattande arbete för att se över hur hedersbrott ska motverkas. Mot denna bakgrund saknas det anledning att ge regeringen tillkänna att den i särskild ordning ska se över brotten grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning ska utformas. Motion 2018/19:2227 (V) yrkande 8 avstyrks.

Utskottet är inte heller berett att ställa sig bakom förslaget i motion 2018/19:1558 (M) om att det bör utredas om begreppet hedersbrott bör ersättas med annat lämpligt namn. Motionen bör därför avslås.

Barn- och tvångsäktenskap samt könsstympning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. skärpt lagstiftning mot tvångsäktenskap, straffbeläggande av barnäktenskap och straffrättsligt ansvar för vårdnadshavare vid könsstympning.

Jämför reservation 9 (M, KD), 10 (M), 11 (M, KD), 12 (SD), 13 (M), 14 (L), 15 (SD), 16 (M, SD, KD) och 17 (KD) samt särskilt yttrande 4 (C, L), 5 (L), 6 (C, L), 7 (L), 8 (L) och 9 (C, L).

Motionerna

Barn- och tvångsäktenskap

I kommittémotion 2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 13 begärs ett tillkännagivande om att införa möjligheter att verka proaktivt mot anhöriga till den som löper risk att giftas bort mot sin vilja, t.ex. genom föreläggande eller förbud av domstol. Motionärerna anför att i t.ex. Storbritannien kan domstolar utfärda förelägganden eller förbud till skydd för den som löper risk att giftas bort med tvång. Det kan exempelvis innebära att någon ska upphöra med hot och våld eller avslöja var ett offer befinner sig alternativt att en individ inte får föras utomlands eller att en bortförd individ ska föras tillbaka. Den som bryter mot ett föreläggande kan få olika typer av sanktioner, såsom vite eller fängelse.

I samma motion yrkande 14 begärs att det, för att hindra att unga förs ur landet för att tvingas gifta sig mot sin vilja, ska övervägas om lämpliga

myndigheter ska ges möjlighet att återkalla och omhänderta pass eller förhindra att pass utfärdas.

I kommittémotion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 57 begärs ett tillkännagivande om att det måste bli enklare att förhindra att någon förs ut ur landet ofrivilligt för ett tvångsäktenskap utomlands. I yrkande 58 anförs att det proaktiva arbetet mot tvångsäktenskap ska förbättras. Bland annat bör ett införande av en tvångsäktenskapsenhet, liknande Forced Marriage Unit som finns i Storbritannien, ses över.

I motion 2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att det ska införas möjlighet att utfärda utreseförbud och spärra pass för barn som riskerar att med tvång föras ut ur landet. I yrkande 6 i samma motion anförs att det även bör bli straffbart att försöka föra barn ut ur landet när de har belagts med utreseförbud.

I partimotion 2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1 påtalas att det är av största vikt att svenska myndigheter ges starkare juridisk och operativ förmåga att skydda barn från att föras ut ur landet. Till att börja med bör socialnämnden ges rätt att besluta om utreseförbud om det är nödvändigt för att skydda ett barn från könsstympning, tvångsäktenskap eller liknande övergrepp.

I samma motion yrkande 3 begärs att straffskalan för äktenskapstvång ska ses över och skärpas från fängelse i högst fyra år till fängelse mellan ett och sex år. I kommittémotion 2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 16 anförs att straffet för äktenskapstvång ska skärpas så att straffet bättre motsvarar brottets karaktär. Även i motion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 56 anförs att det straffrättsliga skyddet mot tvångsäktenskap måste stärkas.

I kommittémotion 2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 17 lagstiftningen mot tvångsäktenskap ska skärpas så att brottet normalt leder till utvisning för utländska medborgare.

I partimotion 2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att straffet för vilseledande till tvångsäktenskapsresa bör skärpas från fängelse i högst två år till fängelse mellan ett till fyra år och om att straffskalorna för brott relaterade till barnäktenskap (äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa) bör ses över. Straffet för äktenskapstvång bör skärpas från fängelse i högst fyra år till fängelse mellan ett och sex år. Detta skulle även få till följd att preskriptionstiden förlängs till tio år.

I kommittémotion 2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att kriminalisera stämpling, förberedelse eller försök till vilseledande till äktenskapsresa. Ett liknande yrkande framställs i partimotion 2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 7.

I partimotion 2018/19:2594 (L) yrkande 5 begärs vidare ett tillkännagivande om att preskriptionstiderna för äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa ska börja räknas från den dag då offret fyller 18 år eller skulle ha fyllt 18 år.

I kommittémotion 2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 10 begärs ett tillkännagivande om att göra det straffbart att ingå eller på något sätt bidra till barnäktenskap i Sverige. I yrkande 11 i motionen anföras att detta även ska gälla för inofficiella barnäktenskap som aldrig rapporteras till Skatteverket. Enligt yrkande 12 i samma motion bör straffet vara betydligt hårdare än de två års fängelse som kommit att bli näst intill standard för barnäktenskap. Liknande yrkanden framförs i motion 2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 25–27. I partimotion 2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6 anföras att förbudet mot barnäktenskap bör formuleras som en särskild straffbestämmelse.

Könsstympning

I kommittémotion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 59 begärs ett tillkännagivande om att det bör införas ett straffrättsligt ansvar för vårdnadshavare som inte förhindrar könsstympning. Ett liknande yrkande framförs i motion 2018/19:2967 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD) yrkande 5.

I kommittémotion 2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 27 begärs ett tillkännagivande om att skydda flickor från könsstympning. Motionärerna pekar på att bevisläget för könsstympning ofta är svårt och att ingreppet inte sällan sker när barnet befinner sig i ett annat land. Även om det utförts av någon annan finns en stor risk att det sker med vårdnadshavarens goda minne, utan att det är möjligt att döma densamme. En lagstiftning som gör det möjligt att straffa vårdnadshavare som misslyckas med att skydda en flicka från könsstympning bör utredas. För att få fler offer att våga anmäla könsstympning bör vidare livslång anonymitet i rättsprocessen för offren utredas.

I kommittémotion 2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 22 begärs ett tillkännagivande om behovet av mer kunskap om könsstympning inom rättsväsen, skola och sociala myndigheter. Motionärerna pekar på att såväl förberedelse som underlåtenhet att avslöja könsstympning är straffbart i Sverige. Icke desto mindre förekommer det om och om igen i vårt land. Mer kunskap om brottet krävs därför.

Stöd till bortförda barn

I motion 2018/19:2158 av Maria Stockhaus m.fl. (M) yrkande 1 begärs en bättre samordning mellan myndigheter när det gäller bortförda barn. I yrkande 2 efterfrågas utökad konsulärt uppdrag och integreringsrådgivare på vissa ambassader.

I motion 2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP) yrkande 3 efterfrågas ett kraftfullt stöd på plats för dem som drabbas av att med tvång föras ut ur landet och förnekas rätten till sin skolgång. Här måste staten erbjuda ett starkt operativt stöd med syfte att barnen ska kunna återvända till Sverige. I yrkande 4 efterfrågas en utökad samverkan och informationsspridning

mellan myndigheter på lokal och nationell nivå. Det gäller både i det förebyggande arbete som syftar till att se till att barn aldrig förs ut ur landet och i arbetet med att söka upp och återföra redan bortförda personer.

Bakgrund

Gällande rätt

Äktenskapstvång

Enligt 4 kap. 4 c § första stycket brottsbalken döms den som genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har hemvist för äktenskapstvång till fängelse i högst fyra år. Av andra stycket framgår att detsamma gäller den som på sätt som anges i första stycket förmår någon att ingå en äktenskapsliknande förbindelse, om den ingås enligt regler som gäller inom en grupp och som innebär att parterna betraktas som makar och anses ha rättigheter eller skyldigheter i förhållande till varandra, och innefattar frågan om upplösning av förbindelsen.

Den som genom vilseledande förmår en person att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen genom olaga tvång eller utnyttjande av hans eller hennes utsatta belägenhet ska förmås att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 c §, döms enligt 4 kap. 4 d § brottsbalken för vilseledande till tvångs-äktenskapsresa till fängelse i högst två år.

Äktenskapstvång är straffbart på försöks- och förberedelsestadiet. Även stämpling till äktenskapstvång är sedan den 1 juli 2016 kriminaliserat (prop. 2015/16:113, bet. 2015/16:JuU16, rskr. 2015/16:234).

Den 1 januari 2019 ändrades lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap på så sätt att ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag inte erkänns i Sverige om någon av parterna var under 18 år vid tidpunkten för äktenskapets ingående. Förbudet gäller oavsett parternas anknytning hit när äktenskapet ingicks eller deras ålder vid tidpunkten för erkännandeprovningen. Undantag ska aldrig kunna göras om någon av parterna alltjämt är under 18 år (prop. 2017/18:288, bet. 2018/19:CU4, rskr. 2018/19:43).

Könsstympning

Enligt 1 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor får ingrepp i de kvinnliga yttre könsorganen i syfte att stympa dessa eller åstadkomma andra bestående förändringar av dem (könsstympning) inte utföras, oavsett om samtycke har lämnats till ingreppet eller inte. Den som bryter mot 1 § döms till fängelse i lägst två och högst sex år (2 §). Är brottet med hänsyn till omständigheterna mindre grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst fem och högst tio år.

Könsstympning är straffbart på försöks- och förberedelsestadiet. Även stämpling till könsstympning och underlåtenhet att avslöja eller förhindra könsstympning är straffbart.

I 3 § första stycket anges ett uttryckligt undantag från kravet på dubbel straffbarhet. Detta innebär att könsstympning utgör ett brott som kan straffas enligt svensk lag också om ingreppet gjorts i en stat där detta är tillåtet. Också försök, förberedelse och stämpling till samt underlåtenhet att avslöja ett sådant brott är straffbart i Sverige, trots att kravet på dubbel straffbarhet inte är uppfyllt.

Lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor fick sin nuvarande lydelse genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2017 (prop. 2016/17:108, bet. 2016/17:JuU14, rskr. 2016/17:232).

Enligt 10 kap. 21 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) hindrar inte hälso- och sjukvårdssekretess, socialtjänstsekretess och sekretess hos Barnombudsmannen att uppgifter som angår misstankar om vissa brott mot barn lämnas till en åklagarmyndighet eller Polismyndigheten. De brott som åsyftas är bl.a. brott som avses i lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor.

Enligt 8 a kap. 1 § utlänningslagen (2014:198) får en utlänning som inte är EES-medborgare eller familjemedlem till en EES-medborgare utvisas ur Sverige om han eller hon döms för ett brott som kan leda till fängelse. En sådan utlänning får utvisas också om en domstol undanröjer en villkorlig dom eller skyddstillsyn som utlänningen har dömts till och dömer till en annan påföljd.

Utvisning får dock ske endast om utlänningen döms till svårare påföljd än böter och om

1. gärningen är av sådant slag och övriga omständigheter är sådana att det kan antas att han eller hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet här i landet, eller
2. brottet med hänsyn till den skada, fara eller kränkning som det har inneburit för enskilda eller allmänna intressen är så allvarligt att han eller hon inte bör få stanna kvar.

I kapitlets andra respektive tredje paragrafer finns regler om att utlännings anknnytning till Sverige respektive den tid han eller hon vistats i landet ska beaktas i utvisningsfrågan.

Pågående arbete

Den 29 augusti 2018 lämnade Utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv sitt slutbetänkande Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69).

Utredningen föreslår bl.a. att ett utreseförbud bör införas i skyddande syfte för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas. Sådana åtgärder bör även omfatta barn vilka förs utomlands för att ingå giftermål vilka de till synes samtycker till, bl.a. mot bakgrund av att

det i regel är skadligt för barn att gifta sig och att dessa inte bör tillerkännas förmågan att samtycka till de långtgående konsekvenser som ett giftermål medför. Utreseförbudet, som av utredningen föreslås införas i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, utgår i huvudsak från lagens befintliga systematik, vilket bl.a. innebär att ett utreseförbud som huvudregel ska meddelas av förvaltningsdomstol men i brådskande fall även kan meddelas tillfälligt av socialnämnden. För att vara effektivt bör ett sådant utreseförbud vara straffsanktionerat och medföra inskränkningar av möjligheten att erhålla och inneha pass. Utredningen föreslår därför vidare dels att den som för ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud, eller främjar att ett barn reser utomlands i strid med ett sådant förbud, döms till böter eller fängelse i högst ett år, dels att passhinder och skäl för passåterkallelse ska uppstå för ett barn som har meddelats ett reseförbud. De föreslagna ändringarna av passlagen (1978:302) medför även att pass ska kunna omhändertaras och spärras i dessa situationer.

Utredningen föreslår vidare (se s. 14–18) att barnäktenskap bör kriminaliseras. Straffbestämmelsen föreslås utgå från den nuvarande regleringen om äktenskapstvång men att kravet på tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet tas bort vid brott som riktar sig mot barn. Straffet bör i första hand drabba den som bär det huvudsakliga ansvaret för att ett barnäktenskap kommer till stånd. Om barnet själv samtycker till att ingå äktenskapet är utan betydelse. Det är därför rimligt att straffa den som förmår ett barn att ingå äktenskap utan att det dessutom ställs något krav beträffande tvång eller utnyttjande av viss belägenhet.

I många fall är barnets vårdnadshavare också den som har förmått barnet att ingå äktenskapet. Man kan emellertid tänka sig fall där det inte går att bevisa att vårdnadshavaren förmått barnet till äktenskapet eller att dennes åtgärder inte är att anse som ett förmående. Utredningen föreslår därför även att den som tillåter att ett barn ingår äktenskap kan straffas för barnäktenskapsbrott. Begreppet ”tillåter” tar sikte på aktiva handlingar. Exempel på handlingar som kan innefatta ett tillåtande är att vårdnadshavare ger sitt samtycke till äktenskapet eller närvarar vid en bröllopsceremoni. Ansvar för barnäktenskapsbrott bör alltså träffa den som ”förmår” eller ”tillåter” barnet att ingå äktenskap.

Även sådana barnäktenskap som ingåtts efter tvång eller utnyttjande och som i och för sig uppfyller rekvisiten för äktenskapstvång bör enligt utredningen omfattas av bestämmelsen om barnäktenskapsbrott. En sådan lösning är att föredra eftersom den leder till en samlad behandling av alla äktenskapstvångsbrott som riktar sig mot barn. Även de informella äktenskapen ska inrymmas i bestämmelsen (jfr 4 kap. 4 c § andra stycket brottsbalken). Enligt utredningen kan det till och med vara så att det är här straffbestämmelsen kommer att få den största effekten eftersom några juridiskt giltiga svenska barnäktenskap inte längre kan ingås och föreslagna skärpningar av reglerna kring erkännande av utländska barnäktenskap

kommer att få till följd att utländska barnäktenskap i princip aldrig kommer att erkännas. Straffet för brottet föreslås vara fängelse i högst fyra år.

När det gäller frågan om utökade möjligheter att underlätta eller framtvunga ett återförande av personer som förts utomlands anför utredningen att en annan frågeställning som kan diskuteras är huruvida det är möjligt att ändra SoL och lagen (2003:491) om konsulärt ekonomiskt bistånd – bl.a. i fråga om att ändra förutsättningarna för att bekosta hemresor till Sverige och förtydliga förhållandet lagarna emellan – för att på så vis öka möjligheterna till återförande. Som utredningen uppfattar det är det dock inte lagstiftningen som utgör det främsta hindret när hjälpbehövande befinner sig utomlands utan i stället de praktiska svårigheter som kan förekomma när socialtjänsterna och Utrikesdepartementet samverkar i sådana ärenden. Det framstår därför som mer angeläget att se över formerna för denna samverkan än att föreslå förändringar av reglerna i SoL och lagen om konsulärt ekonomiskt bistånd.

Sammantaget är det utredningens slutsats att förbättrade förutsättningar att hjälpa sådana personer som förts utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas främst bör sökas utifrån en översyn av de berörda myndigheternas arbetsmetoder och samverkan.

Betänkandet bereds enligt uppgift i Regeringskansliet.

Regeringskansliet har informerat om att UD i en tvåårig satsning har tillfört 10 miljoner kronor årligen för att förstärka det konsulära stödet i Stockholm och på ambassaderna i Amman i Jordanien och Nairobi i Kenya för de som är nödställda utomlands till följd av hedersrelaterad problematik.

Uppdrag till Socialstyrelsen m.fl.

Regeringen gav den 23 februari 2017 Socialstyrelsen i uppdrag att stödja genomförandet och uppföljningen av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I uppdraget ingår att förbättra kunskapen om förekomsten av våld och insatserna på området samt kompetensstöd och metodutveckling för vård- och omsorgspersonal. Socialstyrelsen ska även genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap och tvångsäktenskap. Uppdraget har delredovisats i rapporten Förslag på indikatorer för uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor i mars 2018 och ska slutredovisas senast den 31 mars 2020.

Regeringen gav i april 2016 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor i uppdrag (S2016/02759/JÄM) att genomföra informationsinsatser om jämställdhet och hälsa för asylsökande och nyanlända barn och unga som bl.a. tar upp frågor om heder och självbestämmanderätt i frågor om sexualitet och relationer. Vidare har Länsstyrelsen i Östergötlands län sedan 2005 haft ett flertal nationella regeringsuppdrag med syfte att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Exempelvis har länsstyrelsen etablerat ett nationellt kompetensteam som bl.a. driver en nationell stödtelefon.

Regeringens handlingsplan mot könsstympning

Regeringen (Socialdepartementet) fattade i juni 2018 beslut om en handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor. Syftet med handlingsplanen är att förebygga och motverka könsstympning av flickor och kvinnor samt förbättra stödet till utsatta för att på så sätt bidra till att uppfylla de mål som regeringen fastställt för jämställdhetspolitiken, barnrättspolitikerna och ungdomspolitikerna samt har anslutit sig till genom Agenda 2030. Genom en nationell handlingsplan som samlar regeringens arbete, både pågående och nyligen påbörjat, kan också samverkan och samordning på området stärkas ytterligare.

I den ovan nämnda överenskommelse med 73 punkter som träffats mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna anförs att myndigheternas möjligheter att ingripa vid misstanke om att personer förs ut ur landet för att giftas bort mot sin vilja eller könsstympas ska stärkas.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet har behandlat motioner om barn- och tvångsäktenskap, tvångsäktenskapsresor samt könsstympning ett flertal gånger, senast våren 2018 (bet. 2017/18:JuU14 s. 19 f. och bet. 2017/18:JuU17 s. 25 f.).

Utskottet konstaterade då i det förstnämnda betänkandet att det är angeläget att lagstiftningen mot äktenskapstvång, barnäktenskap och tvångsäktenskapsresa fungerar på ett effektivt sätt. Med hänsyn till att regeringen tillsatt en utredning med uppdrag att se över lagstiftningen om barnäktenskap, äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa, ansåg utskottet att detta arbete inte borde föregripas och avstyrkte motionerna. Riksdagen följde utskottets förslag (bet. 2017/18:JuU14, rskr. 2017/18:240).

Utskottet anförde vidare i betänkande 2017/18:JuU17 att det är angeläget att lagstiftningen mot tvångsäktenskap fungerar effektivt och noterade därvid att regeringen gett Utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv i uppdrag att utreda bl.a. frågor om tvångsäktenskap, könsstympning och åtgärder för att hindra att personer förs ut ur landet. Enligt utskottet borde detta arbete inte föregripas. Motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag (bet. 2017/18:JuU17, rskr. 2017/18:241).

Utskottet behandlade även ett motionsyrkande om att vårdnadshavare som misslyckas med att skydda en flicka från könsstympning ska kunna straffas för det i betänkande 2017/18:JuU17 (s. 25–33). Utskottet anförde då att det är angeläget att lagstiftningen mot tvångsäktenskap och könsstympning fungerar effektivt. Som framgått har regeringen gett Utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv i uppdrag att utreda bl.a. frågor om tvångsäktenskap, könsstympning och åtgärder för att hindra att personer förs ut ur landet. Enligt utskottet borde detta arbete inte föregripas, varför utskottet avstyrkte motionen.

Riksdagen följde utskottet (rskr. 2017/18:240).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv även har haft i uppdrag att bl.a. utreda frågor om åtgärder för att hindra att personer förs ut ur landet. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Resultatet av detta arbete bör inte föregripas varför motionerna 2018/19:1402 (MP) yrkandena 5 och 6, 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkandena 57–58 och 2018/19:2865 (M) yrkandena 13 och 14 avstyrks. Utskottet konstaterar vidare att utredningen även haft i uppdrag att utreda hur samverkan mellan olika berörda myndigheter fungerar. Då beredningsarbetet inte heller bör föregripas i denna del avstyrker utskottet även motion 2018/19:2594 (L) yrkande 1.

Utskottet vidhåller och vill på nytt understryka att det är angeläget att lagstiftningen mot äktenskapstvång, barnäktenskap och tvångsäktenskapsresa fungerar på ett effektivt sätt. Som framgår ovan har utredningen i sitt slutbetänkande även lämnat förslag på detta område. Detta arbete bör inte föregripas varför motionerna 2018/19:1119 (SD) yrkandena 16 och 17, 2018/19:2594 (L) yrkande 3 samt 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 56 avstyrks.

I motionerna 2018/19:1119 (SD) yrkandena 10–12, 2018/19:1639 (SD) yrkandena 25–27 samt 2018/19:2594 (L) yrkande 6 begärs att barnäktenskap ska straffbeläggas. Som framgår ovan ingår även frågan om att straffbelägga barnäktenskap i utredningens uppdrag. Då resultatet av detta arbete inte bör föregripas avstyrks motionsyrkandena.

I motionerna 2018/19:2594 (L) yrkandena 4 och 7 samt 2018/19:2865 (M) yrkande 5 begärs tillkännagivanden om översyn av straffet för vilseledande till tvångsäktenskapsresa respektive en kriminalisering av stämpling eller försök till vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Även dessa frågeställningar omfattas av utredningen. Beredningen av denna bör inte föregripas varför motionsyrkandena bör avslås. Av samma skäl bör motion 2594 (L) yrkande 5 om förlängda preskriptionstider för äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa avslås.

Som redovisats ovan är underlåtenhet att avslöja eller förhindra könsstympning straffbar. Betänkandet från utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv bereds för närvarande i Regeringskansliet. Utskottet ser det som angeläget att en effektiv och breddad lagstiftning med skärpta straff för att förhindra könsstympning kommer på plats så snart som möjligt under valperioden. Beredningsarbetet behöver därför ske skyndsamt. Mot bakgrund av regeringens handlingsplan mot könsstympning och det beredningsarbete som pågår i Regeringskansliet kring skärpt lagstiftning samt i överenskommelser mellan partier saknas det dock anledning för riksdagen att göra några sådana tillkännagivanden som efterfrågas i motionsyrkandena 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 59,

2018/19:2861 (C) yrkande 27 och 2018/19:2967 (SD) yrkande 5 om ett straffrättsligt ansvar för vårdnadshavare som inte förhindrar könsstympning. Motionerna avstyrks.

Mot bakgrund av regeringens handlingsplan mot könsstympning och det beredningsarbete som redovisats ovan avstyrker utskottet motion 2018/19:2915 (KD) yrkande 22 vari motionärerna efterfrågar mer kunskap om könsstympning inom rättsväsen, skola och sociala myndigheter.

I motionerna 2018/19:1402 (MP) yrkandena 3 och 4 efterfrågas ett kraftfullt stöd på plats för dem som drabbas av att med tvång bli förda ut ur landet samt en utvecklad samverkan mellan myndigheter i dessa fall. Även dessa frågeställningar berörs av det ovan nämnda utredningsuppdraget. Vidare har det konsulära stödet förstärkts på vissa ambassader för personer som till följd av hedersrelaterad problematik är nödställda utomlands. Utskottet finner därför inte att det finns skäl för sådana initiativ som motionärerna efterfrågar. Motionsyrkandena avstyrks därför. Liknande yrkanden framförs i motion 2018/19:2158 (M) yrkandena 1 och 2. Även dessa motionsyrkanden avstyrks.

Människohandel m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avstyrker motionsyrkanden om bl.a. rättsväsendets arbete mot människohandel, polisens arbete mot barnprostitution och människohandel och motverkande av olaglig arbetskraft.

Jämför reservation 18 (L), 19 (L), 20 (KD) och 21 (SD).

Motionerna

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 29 anförs att det är viktigt att barnperspektivet alltid finns närvarande i arbetet mot människohandel och att rättsväsendets kunskap om människohandel med barn ska vara god. I yrkande 30 i motionen anförs att Europasamarbetet mot människohandel med barn ska stärkas. Motionärerna anser att möjligheten att få uppehållstillstånd i EU bör stärkas för offer för människohandel så att dessa ska våga ge sig till känna och vittna.

I kommittémotion 2018/19:2453 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 12 anförs att det är angeläget att polisen organiserar sitt arbete på så sätt att det i varje polisregion finns kompetens och resurser att arbeta med att bekämpa människohandel och barnprostitution. Polisregioner med större problem bör också kunna få nationellt stöd i form av exempelvis mobila team.

Enligt kommittémotion 2018/19:133 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 21 behövs ytterligare verktyg för att bekämpa trafficking. Möjligheten att genom lagstiftning göra det lättare att utdöma hårdare straff för människohandel bör ses över. Motionärerna anför att det t.ex. borde bli lättare att döma baserat på ett helhetsmönster som påvisar människohandel.

I motion 2018/19:1921 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 1 vill motionärerna skärpa lagstiftningen och öka straffen för att motverka människohandel, prostitution och sexköp.

I motion 2018/19:874 av Sten Bergheden (M) begärs att regeringen ska ta fram en handlingsplan för hur man ska bekämpa den olagliga arbetskraften (yrkande 2). Vidare bör regeringen överväga att studera hur andra länder i EU har löst problemet med olaglig arbetskraft och vad man vidtagit för åtgärder (yrkande 4).

Bakgrund

Gällande rätt m.m.

För att säkerställa ett straffrättsligt skydd mot människohandel, beslutade riksdagen våren 2018 om en tydligare brottsbeskrivning, ett bättre skydd för barn och en skärpning av straffskalan (prop. 2017/18:123, bet. 2017/18:JuU32, rskr. 2017/18:303). Enligt den nya lydelsen av 4 kap. 1 a § första stycket brottsbalken döms den, som i annat fall än som avses i 1 § (dvs. människorov), genom olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet som allvarligt begränsar personens alternativ, eller annat sådant otillbörligt medel om det allvarligt begränsar personens alternativ rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person i syfte att han eller hon ska exploateras för sexuella ändamål, avlägsnande av organ, krigstjänst, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte, döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år. Av paragrafens andra stycke framgår att den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år döms för människohandel även om inte något sådant otillbörligt medel som anges där har använts. Detta gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt arton år. Enligt paragrafens tredje stycke är påföljden för ett mindre grovt brott som avses i första eller andra stycket, fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Riksdagen beslutade samtidigt att ett nytt gradindelad brott, benämnt människoexploatering, införs genom en ny paragraf, 4 kap. 1 b § brottsbalken. Syftet är att förstärka det straffrättsliga skyddet mot exploatering av utsatta personer i arbete och tiggeri. Genom brottet straffbeläggs att genom ett otillbörligt medel exploatera en person i tvångsarbete, arbete under uppenbart orimliga villkor eller tiggeri. Är offret ett barn under arton år föreslås ett särskilt starkt straffrättsligt skydd. Straffet för människoexploatering är fängelse i högst fyra år eller, om brottet är grovt, fängelse i lägst två och högst tio år. Den nya utformningen av människohandelsbestämmelsen och den nya bestämmelsen om människoexploatering har gällt sedan den 1 juli 2018.

Av 5 kap. 15 § utlänningslagen (UtlL) framgår att ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om minst sex månader ska på ansökan av förundersökningsledaren ges till en utlänning som vistas här, om

1. det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras,
2. utlänningen klart visat sin vilja att samarbeta med de brottsutredande myndigheterna,
3. utlänningen brutit alla förbindelser med de personer som är misstänkta för brott som förundersökningen avser, och
4. hänsyn till den allmänna ordningen och säkerheten inte talar emot att tillstånd beviljas.

Bestämmelserna i 5 kap. 15 § UtLL grundar sig på direktiv 2004/81/EG om uppehållstillstånd till tredjelandsmedborgare som har fallit offer för människohandel eller har fått hjälp till olaglig invandring och vilka samarbetar med de berörda myndigheterna.

Av 5 kap. 15d § UtLL framgår att en utlänning med uppehållstillstånd enligt 15 § får, efter egen ansökan, för tiden efter tillståndets giltighetstid beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, om utlänningen

1. har samarbetat med de brottsutredande myndigheterna i en utredning om brott enligt 20 kap. 5 §, och
2. har väckt talan om inestående ersättning för arbete enligt lagen (2013:644) om rätt till lön och annan ersättning för arbete utfört av en utlänning som inte har rätt att vistas i Sverige.

5 kap. 15d § UtLL grundar sig på direktiv 2009/52/EG av den 18 juni 2009 om minimistandarder för sanktioner och åtgärder mot arbetsgivare för tredjelandsmedborgare som vistas olagligt (prop. 2012/13:125, bet. 2012/13:SfU8, rskr. 2012/13:274).

Justitiedepartementet har informerat om att det inte pågår något arbete med att se över förutsättningarna för tidsbegränsade tillstånd enligt dessa bestämmelser. Offer för människohandel eller annan brottslighet som anför hinder mot att återvända till hemlandet och som vill stanna i Sverige är hänvisade till asylprocessen.

Regeringen anför (prop. 2017/18:1 utg.omr. 13 s. 80) att handlingsplanen till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp (skr. 2015/16:192) utgör en plattform för vidare arbete inom området. På regeringens webbplats framgår att handlingsplanen gäller för 2016–2018 och att den innehåller 23 åtgärder för att förebygga, skydda och stödja barn samt skapa förutsättningar för att effektivt lagföra gärningsmän. Inom ramen för handlingsplanen har Polismyndigheten fått i uppdrag att i samverkan med bl.a. Åklagarmyndigheten identifiera och genomföra åtgärder för att förstärka och utveckla förmågan att upptäcka, utreda, förhindra och förebygga sexualbrott mot barn m.m. (Ju2016/06827/PO). Ytterligare en åtgärd i handlingsplanen är stärkt förmåga att utreda människohandelsbrott och sexuella övergrepp mot barn genom fortsatt utbildning för åklagare. Åklagarmyndighetens projekt Brott mot barn, våld i nära relationer och sexualbrott mot vuxna – ett utvecklat bästa arbetssätt syftar till att förvalta, vidareutveckla och fortsätta att tillämpa

arbets sättet. Frågor om människohandel och sexuella övergrepp mot barn ingår i myndighetens åklagarutbildningar. Åklagarmyndigheten följer frågan noga och bevakar behovet av vidare utbildningsinsatser inom området.

Regeringen har därefter i februari 2018 beslutat om en nationell handlingsplan mot prostitution och människohandel. Syftet med handlingsplanen är att förebygga och motverka prostitution och människohandel för alla ändamål samt att bidra till ett bättre skydd och stöd för personer som är utsatta för människohandel. Genom en nationell handlingsplan som samlar regeringens arbete mot prostitution och människohandel kan samverkan och samordningen på området stärkas ytterligare. Det är tydligt att arbetet mot prostitution och människohandel behöver bli effektivare och mer målinriktat. Förmågan att upptäcka offer för prostitution och människohandel behöver stärkas och rättsväsendets arbete behöver effektiviseras. En viktig del är det förebyggande arbetet. Ytterligare en viktig del, särskilt när det gäller prostitution och människohandel för sexuella ändamål, är att minska efterfrågan. I det avseendet är förbudet mot köp av sexuella tjänster centralt.

Åtgärder som presenteras i handlingsplanen delas in i åtta olika insatsområden:

1. Förstärkt samordning mellan myndigheter och andra aktörer
2. Stärkt förebyggande arbete
3. Förbättrad förmåga att upptäcka prostitution och människohandel
4. Lagstiftningsåtgärder
5. Starkare skydd och stöd
6. Effektivare brottsbekämpning
7. Stärkt kunskap och metodutveckling
8. Ökad internationell samverkan

Målet med handlingsplanen är att den ska bidra till ett mer effektivt, strategiskt och målinriktat arbete mot prostitution och människohandel. Handlingsplanen ska vidare bidra till genomförandet av de mål som regeringen har satt upp inom området. Här avses bl.a. det övergripande jämställdhetspolitiska målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv samt delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Med anledning av regeringens handlingsplan till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp (skr. 2015/16:192) har Socialstyrelsen 2018 tagit fram en vägledning för socialtjänsten: Barn i internationell människohandel och exploatering.

Den nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10) omfattar bl.a. människohandel för sexuella ändamål (prop. 2017/18:1 utg.omr. 13 s. 67 f.). Länsstyrelsen i Stockholms län har flera regeringsuppdrag inom människohandelsområdet. Inom ramen för uppdragen tillhandahåller länsstyrelsen kompetensstöd till andra myndigheter, bl.a. rättsväsendet.

I Polismyndighetens redovisning av ett regeringsuppdrag om brottsutredningsverksamheten som lämnades i oktober 2017 (A868.568/2016 s. 7) anför myndigheten att förmågan att bekämpa människohandel har stärkts. Förutsättningarna för effektivare lagföring av köp av sexuell tjänst, köp av sexuell handling av barn, koppleri och människohandel har förbättrats. Ett av målen för arbetet har varit att skapa en organisation för de operativa insatserna mot prostitution och människohandel i hela landet, liksom att stimulera till ett uthålligt arbete och en ökad samverkan mellan berörda aktörer. Ett annat mål har varit att genom samverkan bidra till en utökad metod- och kompetensutveckling inom polisen.

2015 gjordes ändringar i förundersökningskungörelsen (1948:948). Ändringarna innebär att brottsoffer numera får ett bättre skydd, starkare stöd och mer information. Bland annat ska brottsoffer, så snart det är möjligt, få information om vilka skyddsåtgärder som finns att tillgå och om möjligheter till alternativt boende. Information ska också lämnas om vilka myndigheter, organisationer och andra som kan ge vård till brottsoffret. Polisen ska också göra en individuell skyddsbedömning för att fastställa om det finns behov av särskilda skyddsåtgärder under förundersökning och rättegång. Ett brottsoffer kan vidare, på ansökan av en förundersökningsledare, beviljas ett tillfälligt uppehållstillstånd om 30 dagar för att kunna återhämta sig och ta ställning till om han eller hon vill samarbeta med de brottsutredande myndigheterna. Detta följer av utlänningslagen (2005:716).

EU-kommissionen lämnade i december 2018 (Com(2018) 777 final) den andra rapporten om kampen mot människohandel i enlighet med artikel 20 i direktiv 2011/36/EU Om förebyggande och bekämpande av människohandel och om skydd av dess offer. Rapporten syftar till att ge en översikt över de framsteg som gjorts för att hantera människohandel i EU, inklusive statistiska uppgifter, som rapporterats av medlemsstaterna, EU-organ, civilsamhället och internationella eller regionala organisationer.

I propositionen Utökade arbetsplatsinspektioner (prop. 2017/18:176) föreslog regeringen att Polismyndigheten får utökade möjligheter att genomföra inspektioner på arbetsplatser för att kontrollera att arbetsgivare inte har anställda som saknar rätt att vistas eller arbeta i Sverige. Arbetsplatsinspektionerna ska begränsas till branscher där Polismyndigheten har bedömt att det finns en särskild risk för sådana anställningar. Riksdagen antog förslagen i propositionen och lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2018 (bet. 2017/18:SfU26, rskr. 2017/18:348).

Av regeringens webbplats framgår att regeringen i december 2017 uppdragit åt Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket, Polismyndigheten och Skatteverket att under 2018–2020 utveckla ändamålsenliga och effektiva metoder för myndighetsgemensam kontroll för att motverka fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

Inom EU (kommissionen) finns det under generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering ett EU-forum som hanterar

odeklarerat arbete och som ökar samarbetet mellan EU-länderna. Forumet samlar relevanta myndigheter och aktörer som arbetar med att bekämpa odeclarerat arbete, för att hantera denna fråga på ett mer effektivt sätt, samtidigt som man respekterar nationella kompetenser och förfaranden. Från Arbetsmarknadsdepartementet har informerats om att de nordiska länderna via detta EU-forum har fått finansiering för ett nordiskt projekt. En person från Arbetsmiljöverket representerar Sverige i detta forum.

Tidigare utskottsbehandling

Vid beredningen av budgetbetänkandet för 2018 konstaterade utskottet i samband med ett tillkännagivande till regeringen (bet. 2017/18:JuU1 s. 134 f.) att det är mycket viktigt att barnperspektivet alltid finns närvarande i arbetet mot människohandel och kommersiell handel med sex. Offrens utsatthet vid denna form av brottslighet är än större när det handlar om barn. Vidare uttalade utskottet bl.a. att det behöver finnas god kunskap kring kommersiell sexuell exploatering av barn i hela rättskedjan, från poliser och åklagare till domstolsväsendet. Utskottet föreslog att riksdagen skulle ställa sig bakom ett tillkännagivande om kompetensen inom rättsväsendet i arbetet mot människohandel med barn. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:241).

Riksdagen har tidigare tillkännaggett för regeringen att den ska återkomma till riksdagen med förslag om skärpta straff för människohandel och koppleri (bet. 2014/15:JuU14 punkt 6, rskr. 2014/15:138). Tillkännagivandet har ansetts slutbehandlat i och med proposition 2017/18:123 (se bet. 2017/18:JuU32 s. 15).

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan gjorde riksdagen vid behandlingen av budgetpropositionen för 2018 ett tillkännagivande till regeringen om vikten av att barnperspektivet alltid finns närvarande i arbetet mot människohandel och kommersiell handel med sex. Något nytt tillkännagivande till regeringen i denna sak är inte nödvändigt. Motion 2018/19:2267 (L) yrkande 29 avstyrks därför.

Europasamarbetet mot människohandel med barn är viktigt, och i detta sammanhang är frågan om uppehållstillstånd givetvis av stor betydelse. Frågan om uppehållstillstånd är också något som avhandlas inom detta samarbete. Något initiativ från riksdagens sida med anledning av motion 2018/19:2267 (L) yrkande 30 är dock inte nödvändigt.

Utskottet delar uppfattningen i motion 2018/19:2453 (KD) yrkande 12 att det är viktigt att polisen har tillräcklig kompetens i sitt arbete mot barnprostitution och människohandel. Som framgår ovan lyfts också samordning mellan myndigheter och stärkt kunskap och metodutveckling fram i den nationella handlingsplanen mot prostitution och människohandel.

Det finns mot denna bakgrund inte anledning för riksdagen att nu ta något sådant initiativ som motionärerna efterfrågar. Motionsyrkandet avstyrks.

Riksdagen har som redovisats ovan, för att säkerställa ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel, beslutat om en tydligare brottsbeskrivning, ett bättre skydd för barn och en skärpning av straffskalan. Mot denna bakgrund saknas det enligt utskottets mening anledning till något sådant initiativ som efterfrågas i motion 2018/19:133 (SD) yrkande 21. Motionsyrkandet avstyrks därför. Av samma skäl avstyrker utskottet motion 2018/19:1921 (C) yrkande 1.

Utskottet ser slutligen, bl.a. mot bakgrund av det arbete som redovisats ovan, inte skäl att ställa sig bakom det som efterfrågas i motion 2018/19:874 (M) yrkande 2 om en handlingsplan för hur man ska bekämpa den olagliga arbetskraften, eller i yrkande 4 om att Sverige bör överväga att studera hur andra länder har löst problem med olaglig arbetskraft och vad man vidtagit för åtgärder. Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Hatbrott mot troende

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avstyrker motionsyrkanden om att studier om kristofobiska hatbrott ska tas fram och om att polisen och övriga rättsväsendets arbete mot hatbrott riktade mot troende ska följas.

Jämför reservation 22 (KD).

Motionerna

I motion 2018/19:174 av Hans Eklind och Lars Adaktusson (båda KD) yrkande 1 begärs att studier med inriktning på kristofobiska hatbrott ska tas fram. Motionärerna anför att Nämnden för statligt stöd till trossamfund (SST) 2014 visade att Sverige är dåligt på att bekämpa religiöst motiverade hatbrott. Trots detta finns det alltså ytterst lite statistik och forskning att tillgå. Det lilla som gjorts har varit kring antisemitiska och islamofobiska hatbrott. Ett undantag är en undersökning av organisationen Open Doors förra året. Vi föreslår därför att studier med inriktning på kristofobiska hatbrott genomförs.

I motion 2018/19:1607 av Elisabeth Svantesson (M) begärs ett tillkännagivande om att polisens och övriga rättsväsendets arbete mot hatbrott som riktas mot troende ska följas noga. Motionären anför att hatbrott mot troende inte bara är ett problem för de direkt berörda utan även ett demokratiproblem. Religionsfriheten är inte värd mycket om de som utövar sin tro inte kan känna sig trygga.

Bakgrund

Med begreppet hatbrott avses i regel brotten hets mot folkgrupp och olaga diskriminering samt andra brott där ett motiv för brottet har varit att kränka en

person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet.

Av 29 kap. 2 § 7 brottsbalken framgår att det som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt ska beaktas om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet.

Regeringen anförde i proposition 2017/18:1 utgiftsområde 13 s. 49 att en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (Ku2016/02629/DISK) beslutades under 2016. Planen innebär att ett samlat grepp tas om arbetet mot rasism och liknande former av fientlighet som utförs av flera myndigheter, regionala och lokala aktörer samt organisationer inom det civila samhället. Planen utgår från fem särskilt viktiga strategiska områden, däribland mer kunskap, utbildning och forskning samt ett mer aktivt rättsväsende.

Polisanmälda hatbrott utgörs av inkomna anmälningar där Brå har identifierat ett hatbrottsmotiv samt uppgifter om hur dessa anmälningar hanterats av rättsväsendet (s.k. handlagda ärenden). Statistiken har redovisats i en årlig hatbrottsrapport tillsammans med statistik om självrapporterad utsatthet utifrån Nationella trygghetsundersökningen, Politikernas trygghetsundersökning och Skolundersökningen om brott. Sedan 2017 (som avser polisanmälningar för 2016) publiceras dock hatbrottsrapporten vartannat år för att mellanliggande år publicera andra fördjupade studier på området. Nästa rapport om polisanmälda hatbrott publiceras 2019.

Av regleringsbrevet för Brå för 2019 framgår att Brå ska göra en fördjupad studie av antisemitiska hatbrott. Brå ska i studien belysa den antisemitiska hatbrottslighetens karaktär med fokus på gärningspersoner i syfte att få förbättrad kunskap för att kunna stärka det förebyggande arbetet. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2019 (Ku2017/02333/DISK).

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser allvarligt på hatbrott mot troende inom alla religioner. Som redovisats ovan har regeringen beslutat om en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Det har enligt utskottet inte framkommit något som mot denna bakgrund ger utskottet anledning att nu ta något sådant initiativ som motionärerna efterfrågar. Utskottet är således inte berett att föreslå ett tillkännagivande härom till regeringen. Motion 2018/19:174 (KD) yrkande 1 avstyrks därför.

Utskottet anser i linje med vad som anförts ovan att polisens och övriga rättsväsendets arbete mot hatbrott riktade mot troende är viktigt. Något tillkännagivande till regeringen om att detta ska följas är enligt utskottet dock inte nödvändigt. Motion 2018/19:1607 (M) avstyrks därför.

Kontaktförbud

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att straffen för överträdelser av kontaktförbud ska skärpas och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. ökad användning av elektronisk övervakning vid kontaktförbud och om att utöka området för kontaktförbud.

Jämför reservation 23 (M, L), 24 (SD, KD, L), 25 (SD), 26 (L) och 27 (M, L).

Motionerna

I motion 2018/19:272 av Hampus Hagman (KD) efterfrågas en utredning av vad som ligger bakom de stora skillnaderna i hanteringen av kontaktförbud i landet och att regeringen bör återkomma med förslag om hur dessa skillnader kan jämnas ut. Motionären pekar på att det är stor skillnad mellan olika åklagarkammare vad gäller hur stor andel av begärda kontaktförbud som beviljas.

I kommittémotion 2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1 anfördes att hotbilda-bedomningen alltid ska vara vägledande, och om den ger vid handen att det finns skäl för en elektronisk fotboja bör detta vara möjligt även vid kontaktförbud av normalgraden. Liknande yrkanden framförs också i motionerna 2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 2, 2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 22 och 2018/19:467 av Gulan Avcı (L) yrkande 2.

Även andra frågor om kontaktförbud tas upp i flera motioner.

I två motioner framförs yrkanden om skärpta straff för överträdelser. Sådana yrkanden framförs i motionerna 2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3 samt 2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 2.

I kommittémotion 2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 4 begärs att lagstiftningen ska kompletteras så att ett kontaktförbud med elektronisk övervakning ska kunna utfärdas vid frisläppandet av den som dömts för ett vålds- eller sexualbrott gentemot en närstående. Ett yrkande med samma innebörd framförs i motion 2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 6.

I kommittémotion 2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1 begärs en ändring i lagstiftningen med syfte att förenkla utfärdandet av kontaktförbud för utsatta kvinnor.

I kommittémotion 2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om en utvidgning av området för kontaktförbudet. Motionärerna anför att ett särskilt utvidgat kontaktförbud bör kunna gälla en hel kommun eller flera kommuner.

I samma kommittémotion begärs i yrkande 4 att de lagändringar beträffande kontaktförbud i gemensam bostad som infördes 2014 bör utvärderas. Motionärerna anför att lagändringarna inte fått tillräckligt genomslag i praktiken.

Bakgrund

Gällande rätt

Av 1 § lagen (1988:688) om kontaktförbud framgår att en person kan förbjudas att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (kontaktförbud). Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet ska skydda. Vid bedömningen av om det finns en sådan risk ska det särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot någon persons liv, hälsa, frihet eller frid. Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla. I 1 a § nämnda lag finns bestämmelser om möjligheten att meddela kontaktförbud när det gäller den gemensamma bostaden.

Av 2 § första stycket lagen om kontaktförbud framgår att om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad, arbetsplats eller något annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat kontaktförbud). Ett beslut om utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om den mot vilken beslutet avses gälla har överträtt ett kontaktförbud och det inte finns särskilda skäl mot det. Av andra stycket följer att den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får förbjudas att uppehålla sig inom ett större område än som följer av första stycket (särskilt utvidgat kontaktförbud). Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Det får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt. Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska vidare förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Särskilt utvidgat kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger väsentligt tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla.

Av 4 § framgår bl.a. följande. Kontaktförbud ska meddelas för en viss tid, högst ett år. Kontaktförbud när det gäller gemensam bostad får dock meddelas för högst två månader. Ett kontaktförbud när det gäller gemensam bostad får endast förlängas om det finns särskilda skäl och med högst två veckor i taget.

Av 7 § lagen om kontaktförbud framgår att frågan om kontaktförbud prövas av allmän åklagare och tas upp på begäran av den som förbudet ska skydda eller när det annars finns anledning till det.

Av 24 § samma lag framgår att den som bryter mot ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning döms för överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning till fängelse i högst två år. Den som i övrigt bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till böter eller fängelse i högst ett år. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

I 25 § anges att den som har getts ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd döms för hindrande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år.

Handbok m.m.

Utvecklingscentrum Göteborg vid Åklagarmyndigheten har i september 2011 publicerat en handbok om kontaktförbud. Handboken har därefter uppdaterats i december 2017. Handboken är avsedd att ge stöd för handläggning av ärenden om kontaktförbud. Handboken innehåller en genomgång av de bestämmelser som ska tillämpas vid handläggningen och beslutsfattandet. I handboken lämnas förslag till hur man som åklagare kan arbeta vid handläggningen av ärenden om kontaktförbud och vad man bör tänka på i olika situationer. Dispositionen följer handläggningsgången i ett kontaktförbudsärende.

Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum Göteborg publicerade i december 2016 en promemoria om enhetliga handläggningsrutiner för kontaktförbud (RättsPM 2016:6). Åklagarmyndigheten anför bl.a. följande (s. 3).

En handläggning av kontaktförbud som bygger på gemensamma prioriteringar hos polis och åklagare, kontinuitet och nära samarbete med enhetliga rutiner bedöms öka förutsättningarna för att ärendena handläggs med hög kvalitet inom den föreskrivna tidsfristen. Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum Göteborg har i dialog med företrädare för Polisens Utvecklingscentrum Väst och NOA därför utarbetat rutiner för handläggning och tagit fram ett direktiv – Initiala utredningsåtgärder – kontaktförbud. De är avsedda att vara ett stöd vid handläggningen av kontaktförbudsärenden och öka förutsättningarna för ett strukturerat och nationellt enhetligt arbetssätt. Syftet är också att öka förutsättningarna för ett strukturerat samarbete mellan polis och åklagare på lokal nivå. Handläggningsrutinerna och direktiv – Initiala utredningsåtgärder – kontaktförbud utgör ett komplement till Åklagarmyndighetens kontaktförbudshandbok. För närvarande pågår ett arbete inom polisen där man gör en översyn av polisens riktlinjer för kontaktförbud.

Utvecklingscentrum Göteborg vid Åklagarmyndigheten har tidigare i tillsynsrapport 2013:4 i oktober 2013 genomfört en kartläggning av tillämpningen av bestämmelserna om kontaktförbud. I rapporten anför bl.a. följande.

Det går inte att utläsa av granskningsmaterialet att åklagarkammare med låg andel beviljade kontaktförbud skulle tillämpa kontaktförbudslagstiftningen på ett annorlunda sätt än kammare med en hög andel beviljade kontaktförbud. De skillnader i andel beviljade

kontaktförbud som finns mellan de granskade åklagarkammarna kan kanske till viss del förklaras av förekomst av kvalitetskillnader i ansökningarna som inkommit från polisen. Antalet och andelen ansökningar som riktar sig mot bekanta eller obekanta, i vilka förutsättningarna för kontaktförbud oftast saknas, kan också i någon mån förklara skillnaderna.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet föreslog i betänkande 2014/15:JuU18 att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande om att regeringen borde utreda om kraven för när kontaktförbud får förenas med elektronisk övervakning (s.k. fotboja) är för höga. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2014/15:124).

Utskottet behandlade i betänkande 2017/18:JuU25 proposition 2017/18:81 Elektronisk övervakning av kontaktförbud. Utskottet föreslog i betänkandet att riksdagen skulle anta regeringens förslag till ändringar i lagen om kontaktförbud och i brottsbalken. Syftet med lagändringarna var att stärka skyddet mot trakasserier och förföljelse genom en bättre kontroll av att kontaktförbud följs och en skärpt syn på överträdelser av kontaktförbud med elektronisk övervakning.

Förslaget innebär att utvidgade kontaktförbud ska kunna övervakas elektroniskt. Detta ska vara huvudregeln om den som avses med ett beslut tidigare har överträtt ett kontaktförbud. Den längsta möjliga initiala förbudstiden för kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska enligt förslaget vara ett år, i stället för som tidigare sex månader. Vidare föreslogs att överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning införs som en särskild brottsbeteckning. Straffskalan ska vara fängelse i högst två år. Slutligen föreslogs att straffbestämmelsen om olaga förföljelse i 4 kap. 4 b § brottsbalken utvidgas till att omfatta även överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning.

Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2018.

Utskottet föreslog i betänkandet även ett tillkännagivande till regeringen om att ett utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning ska kunna beslutas som en förstahandsåtgärd. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:255).

Bortsett från det redovisade tillkännagivandet till regeringen behandlade och avstyrkte utskottet (s. 17 f.) motionsyrkanden som i huvudsak överensstämmer med de nu aktuella, bl.a. ökad användning av kontaktförbud med elektronisk övervakning, skärpta straff för överträdelser av kontaktförbud och utvidgning av området för kontaktförbudet. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har noterat att det förekommer skillnader när det gäller hur stor andel kontaktförbud som beviljas vid olika åklagarkammare. Utskottet anser dock att Åklagarmyndigheten är bäst skickad att bevaka detta och vid behov vidta

åtgärder för att jämna ut eventuella skillnader. Som framkommit ovan har myndigheten också tagit fram en promemoria om enhetliga handlägningsrutiner för kontaktförbud. Något tillkännagivande till regeringen i enlighet med vad som anförs i motion 2018/19:272 (KD) om att utreda vad som ligger bakom skillnaderna är enligt utskottet därför inte nödvändigt. Motionen bör avslås.

I ett antal motioner efterfrågas en ökad användning av elektronisk övervakning vid kontaktförbud och om så behövs även vid kontaktförbud av normalgraden. Utskottet, som noterar att det vid behandlingen av proposition 2017/18:81 Elektronisk övervakning av kontaktförbud framgick att det är svårt att göra elektronisk övervakning möjlig vid ordinära kontaktförbud eftersom det vid denna form av kontaktförbud inte bestäms något geografiskt område (bet. 2017/18:JuU25 s. 18), vidhåller att motioner som efterfrågar elektronisk övervakning i dessa fall bör avslås. Motionerna 2018/19:467 (L) yrkande 2, 2018/19:2598 (L) yrkande 1, 2018/19:2806 (M) yrkande 22 och 2018/19:2865 (M) yrkande 2 avstyrks därför.

Genom ändringar 2018 i lagen om kontaktförbud skärptes straffen för överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning. Någon motsvarande skärpning av straffen för kontaktförbud utan elektronisk övervakning har dock inte skett. Böter kvarstår i straffskalan och ringa överträdelse är helt straffria. Utskottet konstaterar vidare att den nationella samordnaren mot våld i nära relationer redan 2014 presenterade ett lagförslag om skärpning av straffskalan (SOU 2014:49 s. 25). Enligt utredarens förslag skulle böter tas bort ur straffskalan för alla överträdelse av normalgraden av kontaktförbud, medan ringa överträdelse av kontaktförbud skulle ge böter om inte särskilda omständigheter gör att kontakten kan anses klart ursäktlig. En sådan skärpning skulle enligt utskottets mening göra att straffet står i bättre proportion mot den integritetskränkning brottsoffret utsätts för vid överträdelse av ett kontaktförbud. Utskottet föreslår därför att regeringen ska ta initiativ till att straffen för överträdelse av kontaktförbud utan elektronisk övervakning skärps. Därmed bifaller utskottet motionerna 2018/19:735 (SD) yrkanden 2 och 3 samt 2018/19:2598 (L) yrkande 2.

I motionerna 2018/19:735 (SD) yrkande 4 och 2018/19:2598 (L) yrkande 6 begärs att personer som dömts för vålds- och sexualbrott mot närstående ska erhålla ett kontaktförbud med elektronisk övervakning vid frigivningen. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och ser därför inte heller nu skäl att ställa sig bakom ett sådant tillkännagivande som begärs i motionen. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden likalydande med det som framställs i motion 2018/19:735 (SD) yrkande 1 om att lagstiftningen ska ändras så att det blir betydligt enklare för utsatta personer att få ett kontaktförbud utfärdat. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och ser inte heller nu skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs och avstyrker därför motionsyrkandet.

Utskottet vidhåller sin inställning att bestämmelserna om vilket område ett kontaktförbud får omfatta är väl avvägda. Utskottet ser därför inte skäl för att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motion 2018/19:2598 (L) yrkande 3 och avstyrker yrkandet.

I motion 2018/19:2598 (L) yrkande 4 begärs en utvärdering av tillämpningen av bestämmelsen om kontaktförbud i gemensam bostad. Enligt lagen om kontaktförbud ska beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad meddelas med särskild skyndsamhet. Det finns även särskilda tidsfrister i fråga om domstolens handläggning av sådana kontaktförbud. Som framgår ovan ger Åklagarmyndigheten ut en handbok om kontaktförbud. I handboken redogörs bl.a. för de skyndsamhetskrav som gäller vid handläggningen av beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad. Vidare har Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum Göteborg gett ut en rättspromemoria om enhetliga handläggningsrutiner för kontaktförbud. Utskottet ser positivt på det arbete som sker men vill också framhålla vikten av att Åklagarmyndigheten och övriga berörda myndigheter fortsätter att följa upp handläggningen av kontaktförbud inklusive sådana som avser gemensam bostad. Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att det pågår ett aktivt arbete när det gäller frågan om tillämpning av reglerna om kontaktförbud. Utskottet utgår vidare från att regeringen noga följer frågan och vid behov vidtar de åtgärder som behövs. Något tillkännagivande från riksdagens sida behövs därför inte och utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Risk- och hotanalyser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att rutinerna för risk- och hotanalyser hos polisen som görs vid anmälan om våld i nära relationer ska ses över.

Jämför reservation 28 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2843 av Annika Qarlsso m.fl. (C) yrkande 22 begärs att rutinerna för risk- och hotanalyser som görs hos polisen vid anmälan om våld i nära relationer, följt av handlingsplaner och stöd ska ses över.

Bakgrund

En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Regeringen anför i skrivelsen En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/16:10 s. 120) att strategins första målsättning handlar om att i högre grad förhindra att våld över huvud taget uppstår samt att förmå män och pojkar som utövar våld att upphöra med det.

Den avser både insatser som riktas till hela befolkningen och insatser som riktas till grupper som enligt bästa tillgängliga kunskap har förhöjd risk att utöva eller utsättas för våld (s.k. universell respektive selektiv prevention). Här ingår även insatser som syftar till att minska antalet möjliga tillfällen att utöva våld (s.k. situationell prevention), såsom åtgärder i utformningen av stadsmiljöer. Hit hör också insatser riktade till män som har utövat våld för att förebygga upprepat våld (s.k. indikativ prevention), t.ex. genom användning av strukturerade riskanalyser.

Brottsförebyggande rådets rapport Kontaktförbud

Brottsförebyggande rådet (Brå) betonar i rapporten Kontaktförbud (rapport 2015:3) att rättsväsendet behöver utveckla sina rutiner för att på ett systematiskt sätt arbeta med strukturerade hot- och riskbedömningar (s. 12). Det innebär att specialiserad och väl utbildad personal bör utföra de strukturerade bedömningarna inom polisen, med efterföljande kvalitetsgranskning. Ett sätt för åklagarna att ta del av resultatet kan vara att ge polisen direktiv om en sammanfattning av bedömningen, inte det kompletta underlaget, för att undvika att eventuellt känsliga detaljer om skyddspersonen delges förbudspersonen.

Polisens arbete

Polismyndigheten har informerat om att strukturerade riskbedömningar genomförs av utbildad personal vid brottsoffer- och personsäkerhetsgrupper. Fyra olika evidensbaserade checklistor används beroende på vilken typ av brottslighet som är aktuell. Behöver den strukturerade riskbedömningen kompletteras med ytterligare information eller perspektiv, görs en fördjupad riskbedömning. De fördjupade riskbedömningarna genomförs av analytiker vid underrättelseenheter. Riskbedömningar utgör beslutsunderlag för vilka stöd- eller skyddsåtgärder som ska vidtas.

Vidare har information hämtats in från Polismyndigheten om att en arbetsgrupp inom polisen tog hand om det resultat som kom fram vid Malmö högskolas utvärdering av polisens metoder för riskanalys. Arbetsgruppen avslutade sitt arbete under december 2015. Sedan dess pågår ett kontinuerligt arbete för att förbättra riskanalyserna. Checklistorna ses också över löpande för att få med den forskning som tillkommer på området.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet behandlade i betänkande 2016/17:JuU20 (s. 32 f.) ett liknande yrkande som det nu aktuella. Utskottet, som avstyrkte yrkandet, vidhöll sin tidigare inställning och ansåg att det saknades skäl att ställa sig bakom de tillkännagivanden som begärdes om bl.a. att polisens rutiner för risk- och hotanalyser vid anmälan om våld i nära relationer bör ses över. Riksdagen följde utskottets förslag (prot. 2016/17:104).

Utskottets ställningstagande

I sitt skyddsarbete använder polisen flera strukturerade hot- och riskbedömningar. Som framgår ovan arbetar polisen kontinuerligt med att förbättra dessa. Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och ser inte heller nu skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motion 2018/19:2843 (C) yrkande 22 om att polisens rutiner för risk- och hotanalyser vid anmälan om våld i nära relationer bör ses över. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Brottsoffer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en brottsofferportal för drabbade av bedrägerier och identitetsskapningar och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. en översyn av det offentliga stödet till brottsofferjourer, om att medling ska erbjudas oavsett gärningsmannens ålder och om ett starkare brottsofferperspektiv i hela rättsväsendet.

Jämför reservation 29 (KD), 30 (KD), 31 (KD), 32 (C), 33 (C), 34 (S, MP) och 35 (M, V).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 1 begärs att det offentliga stödet till brottsofferjourer ska ses över. Motionärerna anför att det statliga ekonomiska stödet till de lokala ideella brottsofferstödande verksamheterna bör vara långsiktigt och inte projektbaserat. I samma motion (yrkande 2) begärs att avgiften till Brottsofferfonden ska utökas. Vidare yrkas att medling ska erbjudas oavsett gärningsmannens ålder (yrkande 3) och att en nationell samordnare för medling bör tillsättas (yrkande 4). Motionärerna begär i samma motion ett tillkännagivande om kommunernas skyldighet att finansiera brottsofferstöd (yrkande 6). Avslutningsvis begärs i yrkande 10 att verksamheten med stödcentrum för unga brottsoffer byggs ut till att omfatta hela landet.

I kommittémotion 2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 20 begärs ett tillkännagivande om att skapa ett starkare brottsofferperspektiv i hela rättsväsendet, bl.a. genom ökad rätt till information för brottsoffer.

I samma motion yrkande 24 framhålls vikten av att verka för ett stärkt brottsofferstöd för offer för våld i nära relationer. Motionärerna anför att för att de som polisanmäler ska kunna känna sig trygga ska anmälaren få brottsofferstöd inom ett dygn från polisanmälan.

I kommittémotion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 53 begärs att en brottsofferportal inrättas dit de som utsatts för ett bedrägeri eller it-brott kan vända sig.

I kommittémotion 2018/19:759 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 6 begärs att Sverige tar ett helhetsgrepp kring frågan hur EU:s brottsofferdirektiv på bästa sätt ska genomföras och följas i Sverige. Motionärerna pekar på att barnets bästa bör sättas mer i främsta rummet när barnet är ett brottsoffer. Vidare bör tjänstemän som kommer i kontakt med brottsoffer fortbildas i bemötandefrågor, brottsoffer med särskilda behov tillgodoses bättre samt brottsoffer ges bättre information och stöd.

I motion 2018/19:2607 av Karin Enström (M) efterfrågas förbättrade möjligheter för anhöriga till brottsoffer att få ersättning på grund av avspärningar och andra tvångsåtgärder som de råkat ut för när t.ex. ett mord begåtts.

Bakgrund

Gällande rätt

Av 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) framgår att det till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Vidare ansvarar socialnämnden för att ett barn som utsatts för brott och barnets närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Det finns en långtgående informationsskyldighet gentemot ett brottsoffer. Detta regleras bl.a. i förundersökningskungörelsen (1947:948). Exempelvis ska brottsoffret informeras om rätten till målsägandebiträde och stödperson, möjligheterna att begära skadestånd och få ersättning enligt brottsskadelagen samt möjligheten att ansöka om rättshjälp och kontaktförbud (13 a §). Enligt 13 b § ska brottsoffret så snart som möjligt tillfrågas om han eller hon vill bli underrättad om beslut om att en förundersökning inte ska inledas eller att en inledd förundersökning har lagts ned, beslut om att åtal inte ska väckas, tidpunkt och plats för sammanträden i rätten och en dom eller ett slutligt beslut i målet. Vidare ska brottsoffret informeras när en gripen, anhållen eller häktad misstänkt person avviker eller om frihetsberövandet hävs (13 c §).

Vid brott mot person har målsäganden, enligt 35 § fängelseförordningen (2010:2010), rätt att tillfrågas om han eller hon vill få viss information om en person som tagits in på en anstalt. Informationen ska förmedlas av Kriminalvården, och den handlar om på vilken anstalt den intagna är placerad och om den intagna förflyttas samt får permission eller frigges. En målsägande kan också ha rätt att bli informerad om den intagna rymmer, fritas eller uteblir efter en permission. Målsägandens rätt till information gäller inte i vissa fall, t.ex. om en underrättelse kan befaras medföra fara för den intagnas liv eller hälsa.

Enligt 36 § ska en underrättelse enligt 35 § lämnas i lämplig tid och utformas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. I Brottsoffermyndighetens rapport Förslag om bättre digitalt bemötande av brottsutsatta anges följande (s. 17).

Vanligtvis kommunicerar Kriminalvården med målsäganden via post eller telefon. Information skickas också via e-post, sms och fax, om det är säkerställt att mottagaren verkligen är målsäganden. Vid ett sådant utskick får informationen inte innehålla känsliga uppgifter om den dömda. Om en intagen avviker underrättas målsäganden omgående och det kan då bli frågan om att använda ett snabbare sätt att kommunicera än annars, till exempel telefon i stället för post. Vid allvarliga fall kan Kriminalvården dessutom behöva samverka med Polismyndigheten för att på så vis snabbt kunna underrätta målsäganden.

Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207) följer att staten eller en kommun ska ersätta

1. personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada, som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten eller kommunen svarar, och
2. skada på grund av att någon annan kränks på sätt som anges i 2 kap. 3 § genom fel eller försummelse vid sådan myndighetsutövning

En talan om sådan ersättning prövas i första hand av Justitiekanslern.

Medling

Lagen (2002:445) om medling med anledning av brott gäller medling som anordnas av staten eller av en kommun med anledning av brott (1 §). Med medling avses att en gärningsman och en målsägande möts inför en medlare för att tala om brottet och följderna av detta (2 §). Medling ska ske i bägge parterers intresse. Målet ska vara att minska de negativa följderna av brottet. Medlingen ska syfta till att gärningsmannen får ökad insikt om brottets konsekvenser och att målsäganden ges möjligheter att bearbeta sina upplevelser (3 §).

Av 5 kap. 1 c § socialtjänstlagen (2001:403) framgår att kommunen ska sörja för att medling enligt lagen om medling med anledning av brott kan erbjudas när brottet har begåtts av någon som är under 21 år.

Av förarbetena till lagen framgår följande (prop. 2005/06:165 s. 49).

Den 1 juli 2002 trädde lagen (2002:445) om medling med anledning av brott i kraft. Sedan år 2003 har Brottsförebyggande rådet haft regeringens uppdrag att underlätta uppbyggnaden av landets medlingsverksamheter. Erfarenheterna från medling är goda. Medling i brottmål, särskilt för unga lagöverträdare, kan vara till fördel såväl för den unge lagöverträdaren som för brottsoffret. Den unge lagöverträdaren kan genom att konfronteras med följderna av sitt brott komma till insikt om vad brottet inneburit för den drabbade, vilket kan leda till att han eller hon framdeles avhåller sig från brott. För brottsoffrets del kan ett möte med gärningsmannen vara ett sätt att bearbeta händelsen och lägga den bakom sig. Enligt regeringens uppfattning utgör detta goda skäl för att använda medling vid brott i större

utsträckning. Därför bör medling vid brott göras allmänt tillgänglig i hela landet och ges en starkare ställning i rättssystemet.

Stöd till brottsoffer

Av information från regeringens webbplats framgår att regeringen vidtagit bl.a. följande åtgärder för att genomföra brottsofferdirektivet.

- Målsäganden ska alltid underrättas om en frihetsberövad person släpps fri. Det innebär att informationsskyldigheten även kommer att omfatta tiden före dom och verkställighet. Det regleras också vem som ansvarar för att brottsoffret får den information som han eller hon har rätt till i de olika faserna av processen.
- Den som utsatts för brott ska så snart som möjligt få information om vilka skyddsåtgärder som finns och om möjlighet till alternativt boende. Information ska också ges om vilka myndigheter, organisationer och andra som kan lämna vård till brottsoffret.
- Polisen ska göra en individuell skyddsbedömning för att fastställa om målsäganden har behov av särskilda skyddsåtgärder under förundersökning och rättegång. Målsäganden under 18 år ska alltid anses ha ett sådant särskilt skyddsbehov.
- Brottsoffer ska få information om hur det egna ärendet fortskrider och om vilken roll han eller hon kommer att ha i den fortsatta processen.
- Den som utsatts för brott ska alltid få information om vem på en myndighet som ska ge upplysningar i det egna ärendet.
- Målsäganden ska alltid få en skriftlig bekräftelse av sin anmälan om brott. Om målsäganden inte behärskar svenska ska anmälan översättas om han eller hon begär det. En tolk ska anlitas vid anmälan av brott för en målsägande som inte behärskar svenska.

Från Regeringskansliet har inhämtats att Brottsoffermyndigheten arbetar med att utveckla en ny mer behovsanpassad webbplats som beräknas vara klar 2019.

Av Brottsoffermyndighetens webbplats framgår att myndigheten har fått i uppdrag av regeringen att ta fram en webbaserad grundutbildning för nya vittnesstöd. Den nya utbildningen ska ge deltagarna grundläggande kunskaper om vad det innebär att verka som vittnesstöd och nödvändiga kunskaper om rättsväsendet och rättsprocessen. Förhoppningen med användningen av en centralt framtagna vittnesstödsutbildning är att den kommer att bidra till en mer hållbar finansiering av verksamheten och en större likvärdighet i kunskap hos landets vittnesstödjare. Formatet webbutbildning kommer att innebära ett mer flexibelt lärande som kan bredda gruppen av verksamma vittnesstöd. Den webbaserade utbildningen ska tas fram i samråd med Domstolsverket och Brottsofferjouren Sverige. Uppdraget ska redovisas den 30 april 2019.

Av regleringsbrevet för Brottsoffermyndigheten för 2019 framgår att Brottsoffermyndigheten tillsammans med Domstolsverket har regeringens

uppdrag att gemensamt verka för att vittnesstödsverksamhet bedrivs vid samtliga tingsrätter och hovrätter (Ju2006/5404/KRIM).

Som redovisats ovan gav regeringen den 14 juni 2018 (dir 2018:48) en särskild utredare i uppdrag att med utgångspunkt i barnets rätt att skyddas från våld och andra brottsliga handlingar överväga ett utökat straffrättsligt skydd för de barn som bevittnar brott som begås av och mot närstående.

Brottsofferfonden

Brottsofferfonden etablerades 1994 med syfte att ge ekonomiskt stöd till olika former av brottsofferinriktad verksamhet. Den som döms för ett brott där fängelse ingår i straffskalan är i dag skyldig att betala en särskild avgift till Brottsofferfonden. Tidigare var avgiften 500 kronor, men den höjdes den 1 februari 2015 till 800 kronor. Samtidigt höjdes avgiften för den som verkställer ett fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll, s.k. fotboja, från 50 kronor per dag till 80 kronor per dag. Avsikten med höjningen var att förstärka förutsättningarna för det arbete som de ideella organisationerna, bl.a. brottsofferjourerna, utför för stöd till brottsoffer.

Regeringen beslutade i november 2015 att minst 75 procent av Brottsofferfondens medel ska tillfalla organisationer i det civila samhället som bedriver brottsofferstödande verksamhet. Regeringen konstaterade då att behovet av finansiering av det civila samhällets brottsofferstödande verksamheter var stort och konkurrensen om befintliga medel hård, och regeringen ville på detta sätt förbättra verksamheternas förutsättningar.

EU:s brottsofferdirektiv och dess behandling i riksdagen

Den 25 oktober 2012 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF (brottssofferdirektivet). Direktivet trädde i kraft den 15 november 2012 och skulle vara genomfört i svensk rätt senast den 16 november 2015.

I betänkande 2014/15:JuU21 Genomförande av brottsofferdirektivet behandlade utskottet proposition 2014/15:77 Genomförande av brottsofferdirektivet och åtta motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen.

Regeringens bedömning i propositionen var att det endast krävdes ett fåtal lagändringar för att genomföra direktivet i svensk rätt eftersom de flesta åtagandena i direktivet uppfylls av gällande rätt.

Utskottet ställde sig bakom de förslag som lämnades i propositionen och föreslog att riksdagen skulle avslå motionerna. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2014/15:258).

Riksdagens tillkännagivande om en brottsofferportal för offer för bedrägeri och identitetskapningar

I skrivelse 2017/18:75 (s. 30) anför regeringen bl.a. följande:

En rad åtgärder har vidtagits för att stärka skyddet mot bedrägerier och identitetskapningar och för att förbättra servicen för dem som utsatts för denna typ av brottslighet. Ett antal av Sveriges kreditupplysningsföretag har infört en särskild bedrägerispärrtjänst för dem som drabbats av bedrägerier och identitetskapningar. Tjänsten innebär att den som utsatts för bedrägeri endast behöver ringa ett samtal för att spärra möjligheterna till kreditupplysning hos de anslutna kreditupplysningsföretagen.

Också Skatteverket har infört en e-tjänst som ökar möjligheterna för den enskilde att skydda sig mot bedrägerier som görs med falska adressändringar. Det kan i sammanhanget falska adressändringar nämnas att regeringen den 23 februari i år beslutade propositionen. Ett starkare skydd mot orättvisa betalningsanmärkningar som innehåller förslag för att minska risken för att en privatperson drabbas av en betalningsanmärkning på grund av ett offentligt krav som han eller hon inte känner till. Genom förslaget ges gäldenären en möjlighet att undvika en betalningsanmärkning genom att betala kravet i samband med en underrättelse från Kronofogdemyndigheten. Regeringen gav den 19 maj 2016 Brottsoffermyndigheten i uppdrag att lämna förslag till ett bättre digitalt bemötande av brottsutsatta, bl.a. gällande utveckling av myndighetsgemensam webbinformation riktad till brottsutsatta (Ju2016/03925/KRIM). Uppdraget redovisades den 31 maj 2017. Härefter har Polisen, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Kriminalvården och Kronofogdemyndigheten fått uppdrag i respektive regleringsbrev för 2018 att förbättra den digitala kommunikationen till brottsutsatta.

Regeringens ambition är att fortsätta att stärka stödet och skyddet för brottsutsatta. De åtgärder som tas upp i tillkännagivandet är omhändertagna. Regeringen har tillgodosett riksdagens tillkännagivande och har i skr. 2016/17:75 angett att skrivelsen i denna del kan läggas till handlingarna. Regeringen har den 22 februari 2018 beslutat att lägga punkten 22 till handlingarna. Punkten är slutbehandlad.

Tidigare utskottsbehandling

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2016/17 behandlade utskottet ett yrkande om översyn av det offentliga stödet till brottsofferjourer (bet. 2016/17:JuU20 s. 34 f.). Utskottet avstyrkte yrkandet och konstaterade att avgiften till Brottsofferfonden höjdes 2015 och att regeringen också beslutat att minst 75 procent av Brottsofferfondens medel ska tillfalla organisationer som bedriver brottsofferstödande verksamhet. Riksdagen följde utskottets förslag (prot. 2016/17:104).

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2015/16 behandlade utskottet motionsyrkanden om att medling ska erbjudas oavsett gärningsmannens ålder och att en nationell samordnare för medling bör tillsättas (bet. 2015/16:JuU22 s. 30 f.). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena och ansåg att den medling med anledning av brott som görs är värdefull men fann inte skäl för den lagändring som begärdes i motionen. Utskottet såg inte

heller skäl att tillsätta en nationell samordnare för medling. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:190).

Utskottet avstyrkte i samma betänkande även ett yrkande om kommuners skyldighet att finansiera brottsofferstöd. Utskottet konstaterade att det följer av socialtjänstlagen att kommuner har en skyldighet att verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Riksdagen följde utskottets förslag (prot. 2016/17:104).

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2016/17 (bet. 2016/17:JuU20 s. 34 f.) avstyrkte utskottet ett yrkande om att verksamheten med stödcentrum för unga brottsoffer bör byggas ut till att omfatta hela landet. Utskottet vidhöll sin tidigare bedömning att det saknades skäl för ett tillkännagivande och hänvisade till att socialtjänsten i den kommun där den unge bor ska verka för att ett brottsoffer får det stöd som han eller hon behöver.

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2017/18 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande (bet. 2017/18:JuU17 s. 33 f.) om starkare brottsofferperspektiv inom hela rättsväsendet. Utskottet delade motionärernas uppfattning att brottsoffer ska ha rätt och möjlighet till bra information från rättsväsendet och att strukturerad och anpassad information är viktigt. Utskottet konstaterade vidare att riksdagen i ett tillkännagivande uppmanat regeringen att återkomma med en redogörelse för vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra uppföljningen och återkopplingen till brottsoffer. Utskottet framhöll dessutom att ett flertal åtgärder vidtagits, bl.a. att rättsväsendets myndigheter för närvarande har regeringens uppdrag att analysera och identifiera vilka relevanta meddelandeflöden riktade till brottsutsatta som kan anslutas till Mina meddelanden. Myndigheterna har också utrett i vilken mån tjänsten kan användas för att brottsutsatta ska kunna följa och få fortlöpande statusuppdateringar kring sina ärenden. Uppdraget ska redovisas gemensamt senast den 22 februari 2019. Enligt utskottet saknades det mot denna bakgrund anledning för utskottet att ställa sig bakom sådana tillkännagivanden som efterfrågades i de aktuella motionerna. Motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:241). Regeringskansliet har informerat om att det ovan nämnda uppdraget redovisades den 22 februari 2019.

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2017/18 behandlade utskottet även ett motionsyrkande om vikten av att verka för stärkt brottsofferstöd för offer för våld i nära relationer. Utskottet som, med anledning av ett annat motionsyrkande som avstyrktes, konstaterade att det finns en långtgående informationsskyldighet gentemot brottsoffer t.ex. i fängelseförordningen fann sig inte heller berett att ställa sig bakom yrkandet om ett stärkt brottsofferstöd för offer för våld i nära relationer.

I budgetpropositionen för 2018 (bet. 2017/18:JuU1 s. 106 f.) behandlade utskottet senast ett motionsyrkande om att utöka avgiften till Brottsofferfonden. Utskottet hänvisade till den nyligen beslutade höjningen av avgiften och såg ingen anledning att föreslå ytterligare en höjning. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2017/18:93).

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2015/16 (bet. 2015/16:JuU22 s. 30 f.) biföll utskottet motionsyrkanden om att en brottsofferportal ska inrättas dit de som utsatts för ett bedrägeri eller it-brott kan vända sig. Utskottet anförde följande.

Den som får sin identitet stulen drabbas inte bara av en stor kränkning av den personliga integriteten, den drabbade tvingas också ägna mycket tid och möda åt att ordna upp situationen. Den drabbade måste i dag vända sig till i princip alla kreditupplysningsföretag för att i någon mån värja sig mot att bedragare tar krediter i den enskildes namn. Mer behöver göras av civilsamhället och näringslivet för att försvåra för de kriminella och därmed minska skadeverkningarna av identitetsstölderna. Det finns ett behov av en samlad funktion i form av en brottsofferportal dit de drabbade kan vända sig för att spärra sina identitetsuppgifter. I det sammanhanget måste särskilt kreditupplysningsföretagen ta sitt samhällsansvar genom att säkerställa att det går att enkelt och effektivt lindra effekterna för enskilda som drabbas av identitetsstöld. Det kan handla om att kreditupplysningsföretagen skapar en gemensam plattform och rutiner för samarbete mot id-kapningar och upprättat ett gemensamt telefonnummer för spärr av kreditupplysningar för den som utsatts för identitetsstöld. Utskottet föreslår därför att regeringen ska ta initiativ till att en brottsofferportal inrättas för dem som drabbats av bedrägerier och identitetskapningar.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:190).

Vid utskottets behandling av proposition 2014/15:77 Genomförande av brottsofferdirektivet (bet. 2014/15:JuU21 s. 17 f.) hanterade och avstyrkte utskottet motionsyrkanden som i huvudsak motsvarar innehållet i motion 2018/19:759 (V) yrkande 6.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att avgiften till Brottsofferfonden höjdes 2015 och att regeringen också beslutat att minst 75 procent av Brottsofferfondens medel ska tillfalla organisationer som bedriver brottsofferstödande verksamhet. Därför vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning och är inte berett att ställa sig bakom vad som anförs i motion 2018/19:2463 (KD) yrkande 1. Yrkandet avstyrks.

Utskottet anser inte heller att det som framkommit ger utskottet skäl att ställa sig bakom yrkande 2 i motionen om att utöka avgiften till Brottsofferfonden. Även motion 2018/19:2463 (KD) yrkande 2 avstyrks därmed.

I motion 2018/19:2463 (KD) yrkandena 3 och 4 yrkas att medling ska erbjudas oavsett gärningsmannens ålder och att en nationell samordnare för medling bör tillsättas. Utskottet vidhåller att den medling med anledning av brott som görs är värdefull men finner inte skäl till en sådan lagändring som begärs i motionen. Utskottet har inte heller ändrat uppfattning i frågan om att tillsätta en nationell samordnare för medling. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Det följer av socialtjänstlagen att kommuner har en skyldighet att verka för att den som har utsatts för brott och dennes anhöriga får hjälp och stöd. Något tillkännagivande till regeringen om kommuners skyldighet att finansiera brottsofferstöd i enlighet med vad som anförs i motion 2018/19:2463 (KD) yrkande 6 är därför inte nödvändigt. Motionsyrkandet avstyrks.

Som utskottet tidigare uttalat ska socialtjänsten i den kommun där den unge bor verka för att ett brottsoffer får det stöd som han eller hon behöver. Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning och ser inte heller nu skäl för det tillkännagivande som begärs i motion 2018/19:2463 (KD) yrkande 10 om att bygga ut verksamheten med stödcentrum för unga brottsoffer till att omfatta hela landet. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Utskottet konstaterar att det bl.a. vid genomförandet av brottsofferdirektivet har vidtagits ett flertal åtgärder från rättsväsendets sida för att stärka stödet till brottsoffer. Något initiativ från utskottets sida med anledning av motion 2018/19:2861 (C) yrkande 20 vari efterfrågas ett starkare brottsofferperspektiv inom hela rättsväsendet är därför inte nödvändigt. Yrkandet avstyrks.

I motion 2018/19:2861 (C) yrkande 24 efterfrågas ett stärkt brottsofferstöd för offer för våld i nära relationer. Utskottet noterar att de åtgärder som redovisats ovan för att stärka stödet till brottsoffer även kommer offer för våld i nära relationer till del. Vidare torde målsättningen i den nationella strategin för att bekämpa och förebygga mäns våld mot kvinnor – att uppnå en förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn – att innefatta ett stärkt brottsofferstöd. Utskottet anser sammantaget att något tillkännagivande inte är nödvändigt när det gäller ett stärkt brottsofferstöd för offer för våld i nära relationer. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Utskottet noterar att ett flertal åtgärder har vidtagits för att underlätta för dem som drabbats av bedrägerier och identitetskapningar. Utskottet anser dock att det ännu återstår en del att göra och att målsättningen bör vara att den utsatte på ett enkelt och smidigt sätt ska kunna få information och spärra sina identitetsuppgifter på ett och samma ställe. Utskottet föreslår därför att regeringen ska ta initiativ till att en brottsofferportal inrättas för dem som drabbats av bedrägerier och identitetskapningar. Därmed bifaller utskottet motion 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 53.

Utskottet konstaterar att brottsofferdirektivet får anses genomfört i Sverige. Dock pågår det ett kontinuerligt arbete för att förbättra situationen för brottsoffer. Utskottet är därför inte berett att föreslå ett sådant tillkännagivande till regeringen som föreslås i motion 2018/19:2819 (V) yrkande 6 om att ta ett helhetsgrepp kring frågan om hur brottsofferdirektivet på bästa sätt ska implementeras och följas i Sverige. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Utskottet finner att skadeståndslagens regler om statens skadeståndsansvar har en lämplig utformning. Anledning saknas därför för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motion 2018/19:2607 (M). Motionen bör avslås.

Unga brottsoffer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden bl.a. om att barn som upplevt våld i nära relationer ska behandlas som brottsoffer, om att polisens arbetssätt ska utvecklas, om ett kunskapslyft för professioner som kommer i kontakt med unga brottsoffer och om att antalet barnahus ska utökas.

Jämför reservation 36 (SD, V, KD, L), 37 (KD), 38 (SD), 39 (L) och 40 (KD).

Motionerna

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 20 begärs att barn som upplevt våld i nära relationer bör ses och behandlas som brottsoffer.

Även i partimotion 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 78 anförs att barn som bevittnat våld i hemmet ska betraktas som brottsoffer och synliggöras i rättsprocessen.

I motion 2018/19:2844 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1 begärs att alla jobbsökande till samtliga yrken inom vilka man kontinuerligt arbetar med barn obligatoriskt ska kontrolleras i register för att se eventuella tidigare sexualbrottsbelastningar. I samma motion yrkande 2 begärs att samtliga arbetssökande som har dömts för sexualbrott mot barn eller för allvarliga sexualbrott mot vuxna alltid ska nekas anställning i yrken inom vilka man kontinuerligt handskas med barn.

Andreas Carlson m.fl. (KD) begär i motion 2018/19:2463 yrkande 5 att polisens arbetssätt ska utvecklas och att det ska införas ett kunskapslyft för professioner som kommer i kontakt med unga brottsoffer.

I motion 2018/19:1032 av Hans Hoff (S) begärs ett tillkännagivande om att kontinuerligt förbättra och förändra rättsprocesser där barn är inblandade.

I motion 2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 20 begärs att ofödda barn som efter vecka 22 skadas av våld som riktas mot kvinnan och det ofödda barnet ska ges status som brottsoffer.

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4 anförs att den som hör eller förhör barn ska ha särskild utbildning.

I motion 2018/19:2329 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 1 begärs att antalet barnahus ska utökas. I yrkande 4 begärs att man ska tydliggöra barnahusens målgrupp. Motionärerna anförs att barn som inte själva varit utsatta för våld men som bevittnat våld ska ingå i målgruppen. Även barn som själva är förövare bör ingå i målgruppen.

Ebba Busch Thor m.fl. (KD) begär i partimotion 2018/19:2989 yrkande 77 att barnahus ska finnas tillgängliga i hela landet.

Bakgrund

Gällande rätt

Av 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) framgår bl.a. att det till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ansvarar för att ett barn som utsatts för brott och barnets närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Barn som bevittnat våld

Genom en ändring av brottskadelagen (2014:322) som trädde i kraft den 15 november 2006 har barn som bevittnat våld mot en närstående möjlighet att få brottskadeersättning (prop. 2005/06:166, bet. 2005/06:JuU19, rskr. 2005/06:293). Ändringen syftade bl.a. till att synliggöra dessa barn. I samband med den ovan redovisade lagändringen ändrades också socialtjänstlagen (2001:453) genom att det slogs fast att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är att anse som offer för brott.

I förarbetena till lagändringen anförts bl.a. följande om att ge barn som bevittnat våld status som målsägande (prop. 2005/06:166 s. 24 f.).

Enligt regeringens uppfattning bör ett barn som bevittnat, men inte direkt utsatts för ett brott, inte heller ges de processuella befogenheter som är förenade med målsägandeställning. Målsägande är ett processuellt begrepp som i rättegångsbalken används vid avgränsningen av vem som har rätt att åtala och ange ett brott. Enligt 20 kap. 8 § rättegångsbalken är målsägande den mot vilken ett brott är begånget eller som därav blivit förnärmad eller lidit skada. I praxis har målsägandebegreppet sammanfattats så att målsägande vid ett visst brott är den eller de personer som med hänsyn till straffbudets syfte kan anses vara så direkt berörda av brottet att de framför andra personer inom brottets verkningskrets bör betros med utövandet av den offentliga funktion som en straffalans innebär (jfr Agge och Thornstedt i NJA 1969 s. 364). En annan sak är att en talan om enskilt anspråk som väcks av ett barn som drabbats av personskada med anledning av ett brott mot en anhörig många gånger bör kunna föras i samband med åtal för brottet (se 22 kap. 1 § rättegångsbalken).

I förarbetena till den nya brottskadelagen som trädde i kraft den 1 juli 2014 anför regeringen bl.a. följande (prop. 2013/14:94 s. 40).

Regeringen anser det viktigt att den rätt som finns för barn som bevittnar brott också kommer till användning. Fokus bör därför riktas mot att tillhandahålla rätt verktyg så att barnen uppmärksammas och ersättningen aktualiseras. Det är framför allt angeläget att berörda myndigheter uppmärksammar barn som har bevittnat brott. Som Rikspolisstyrelsen framhåller pågår ett arbete med att förbättra informationen till brottsoffer. Framför allt polis och åklagare har en viktig roll i att uppmärksamma barn som har bevittnat våld och andra övergrepp i nära relationer. För att dessa barn i högre grad ska synliggöras i förundersökningarna har regeringen även gett Brottsoffermyndigheten i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser riktade till berörda yrkesgrupper. Genom utbildnings-

insatserna kan dessa barns möjligheter att få brottsskadeersättning förbättras.

Enligt regeringen bör en positiv förändring kunna uppnås genom att det, vid sidan av ökad information och utbildning, införs kompletterande bestämmelser i myndigheternas regelverk. Utredningen anser t.ex. att det bör tydliggöras i förundersökningskungörelsen att målsäganden i förekommande fall ska informeras om att även ett barn som har bevittnat brott kan ha rätt till brottsskadeersättning. Utredningen anser också att det särskilt bör antecknas i förundersökningsprotokollet om det har funnits barn närvarande på brottplatsen.

Som utredningen anför finns det anledning att vidta flera olika åtgärder för att anpassa och förbättra systemet i denna del, så att fler barn som har rätt till ersättning fångas upp. Regeringen avser att i förordning föreskriva att barn som har bevittnat brott och föräldrar till dessa barn ska få bättre information om rätten till brottsskadeersättning, och att dessa barn på ett bättre och mer direkt sätt ska uppmärksammas av berörda myndigheter.

Förundersökningskungörelsen

Enligt 2 a § förundersökningskungörelsen ska en förundersökning där målsäganden vid tiden för anmälan inte fyllt 18 år bedrivas särskilt skyndsamt, om brottet riktats mot målsägandens liv, hälsa, frihet eller frid och det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än sex månader. Förundersökningen ska vara avslutad och beslut fattat i åtalsfrågan så snart det kan ske och inom tre månader efter den tidpunkt då det finns någon som är skäligen misstänkt för brottet. Tidsfristen får överskridas endast om det är motiverat med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Sverige var ett av de första länderna att ratificera den. Konventionen trädde i kraft den 2 september 1990.

I artikel 3 stadgas att barnets bästa alltid ska komma i första rummet vid alla beslut som rör barn. Enligt artikel 12 har ett barn rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som rör det. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. För detta ändamål ska barnet särskilt ges möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstolsärenden och administrativa förfaranden som rör barnet. Vidare har barn rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld och mot vanvård eller utnyttjande av föräldrar och andra vårdnadshavare (artikel 19). Barn har även rätt att skyddas mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp (artikel 34). Barn som blivit offer för vanvård, utnyttjande, försummelse, tortyr, väpnade konflikter eller annan omänsklig behandling har rätt till rehabilitering och social återanpassning (artikel 39).

I mars 2016 överlämnade Barnrättighetsutredningen ett utredningsbetänkande om hur FN:s barnkonvention kan göras till svensk lag (SOU 2016:19). Utredaren föreslog också ett kunskapslyft om konventionens praktiska tillämpning i förhållande till olika verksamheter. Regeringen beslutade i juli 2017 om en lagrådsremiss med förslag om inkorporering av

barnkonventionen. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020. Den 20 mars 2018 överlämnade regeringen propositionen 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter till riksdagen. Propositionen antogs av riksdagen i juni 2018 (bet. 2017/18:SoU25, rskr. 2017/18:389).

Barnahus

På uppdrag av regeringen har Rikspolisstyrelsen i samverkan med Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen tagit fram nationella riktlinjer för samverkan kring barn som misstänks vara utsatta för brott (Delredovisning av regeringsuppdrag avseende gemensamma nationella riktlinjer kring barn som misstänks vara utsatta för brott och kriterier för landets barnahus, POA-428-6530/08). Syftet med riktlinjerna är att säkerställa att samverkan mellan berörda myndigheter vid utredningar om barn sker på ett effektivt och rättssäkert sätt med ett konsekvent barnperspektiv. Enligt riktlinjerna ska arbete med brottsutsatta barn främst ske i s.k. barnahus, men även på orter där sådana saknas ska samverkan ske. Förfarandet för när barn hörs under förundersökningen ska präglas av ett konsekvent barnperspektiv. Målgrupp för samverkan är barn som misstänks vara utsatta för misshandel och andra våldsbrott, sexualbrott eller brott mot förbud mot könsstympning av kvinnor. I målgruppen ingår även barn som lever med våld i familjen (vittnen till våld). När det bedöms vara lämpligt bör samverkan även omfatta barn som är förövare av sexualbrott.

Polisen arbetar därför enligt särskilda metoder när offret är ett barn. Förhör hålls av särskilt utbildad personal antingen i barnahus eller i speciellt inredda förhörssal för barn hos polisen för att barnet ska slippa besöka olika inrättningar och upprepa sin historia. Videoförhör används för att barnet inte ska behöva närvara vid rättegången (prop. 2012/13:111 s. 93). Av skrivelsen Handlingsplan 2016–2018 till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp (skr. 2015/16:192) framgår att det i dagsläget finns barnahus på fler än 30 orter i Sverige.

Efter förslag från utskottet uppmanade riksdagen i ett tillkännagivande under våren 2014 regeringen att stimulera myndigheternas arbete med att inrätta fler barnahus (bet. 2013/14:JuU18, rskr. 2013/14:177). Regeringen anför i skrivelse 2016/17:75 (s. 15) att flera nya barnahus har etablerats sedan tillkännagivandet beslutades, och barnahus finns för närvarande i alla län utom Norrbotten, Jämtland och Halland. Verksamheten omfattar redan i dag barn upp till 18 år, och den har vid flera tillfällen varit föremål för översyn. Vidare har ett nationellt kunskapscentrum – Barnafriid – inrättats vid Linköpings universitet. De åtgärder som tas upp i tillkännagivandet är därmed redan omhändertagna, och regeringen avser att lägga skrivelsen till handlingarna i denna del. Regeringen anför vidare i skrivelse 2017/18:75 (s. 10 f.) att regeringen den 11 januari 2018 beslutade att ge Linköpings universitet (Barnafriid – Nationellt kunskapscentrum) i uppdrag att utvärdera barnahusverksamheterna i Sverige (S2018/00212/FST). Vidare konstaterar regeringen att de åtgärder som tas upp i tillkännagivandet därmed är omhändertagna, och

den 13 december 2017 beslutade regeringen att lägga punkten till handlingarna. Punkten är slutbehandlad.

Regeringen gav i december 2018 Linköpings universitet i uppdrag att utvärdera barnahusverksamheterna i Sverige. För att främja ett kvalitativt och likvärdigt bemötande för brottsutsatta barn, oavsett bostadsort, ska utvärderingen identifiera goda exempel och eventuella brister. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 31 mars 2019. Av beskrivningen av uppdraget framgår bl.a. följande. Uppdraget om utvärdering av barnahusverksamheterna syftar till att synliggöra aktuella behov och därigenom främja att brottsutsatta barn får ett likvärdigt bemötande, stöd och skydd oavsett bostadsort. En utvärdering belyser kvalitet, behovsuppfyllnad, eventuella skillnader och de konsekvenser sådana skillnader får för de barn som utgör målgruppen och kan på så sätt utgöra ett viktigt underlag för berörda myndigheter.

Kontroll i register

I december 2013 genomfördes ett antal lagändringar med anledning av genomförandet av EU:s direktiv om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi (KOM(2010) 94). Lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn trädde då i kraft (prop. 2012/13:194, bet. 2013/14:JuU8, rskr. 2013/14:36). Den nämnda lagen innehåller bestämmelser om skyldighet för den som erbjuds en anställning, ett uppdrag eller en praktiktjänstgöring inom vissa verksamheter att på begäran visa upp ett utdrag ur belastningsregistret om arbetet innebär direkt och regelbunden kontakt med barn. Det kan handla om både personer som i sin yrkesutövning kommer i kontakt med barn och personer som är ledare i olika ideella barnverksamheter. I de fall som lagen föreskriver ska en enskild ha rätt att få ett begränsat utdrag om sig själv ur belastningsregistret för att kunna visa upp för en arbets- eller uppdragsgivare.

I den proposition som låg grund för lagstiftningen gjorde regeringen bedömningen att arbets- och uppdragsgivare inte bör vara skyldiga att kontrollera belastningsregistret. Regeringen ansåg inte heller att det bör vara förbjudet att anställa eller anlita personer som förekommer i belastningsregistret (s. 22). I samband med beredningen av lagförslaget behandlade utskottet motionsyrkanden dels om att det ska vara obligatoriskt för alla arbetsgivare att kontrollera arbetssökandes utdrag från belastningsregistret vid arbete med barn, dels om att det ska vara förbjudet för en arbetsgivare att låta personer som dömts för allvarlig sexualbrottslighet arbeta med barn. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena och riksdagen biföll utskottets förslag.

När det gällde frågan om det ska vara obligatoriskt för arbetsgivare att kontrollera en arbetssökandes utdrag från belastningsregistret instämde utskottet i regeringens bedömning. Utskottet konstaterade således att det inom framför allt ideella verksamheter kan förekomma en stor mängd olika uppdrag som löper på både kortare och längre tid. Beroende på uppdragets art kan det i vissa fall framstå som uppenbart obehövt att begära ett registerutdrag. Att ålägga

samtliga arbets- och uppdragsgivare som berörs av de föreslagna bestämmelserna en skyldighet att kontrollera belastningsregistret innan de anställer eller erbjuder någon ett uppdrag eller en praktiktjänstgöring skulle innebära en alltför stor administrativ börda. Vidare kommer det inte att finnas någon myndighet som utövar tillsyn över samtliga arbets- och uppdragsgivare som ges möjlighet att kontrollera utdrag ur belastningsregistret. Det finns därför inte heller någon som skulle kunna kontrollera att en skyldighet att utföra efterlevs.

När det gällde frågan om att det ska vara förbjudet för en arbetsgivare att låta en person som har dömts för allvarlig sexualbrottslighet arbeta med barn anförde utskottet följande. Som en arbetsrättslig grundprincip gäller att arbetsgivaren är fri att anställa den han eller hon tycker är lämplig. Det är arbets- eller uppdragsgivaren som har ansvar för verksamheten och rekrytering av personal till denna. Det finns i dag inget förbud för en arbets- eller uppdragsgivare att rekrytera en person som förekommer i belastningsregistret. Detta gäller även vid rekryteringar till t.ex. skola, förskola och hem för vård eller boende som tar emot barn, där registerkontroll är obligatorisk. Utskottet instämmer i denna del i regeringens uppfattning att ett sådant förbud skulle strida mot arbetsgivarens fria anställningsrätt. Som regeringen påpekar kommer personer som förekommer i belastningsregistret i fråga om sådana brott som ska redovisas sannolikt sällan att söka arbeten där arbets- eller uppdragsgivaren ställer krav på registerkontroll. Det får vidare antas att även utan ett anställningsförbud kommer arbets- och uppdragsgivare att vara mycket försiktiga när det gäller att anställa eller erbjuda en person ett uppdrag eller en praktiktjänstgöring om personen uppvisar ett utdrag ur belastningsregistret med uppgifter om brott. Sammanfattningsvis bör därför arbets- och uppdragsgivare även inom nu aktuella verksamheter själva få avgöra om en person med uppgift i belastningsregistret ändå kan anställas.

Ofödda barn

Enligt 3 kap. 5 § brottsbalken döms den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt döms för grov misshandel till fängelse i lägst ett och högst sex år (6 §). Vid bedömningen av om brottet är grovt ska man särskilt beakta om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen har tillfogat en svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Är brottet att anse som synnerligen grovt, döms dock till fängelse i lägst fyra och högst tio år. När man bedömer om brottet är synnerligen grovt ska man särskilt beakta om kroppsskadan är bestående eller om gärningen har orsakat synnerligt lidande eller om gärningsmannen har visat synnerlig hänsynslöshet. Vidare ska som försvarande omständigheter vid bedömningen av en gärnings straffvärde särskilt beaktas bl.a. om den tilltalade visat stor hänsynslöshet (29 kap. 2 § 2 brottsbalken).

Den 1 juli 2010 (prop. 2009/10:147, bet. 2009/10:JuU32, rskr. 2009/10:272) höjdes straffen generellt för allvarliga våldsbrott genom att det vid bedömningen av straffvärdet särskilt ska beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person (29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken). Vidare höjdes straffnivån för grov misshandel (3 kap. 6 § brottsbalken) genom att straffskalan delades upp i två: en för grov misshandel (ett till sex års fängelse) och en för synnerligen grov misshandel (fyra till tio års fängelse). Dessutom ändrades bestämmelsen i 29 kap. 2 § 2 brottsbalken på så sätt att rekvisitet särskild hänsynslöshet ändrades till stor hänsynslöshet.

Tidigare utskottsbehandling

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2015/16 behandlade utskottet yrkanden om att barn som upplevt våld i nära relationer ska behandlas som brottsoffer och synliggöras i rättsprocessen (bet. 2015/16:JuU22 s. 41 f.). Utskottet konstaterade att brottsskadelagen ändrats så att barn som bevitnat våld mot en närstående har möjlighet att få brottsskadeersättning och att ändringen bl.a. syftat till att synliggöra dessa barn. I samband med detta ändrades också socialtjänstlagen genom att det slogs fast att barn som bevitnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är att anse som offer för brott. Utskottet anförde vidare att det är angeläget att förbättra systemet så att fler barn som har rätt till brottsskadeersättning då de bevitnat våld mot närstående uppmärksammas. Avslutningsvis konstaterade utskottet att ett flertal olika åtgärder också har vidtagits, bl.a. vad gäller polisens arbete, varför något tillkännagivande inte var nödvändigt. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:190).

Utskottet behandlade våren 2015 motionsyrkanden om registerkontroll motsvarande de nu aktuella (bet. 2014/15:JuU18 s. 19 f.). Utskottet anförde att det vidhöll sin tidigare inställning från beredningen av regeringens förslag till lag om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn (bet. 2013/14:JuU8) och avstyrkte motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2014/15:124).

Våren 2016 behandlade och avstyrkte utskottet även motionsyrkanden om utökat antal barnahus och om att barnahusens målgrupp ska tydliggöras (bet. 2016/17:JuU20 s. 45 f.).

I budgetpropositionen för 2018 (bet. 2017/18:JuU1 s. 106 f.) behandlade utskottet motionsyrkanden om bemötande av brottsoffer, bl.a. när det gäller ett kunskapslyft för professioner som kommer i kontakt med unga brottsoffer. Yrkandet avstyrktes med hänvisning till det kontinuerliga arbete som pågår på området. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:93).

Utskottet behandlade våren 2015 ett motionsyrkande om att ofödda barn som skadas av våld mot kvinnan ska ges status som brottsoffer (bet. 2014/15:JuU18 s. 19 f.). Utskottet avstyrkte yrkandet och anförde att gällande bestämmelser ger domstolarna tillräckligt utrymme för att vid bedömningen

av en gärnings straffvärde beakta den omständigheten att gärningen riktat sig mot en gravid kvinna. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2014/15:124).

Vid behandlingen av budgetpropositionen för 2018 (bet. 2017/18:JuU1 s. 129 f.) biföll utskottet ett motionsyrkande om särskild utbildning för den som hör eller förhör barn. Utskottet anförde följande.

För att Sverige ska leva upp till barnkonventionen bör barn erbjudas stöd av personer som har särskild kompetens för att arbeta med barn i exempelvis rättsprocesser eller utredningar. Enligt utskottets mening bör den som hör eller förhör ett barn ha särskild utbildning för detta, och de instanser som har ärenden som rör barn bör ha rutiner för att säkerställa att barnet får komma till tals. Det ställs också i dag sådana krav, bl.a. ska polisiära förhållare som framgått ha genomgått och godkänts vid en tvåstegsutbildning. Även vid barnhusen finns särskild kompetens samlad för att underlätta för barn som förhörs. Det är dock viktigt att säkerställa att dessa krav får genomslag fullt ut i hela rättsväsendet så att samtliga personer som hör eller förhör barn har genomgått sådan utbildning. Utskottet föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att säkerställa att den som hör eller förhör barn ska ha särskild utbildning för det och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:93).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att ett flertal åtgärder vidtagits, bl.a. genom ändringar i brottsskadelagen och socialtjänstlagen, för att synliggöra barnen och fastslå att dessa är att anse som brottsoffer. Utskottet vidhåller därför att något tillkännagivande till regeringen om att barn som upplevt våld i nära relationer bör ses och behandlas som brottsoffer inte är nödvändigt. Motion 2018/19:2267 (L) yrkande 20 avstyrks därför. Även motion 2018/19:2989 (KD) yrkande 78 där ett liknande yrkande framförs avstyrks.

I motion 2018/19:2844 (SD) begärs tillkännagivanden om att alla jobbsökande till samtliga yrken inom vilka man kontinuerligt arbetar med barn obligatoriskt ska kontrolleras i register för att se eventuella tidigare sexualbrottsbelastningar (yrkande 1) och att samtliga arbetssökande som har dömts för sexualbrott mot barn eller för allvarliga sexualbrott mot vuxna alltid ska nekas anställning i yrken inom vilka man kontinuerligt handskas med barn (yrkande 2). Utskottet vidhåller sin tidigare inställning från beredningen av regeringens förslag till lag om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn, vilket innebär att motionsyrkandena enligt utskottet bör avslås.

Utskottet anser det angeläget att polisen löpande ser över sitt arbetssätt så att bemötandet av brottsoffer blir så bra som möjligt. Något tillkännagivande härom eller om att ett kunskapslyft ska göras när det gäller de professioner som kommer i kontakt med unga brottsoffer anser utskottet dock inte är nödvändigt. Motion 2018/19:2463 (KD) yrkande 5 avstyrks.

I motion 2018/19:1032 (S) begärs ett tillkännagivande om att rättsprocesser där barn är inblandade kontinuerligt ska förbättras och förändras. Utskottet utgår från att ett sådant arbete bedrivs och anser inte att det framkommit något

som ger riksdagen anledning att göra något sådant tillkännagivande till regeringen som motionären efterfrågar. Motionen avstyrks.

När ett yrkande likalydande med motion 2018/19:1639 (SD) yrkande 20 senast behandlades av utskottet avstyrkte utskottet detta med hänvisning till att gällande bestämmelser ger domstolarna tillräckligt utrymme för att vid bedömningen av en gärnings straffvärde beakta den omständigheten att gärningen riktat sig mot en gravid kvinna. Utskottet har inte ändrat uppfattning. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Vid behandlingen av budgetpropositionen för 2018 gjorde riksdagen, som redovisats ovan, ett tillkännagivande till regeringen om att den som hör eller förhör barn ska ha särskild utbildning för det. Tillkännagivandet är fortfarande öppet. Det saknas enligt utskottet därför anledning att på nytt föreslå ett tillkännagivande i saken. Därmed avstyrks motion 2018/19:2267 (L) yrkande 4.

Utskottet konstaterar att beredningen av förslagen från den nationella samordnaren mot våld i nära relationer pågår. Utskottet vidhåller sin uppfattning att den beredning som pågår bör avvaktas. Motionerna 2018/19:2329 (MP) yrkande 1 och 2018/19:2989 (KD) yrkande 77 avstyrks därför.

I riktlinjerna för barnahusens verksamhet anges att även barn som lever med våld i familjen ingår i verksamhetens målgrupp. Vidare framgår av riktlinjerna att samverkan även bör omfatta barn som är förövare av sexualbrott när det bedöms lämpligt. Motion 2018/19:2329 (MP) yrkande 4 får därmed anses vara i vart fall delvis tillgodosett. Utskottet avstyrker yrkandet.

Skadestånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. automatisk utbetalning av skadestånd, förenklad utbetalning av brottsskadeersättning och höjda skadeståndsnivåer.

Jämför reservation 41 (SD, KD), 42 (L), 43 (V), 44 (V), 45 (M, KD) och 46 (SD) samt särskilt yttrande 10 (C, L).

Motionerna

Utbetalning av skadestånd/brottskadeersättning

I kommittémotion 2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 8 begärs att en utredning ska tillsättas med syfte att se till att staten betalar ut skadestånd direkt till brottsoffret efter det att en dom om detta vunnit laga kraft. Likalydande yrkanden framförs även i motionerna 2018/19:399 av Markus Wiechel (SD) yrkande 4 och 2018/19:1212 av Roland Utbult (KD).

I partimotion 2018/19:2596 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 22 begärs att skadeståndsreglerna ska reformeras. Motionärerna anför att brottsoffer snabbare bör få ut det skadestånd som utdömts i domstol, t.ex. genom bättre juridiskt stöd för att driva in beloppet eller genom att staten utbetalar beloppet och sedan kräver det av den dömde.

I partimotion 2018/19:691 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) efterfrågas en utredning om brottsskadeersättningen för personer som blivit utsatta för sexuellt och fysiskt våld. Motionärerna anför att det är rimligt att staten tar ett ökat ansvar för den försämrade ekonomiska situation som ofta följer i spåren för dem som utsatts för mäns våld. Ett sätt att göra detta är att utreda möjligheterna för att införa ett statligt system för ekonomisk kompensation till kvinnor som blivit utsatta för sexuellt och fysiskt våld.

I kommittémotion 2018/19:759 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att det bör utredas hur utbetalningen av brottsskadeersättning kan bli enklare och mindre byråkratisk.

Skadeståndsnivåer

I kommittémotion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 46 begärs att kränkingsersättningen till brottsoffer ska fördubblas. I kommittémotion 2018/19:2869 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 3 anförs att skadestånden för offer för sexualbrott bör fördubblas. I motion 2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 14 begärs att skadestånden för kvinnovåldsbrott ska höjas. I kommittémotion 2018/19:2463 (KD) yrkande 7 anförs att tiden är mogen för en översyn av skadeståndsnivåerna.

Solidariskt betalningsansvar

I motion 2018/19:1358 av Marléne Lund Kopparklint och Sten Bergheden (båda M) begärs att bestämmelserna om solidariskt betalningsansvar bör ses över. Motionärerna anför att det solidariska betalningsansvaret visserligen är klart fördelaktigt ur ett brottsofferperspektiv men att det samtidigt finns risker för att det solidariska ansvaret används fel och blockerar möjligheten till återrehabilitering av kriminella. Således måste den enskildes intresse i att till varje pris kunna ersättas för sitt skadelidande ställas i proportion till samhällets intresse i att kriminella byter bana i livet och återanpassas till att bli goda samhällsmedborgare.

Bakgrund

Utbetalning av skadestånd

Den som har skadats till följd av ett brott kan kräva skadestånd av gärningsmannen. Regler om skadestånd och vilka skador som är ersättningsgilla finns i skadeståndslagen (1972:207). Processuella regler om hur skadeståndsanspråk ska framställas och att talan kan föras i samband med ett brottmål finns i rättegångsbalken. Regler om hur fordringar drivs in finns i

utsökningsbalken. När ett brott anmäls till polisen ska målsäganden informeras om att åklagaren under vissa förutsättningar kan föra talan om enskilt anspråk på grund av brottet. Polisen ska också informera om möjligheterna att få ersättning enligt brottsskadelagen (2014:322) och om reglerna för hur dessa ärenden handläggs (13 a § förundersökningskungörelsen [1947:948]).

Åklagaren ska, om brottet hör under allmänt åtal, på målsägandens begäran förbereda och föra talan om skadestånd. En förutsättning är att det kan ske utan väsentlig olägenhet och att anspråket inte är uppenbart obefogat. Vill målsäganden att anspråket ska tas upp i samband med åtalet, ska han eller hon anmäla anspråket till undersökningsledaren eller åklagaren och lämna uppgift om de omständigheter på vilka det grundas (22 kap. 2 § rättegångsbalken). Om ett målsägandebiträde har förordnats för en målsägande ska målsägandebiträdet hjälpa målsäganden att föra talan om enskilt anspråk med anledning av brottet, om detta inte görs av åklagaren (3 § lagen [1988:609] om målsägandebiträde).

När stämningsansökan lämnas in till tingsrätten ska det framgå om åklagaren för talan om enskilt anspråk. Skadeståndsyrkandet behandlas tillsammans med övriga yrkanden i brottmålet. I samband med att domen skickas ut till parterna får de skriftlig information om betalning av skadeståndet. När domen vunnit laga kraft skickar domstolen den till Kronofogdemyndigheten (25 a § förordningen [1990:893] om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

När en lagakraftvunnen dom som innebär att den tilltalade ska betala skadestånd kommer in till Kronofogdemyndigheten skickar myndigheten ut en skriftlig fråga till den brottsutsatte med en förfrågan om denne vill ha hjälp med att driva in skadeståndet. Om den brottsutsatte tackar ja till detta skickar Kronofogdemyndigheten en uppmaning till den som ska betala skadestånd att betala in skadeståndsbeloppet till myndigheten. Den skadeståndsskyldige har två veckor på sig att betala. Om så inte sker gör Kronofogdemyndigheten en tillgångsutredning för att ta reda på om den skadeståndsskyldige har möjlighet att betala. Om Kronofogdemyndighetens utredning visar att gärningsmannen inte kan betala hela det utdömda skadeståndet, ska den brottsutsatte ta reda på om han eller hon har någon försäkring som kan täcka skadeståndet eller delar av det. Om ingen försäkringsersättning betalas ut kan den brottsutsatte vända sig till Brottsoffermyndigheten och ansöka om brottsskadeersättning. Förutsättningarna för utbetalning av en sådan ersättning anges i brottsskadelagen. Om brottsskadeersättning betalas ut, inträder staten i den skadelidandes rätt till skadestånd.

Brottsskadeersättning betalas ut för personskador. Som personskador ersätts även skador på kläder, glasögon och liknande föremål som den skadade bar på sig vid skadetillfället. Om någon allvarligt kränkt någon annan genom ett brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid eller genom grovt förtal enligt 5 kap. 2 § brottsbalken betalas brottsskadeersättning för den skada som kränkningen innebär. Brottsskadeersättning kan i vissa fall betalas ut även för sakskador (4–6 §§ brottsskadelagen).

Solidariskt betalningsansvar

När två eller flera ska ersätta en skada är huvudregeln att de svarar solidariskt för skadeståndet (6 kap. 4 § skadeståndslagen [1972:207]). Avsikten är bl.a. att underlätta för den som drabbas av skadan så att denne kan rikta krav på hela ersättningen till vem som helst av dem som orsakat skadan. Det är inte ovanligt att flera gärningspersoner döms för samma brott och blir solidariskt betalningsansvariga mot brottsoffret. Denna kan då välja att rikta krav på hela skadeståndsbeloppet mot en av gärningsmännen, som sedan i sin tur får kräva ersättning från övriga medansvariga. Enligt brottsskadelagen (2014:322) ska man vid bestämmande av brottskadeersättning avräkna skadestånd som har betalats eller bör kunna bli betalt till den skadelidande på grund av skadan. Sådan avräkning görs även när det finns flera solidariskt skadeståndsansvariga. Rätten till brottskadeersättning finns då först som det visar sig att samtliga gärningsmän saknar betalningsförmåga.

Frågan om att förändra reglerna om solidariskt betalningsansvar för minderåriga utreddes i samband med att en ny brottskadelag antogs. I propositionen som antogs av riksdagen (prop. 2013/14:14, bet. 2013/14:JuU38, rskr. 2013/14:255) fann regeringen att det inte fanns tillräckliga skäl att ändra reglerna om solidariskt betalningsansvar. Regeringen pekade därvid dock på att möjligheter att begränsa skadeståndsansvaret för personer under 18 redan fanns och anförde bl.a. följande (s. 57 f.).

Det finns redan möjligheter att begränsa skadeståndsansvaret för personer under 18 år. Av 6 kap. 4 § skadeståndslagen följer att när två eller flera personer ska ersätta samma skada svarar de inte solidariskt för skadeståndet, om skadeståndsansvaret för någon av dem är begränsat. Vidare gäller enligt 2 kap. 4 § skadeståndslagen att en person under 18 år som vållar en skada endast ska ersätta skadan i den utsträckning det är skäligt med hänsyn till hans eller hennes ålder och utveckling, handlingens beskaffenhet, föreliggande ansvarsförsäkring och andra ekonomiska förhållanden samt övriga omständigheter. Bestämmelsen kan följaktligen begränsa en ung gärningsmans skadeståndsansvar. I de fall ett solidariskt ansvar för en person under 18 år framstår som alltför betungande kan alltså redan i dag ett delat ansvar utdömas.

Brottskadelagsutredningen

Brottskadelagsutredningen (Ju 2010:12) hade bl.a. i uppdrag att ta ställning till om det finns skäl att lindra de krav som ställs på brottsutsatta att på egen hand kräva betalning av den skadeståndsskyldige, t.ex. genom att det primära ansvaret för att kräva in utdömda skadestånd läggs på staten (dir. 2010:84). Brottskadelagsutredningen lämnade i maj 2012 betänkandet En ny brottskadelag (SOU 2012:26). Utredningen anförde följande om huruvida det primära ansvaret för att kräva in utdömda skadestånd skulle läggas på staten (s. 15 f.).

När det gäller kraven i övrigt på den skadelidande, så vore det mest brotts-offervänliga alternativet att låta brottskadeersättning betalas ut i direkt anslutning till brottet. Utredningen finner dock att en sådan ordning inte är

förenlig med det nuvarande systemets uppbyggnad. Många anser att gottgörelse från den som har vållat skadan är viktig för brottsoffrets upprättelse. Den grundläggande skadeståndsrättsliga principen, att den som har vållat skadan ska ersätta den, skulle komma i bakgrunden. Försäkringsersättningens funktion skulle också förändras och på sikt skulle försäkringsskyddet riskera att upphöra. Om försäkringsbolagen skulle betala ersättningen till staten i stället för till den enskilda försäkringstagaren, skulle nämligen bolagens incitament till att ha kvar skyddet i sina försäkringar, liksom kundens incitament att ha en sådan försäkring, försvinna. Försäkringsbolagen betalar i dag minst lika mycket genom överfallsskyddet i hemförsäkringarna som staten betalar genom brottsskadeersättningen. En ändrad ordning skulle också medföra att Brottsoffermyndighetens beslutsunderlag försämrades. Komplikationer skulle också uppstå i förhållande till en efterföljande skadeståndstalan mot skadevållaren. Att föreslå en sådan radikal omläggning av regelsystemet har knappast stöd i direktiven och är enligt utredningens mening inte heller motiverad.

En ny brottsskadelag trädde i kraft den 1 juli 2014 (prop. 2013/14:94, bet. 2013/14:JuU38, rskr. 2013/14:255). Genom den nya lagstiftningen skapades ett större utrymme för Brottsoffermyndigheten att återkräva utbetalad ersättning från gärningsmän. I propositionen (s. 20 f.) konstaterade regeringen att det med fog kan hävdas att det vore allra enklast för det enskilda brottsoffret om han eller hon kunde få ersättningen av staten direkt efter brottet. Ett annat alternativ vore att brottsskadeersättningen betalades direkt efter det att domen vunnit laga kraft. Regeringen anförde att båda alternativen hade flera nackdelar. Bland annat nämndes att om brottsoffret skulle få ersättning av staten direkt efter brottet, skulle brottsoffrets vilja att medverka i brottsutredningen med stor sannolikhet minska. Detta skulle i sådana fall få allvarliga konsekvenser för den brottsbekämpande verksamheten och för förtroendet för rättsväsendets möjligheter att klara upp brott och skapa ett tryggare samhälle. Om brottsskadeersättningen däremot skulle betalas ut direkt efter det att domen på skadestånd vunnit laga kraft, skulle en av komplikationerna vara att man skulle sakna incitament för enskilda att teckna överfallsskydd – ersättningen skulle ju ändå betalas ut. Detta skulle på sikt kunna leda till att skyddet helt togs bort ur de svenska hemförsäkringarna, vilket framför allt skulle drabba de brottsoffer som inte får sin sak prövad av domstol. En sådan förändring skulle även innebära en betydande kostnadsökning för staten. Regeringen ansåg med anledning av de skäl som redovisades i propositionen att brottsskadeersättning även i fortsättningen skulle vara underordnad andra ersättningsformer som står den skadelidande till buds, t.ex. skadestånd och ersättning från en försäkring.

Skadeståndets storlek

Med ideella skador avses skador som inte är av ekonomisk natur, främst fysiskt och psykiskt lidande vid personskador och kränkning av den personliga integriteten. Den 1 januari 2002 gjordes flera ändringar i skadeståndslagen (1972:207) i syfte att stärka rätten till skadestånd för ideell skada (prop. 2000/01:68, bet. 2000/01:LU19, rskr. 2000/01:216). Bland annat infördes

tydligare regler om kränkingsersättning vid brott och hur ersättningen ska bestämmas. Ersättning för kränkning är en särskild form av ideellt skadestånd som inte förutsätter att någon fysisk skada har uppkommit. Enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen ska den som allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära ersätta den skada som kränkningen innebär.

I 5 kap. 6 § första stycket skadeståndslagen anges att skadestånd med anledning av kränkning bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art och varaktighet. Det ska särskilt beaktas om handlingen

- haft förnedrande eller skändliga inslag
- varit ägnad att framkalla allvarlig rädsla för liv eller hälsa
- riktat sig mot någon med särskilda svårigheter att värja sin personliga integritet
- inneburit missbruk av ett beroende- eller förtroendeförhållande
- varit ägnad att väcka allmän uppmärksamhet.

I proposition 2000/01:68 behandlade regeringen också frågor om ersättningens storlek. Regeringen konstaterade att det hade skett betydande höjningar av ersättningarna på senare år och att höjningarna var betydligt kraftigare än vad som följer av ändringarna i penningvärdet. Regeringen anförde vidare att det i den allmänna debatten ofta hävdades att skadestånden i Sverige för kränkning av den personliga integriteten låg på en påfallande låg nivå vid en internationell jämförelse. Detta torde inte längre kunna hävdas, om man bortser från rättssystem där skadeståndet har ett delvis annat syfte. Regeringens slutsats var att ersättningsnivåerna hade utvecklats och utvecklades på ett sådant sätt att det inte fanns anledning att ingripa med lagstiftning. Enligt regeringen borde det liksom tidigare vara de rättstillämpande organens uppgift att bestämma kränkingsersättningens storlek och i samband med detta göra en skönsmässig bedömning baserad på förhärskande etiska och sociala värderingar (s. 45–47 och 53–56).

Tidigare utskottsbehandling

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2014/15 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om att brottsoffer ska få ersättningen utbetald av staten (bet. 2014/15:JuU18 s. 28 f.). Utskottet uttalade att man instämde i den bedömning som regeringen gjorde i propositionen till den nya brottsskadelagen (prop. 2013/14:94), nämligen att det med fog kan hävdas att det vore allra enklast för brottsoffret om han eller hon kunde få ersättning av staten direkt efter brottet. Ett annat alternativ vore att brottsskadeersättning betalas direkt efter att domen vunnit laga kraft. Båda alternativen hade emellertid enligt utskottet flera nackdelar, bl.a. att incitamenten för enskilda att teckna försäkringar skulle minska och att detta skulle medföra en betydande kostnadsökning för staten.

Utskottet anförde att brottsskadeersättning även i fortsättningen borde vara underordnat andra ersättningsformer som står den skadelidande till buds. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2014/15:124).

Utskottet gjorde samma bedömning vid beredningen av likalydande yrkanden från allmänna motionstiderna 2016/17 (bet. 2016/17:JuU20, prot. 2016/17:104) och 2017/18 (bet. 2017/18:JuU17, rskr. 2017/18:241). Vid samma tillfälle avstyrkte utskottet även motioner om en statlig skadeståndsgaranti.

Vid behandlingen av budgetpropositionen för 2019 (bet. 2018/19:JuU1 s. 46) biföll utskottet ett motionsyrkande om fördubblad kränkingsersättning. Utskottet anförde följande.

Brottsofferperspektivet behöver stärkas i svenskt rättsväsende. Den person som har utsatts för ett brott ska alltid kunna räkna med stöd. Den kränkning som brottsoffret lidit efter att ha utsatts för brott bör i skadeståndshänseende värderas högre för att stå i bättre överensstämmelse med de etiska och sociala värderingar som är rådande i dag. Utskottet anser att nivån på kränkingsersättningen till brottsoffer bör fördubblas. En sådan förändring skulle på ett tydligare sätt markera att det som brottsoffret utsatts för utgör en överträdelse av dennes rätt till sin person och integritet. Som utgångspunkt är det gärningsmannen som ska betala ersättning för skadestånd på grund av brott. Den ordningen bör bibehållas även med de högre nivåerna. Den kostnadsökning som förslaget innebär för staten i form av högre utgifter för brottsskadeersättning belastar dock statskassan. Den ökade kostnaden för brottsskadeersättning beräknas uppgå till 40 miljoner kronor 2020 och 80 miljoner kronor 2021 när reformen får fullt genomslag och belastar anslag 1:11 Ersättning för skador på grund av brott. Utskottet föreslår således ingen anslagshöjning i denna del för 2019.

Fördubblad kränkingsersättning kräver en lagändring och utskottet föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen att en sådan lagstiftning ska beredas för att kunna överlämnas till riksdagen i, eller i anslutning till, budgetpropositionen för 2020.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer alljämt i den bedömning som regeringen gjorde i propositionen till den nya brottsskadelagen, dvs. att övervägande skäl talar för att brottsskadeersättning även i fortsättningen bör vara underordnat andra ersättningsformer (prop. 2013/14:94). Utskottet kan därför inte ställa sig bakom de yrkanden med begäran om tillkännagivanden som framställs i motionerna 2018/19:399 (SD) yrkande 4, 2018/19:1212 (KD) och 2018/19:2463 (KD) yrkande 8. Utskottet är inte heller berett att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motion 2018/19:2596 (L) yrkande 22 om att brottsoffer snabbare bör få ut det skadestånd som utdömts i domstol, t.ex. genom bättre juridiskt stöd för att driva in beloppet eller genom att staten utbetalar beloppet och sedan kräver det av den dömda. Motionsyrkandena avstyrks därför.

I motion 2018/19:691 (V) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning om brottsskadeersättningen för personer som blivit utsatta för sexuellt och fysiskt våld. Utredningen ska bl.a. se på möjligheterna

för att införa ett statligt system för ekonomisk kompensation till kvinnor som blivit utsatta för sexuellt och fysiskt våld. Ersättningen ska bl.a. vara schabloniserad och betalas ut månadsvis. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motionen. Motionen avstyrks.

Utskottet delar uppfattningen som framförs i motion 2018/19:759 (V) yrkande 5 att utbetalningen av brottskadeersättning bör vara enkel och så obyråkratisk som möjligt. Utskottet anser dock inte att det framkommit något som ger anledning för riksdagen att göra ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Utskottet har förståelse för synpunkterna i motionerna 2018/19:735 (SD) yrkande 14, 2018/19:2463 (KD) yrkande 7, 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 46 och 2018/19:2869 (M) yrkande 3 där höjda skadeståndsnivåer efterfrågas. Mot bakgrund av det tillkännagivande som redovisats ovan som riksdagen gjorde till regeringen i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2019 saknas det dock anledning att på nytt föreslå ett tillkännagivande om höjda kränkingsersättningar. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Utskottet anser att skadeståndslagens regler om solidariskt betalningsansvar är ändamålsenliga. Mot denna bakgrund finns det enligt utskottet inte skäl att ta något initiativ med anledning av vad som anförs i motion 2018/19:1358 (M). Motionsyrkandet avstyrks därför.

Brottskoder och statistik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden bl.a. om att Brå ska ges i uppdrag att genomföra en studie om hur den registrerade brottsligheten ser ut fördelat på personer födda i Sverige och i utlandet, om en bred kartläggning av sexualbrotten och om en kartläggning av omfattningen av hedersrelaterat förtryck.

Jämför reservation 47 (M, SD), 48 (V) och 49 (M).

Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet (Brå) ansvarar för den officiella kriminalstatistiken i Sverige. Kriminalstatistiken indelas i statistikområdena anmälda brott, handlagda brott, personer misstänkta för brott, personer lagförda för brott, kriminalvård och återfall i brott. Brå producerar även statistik som bygger på enkätundersökningar och annan särskild datainsamling, som Nationella trygghetsundersökningen (NTU) och den s.k. hatbrottsstatistiken.

Statistiken över anmälda brott redovisas för hela landet och per region, vanligtvis där brotten anmälts, samt per kommun där brottet har begåtts. Sedan den 1 januari 2015 är Polismyndigheten indelad i sju polisregioner, i stället för de tidigare 21 länspolismyndigheterna. Dessa sju polisregioner har helhetsansvar för polisverksamheten inom ett angett geografiskt område. Från och

med 2015 redovisas brottsstatistiken efter de sju regionerna i stället för efter län.

I Brås publikation *Klassificering av brott* finns anvisningar och regler för hur brott ska kodas av de myndigheter inom rättsväsendet som registrerar brott. Klassificeringen utgår från gällande lagstiftning och görs utifrån den information som finns om brottet vid anmälningstillfället. Klassificeringen kan även grunda sig på uppgifter om t.ex. offer, brottsplats och gärningspersonens tillvägagångssätt. Brå gör årligen eller vid behov, i samråd med Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Tullverket och Säkerhetspolisen, översyner av brottskoderna. Nya brottskoder kan införas som en följd av lagändringar. De kan också införas efter att statistik-användare har uttryckt angelägna behov av nya eller förändrade brottskoder.

Motionerna

I motion 2018/19:656 av Betty Malmberg (M) begärs att Brå ska ges i uppdrag att genomföra en studie om hur den registrerade brottsligheten ser ut fördelat på personer födda i Sverige och i utlandet. Motionären anför att den senaste studien på området gjordes 2005 och att det därför är hög tid att genomföra en ny sådan undersökning. Ett yrkande av denna innebörd framställs även i motion 2018/19:1844 av Jan Ericson (M).

I kommittémotion 2018/19:2869 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 5 begärs en bred kartläggning av sexualbrotten som bl.a. ska omfatta vilka som begår brotten. En sådan kartläggning ska omfatta både brottslighetens karaktär, var och i vilka sammanhang brotten begås, men också vilka som begår brotten och vilka som är brottsoffer.

I motion 2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 6 begärs att Brottsförebyggande rådet (Brå) ges i uppdrag att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat förtryck.

I kommittémotion 2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 2 begärs att Brottsförebyggande rådet (Brå) ska ges i uppdrag att genomföra en bred kartläggning av brottsligheten i skolorna. Motionärerna pekar på att kunskaperna om de brott som begås är relativt begränsade. Det handlar exempelvis om när brotten begås, i vilka sammanhang de begås och vem som är gärningsman respektive brottsoffer i olika situationer.

I motion 2018/19:847 av Betty Malmberg (M) yrkande 3 efterfrågas en särskild brottskod för brottslighet med koppling till s.k. djurrättsaktivism.

I motion 2018/19:1412 av Lars Beckman (M) anförs att brottsstatistik bör redovisas länsvis. Motionären anför att statistiken sedan den nya polisorganisationen trädde i kraft i stället utgår från de nya polisregionerna.

Pågående arbete m.m.

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att, inom ramen för uppdraget att stödja genomförande och uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (S2017/01221/JÄM), genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck.

Kartläggningen ska utformas med hänsyn till möjligheten att genom senare undersökningar göra jämförelser över tid. Uppdraget ska slutredovisas den 29 mars 2019.

Utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv (SOU 2018:97) har övervägt frågan om att föra statistik över brott med hedersmotiv och om dessa brott ska ges en egen brottskod. Utredningen har därvid sammanfattningsvis (s. 252 f.) anförut att det finns vissa tänkbara sätt att öka möjligheterna att föra statistik över hedersrelaterad brottslighet, men inget av dessa är särskilt lämpligt. Förekomsten av sådan brottslighet bör tills vidare i stället undersökas genom andra typer av kartläggningar. När det gäller brottskoder anför utredningen att det sammantaget framstår som tveksamt att införa nya brottskoder utifrån förhållandet om brottet är motiverat av heder eller inte. Detta mot bakgrund av att det är mycket viktigt att de kodade uppgifterna blir tillförlitliga och håller hög kvalitet, inte bara för att kodningen ligger till grund för Sveriges officiella statistik, utan också för att statistiken används i polisens operativa verksamhet när resultat redovisas och i slutänden vid fördelning av myndigheternas resurser.

Brå fick i regleringsbrevet för 2018 i uppdrag att belysa orsakerna till ökningarna av anmälda och självrapporterade sexualbrott sedan 2005. I uppdraget ingår att i möjligaste mån uppskatta sexualbrottslighetens faktiska utveckling och hur den självrapporterade utsattheten förhåller sig till de polisanmälda brotten och den faktiska brottsligheten. I uppdraget ingår också att utifrån data om upplevd utsatthet och anmälda brott analysera om ökningarna gäller särskilda typer av sexualbrott, tillvägagångssätt, situationer eller utsatta personer, och i den mån det är möjligt gruppen gärningspersoner. Uppdraget ska redovisas senast den 29 maj 2019.

Av Polismyndighetens årsredovisning för 2017 framgår att Polismyndigheten under 2016–2017 genomförde en genomlysning av våldtäktsärenden och det resulterade i rapporten Förbättrad kvalitet i utredningar om våldtäkter (A004.860/2017).

Av verksamhetsplanen för Brottsförebyggande rådet för 2019 framgår följande.

Brå har tidigare genomfört studier om brott bland personer med inrikes respektive utrikes bakgrund. Den senast publicerade studien, från 2005, rörde en period som ligger förhållandevis långt bak i tiden (1997–2001). Mot bakgrund av detta kommer Brå att initiera ett projekt med huvudsyftet att undersöka andelen registrerade brottsmisstänkta i befolkningen, bland personer med inrikes respektive utrikes bakgrund. Projektet kommer också att beskriva utvecklingen över tid.

I ett svar den 6 februari 2019 på en skriftlig fråga (2018/19:58) om brottskod för djurrättsaktivism anförde inrikesministern bl.a. följande.

Det finns inte och har aldrig funnits någon särskild brottskod för djurrättsaktivism. Systemet med brottskoder är utformat så att det inte är möjligt att införa enbart en brottskod för brott som utförs av djurrättsaktivister, utan det skulle kräva en stor mängd brottskoder.

Däremot är det viktigt att en polisanmälan är så tydlig och detaljerad som möjligt kring omständigheterna för brottet för att öka sökbarheten bland polisanmälningarna.

Regeringen har lagt ett antal förslag till lagstiftning som berör brott som bl.a. lantbrukare och djuruppfödare utsätts för. Det handlar exempelvis om en ny kamerabevakningslag som trädde i kraft den 1 augusti 2018, där den generella tillståndsplikt som tidigare gällt för kamerabevakning slopats. Den nya kamerabevakningslagen medför att kamerabevakning i samband med bl.a. jordbruksverksamhet nu kommer att kunna genomföras utan tillstånd. Den 1 juli 2017 höjdes minimistraffet för grovt olaga hot. Samma datum gjordes även lagändringar rörande skadegörelsebrottet. Bland annat skärptes straffskalan för grov skadegörelse till fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Det är regeringens bestämda uppfattning att näringsidkare ska kunna bedriva sin verksamhet utan att riskera att utsättas för ofredande, hot, skadegörelse eller andra brottsliga handlingar.

Brottsförebyggande rådet publicerade i december 2018 rapporten Skolundersökningen om brott 2017 – Om utsatthet och delaktighet i brott (Rapport 2018:15). Det övergripande syftet med Skolundersökningen om brott (SUB) är att beskriva hur vanligt det är att elever i årskurs nio uppger att de utsatts för vissa typer av brott, samt hur vanligt det är att de deltagit i olika typer av brott eller andra riskbeteenden. Sverige är ett av få europeiska länder som regelbundet har möjlighet att beskriva detta på annat sätt än enbart genom kriminalstatistik.

Någon särredovisning av vad de dömda och misstänkta har för ursprung förekommer inte i kriminalstatistiken. Brå presenterade däremot 2005 rapporten Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet (Rapport 2005:17). Rapporten var en uppföljning av Brå:s rapport Invandrare och invandranes barns brottslighet – En statistisk analys (Rapport 1996:2).

Tidigare utskottsbehandling

Vid beredningen av budgetbetänkandet för 2018 (bet. 2017/18:JuU1, s. 94 f.) behandlade och avstyrkte utskottet motionsyrkanden om att Brå ska ges i uppdrag att genomföra en studie om hur den registrerade brottsligheten ser ut fördelat på personer födda i Sverige och i utlandet, en särskild brottskod för brottslighet med koppling till djurrättsaktivism samt att brottsstatistik ska redovisas länsvis och inte regionalt.

Utskottets ställningstagande

I motionerna 2018/19:656 (M) och 2018/19:1844 (M) begärs att Brå ska ges i uppdrag att genomföra en studie över hur den registrerade brottsligheten ser ut fördelat på personer födda i Sverige och i utlandet. Som framkommit ovan planerar Brå att genomföra en sådan studie. Motionerna får härigenom anses tillgodosedda och något tillkännagivande till regeringen är inte nödvändigt. Motionerna avstyrks.

Utskottet konstaterar att Brå 2018 fick i uppdrag att belysa orsakerna till ökningarna av anmälda och självrapporterade sexualbrott sedan 2005. Mot denna bakgrund får motion 2018/19:2869 (M) yrkande 5 anses åtminstone delvis tillgodosedd. Motionsyrkandet avstyrks.

I motion 2018/19:2227 (V) yrkande 6 begärs att Brå ska ges i uppdrag att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet noterar att Socialstyrelsen har haft i uppdrag att, inom ramen för uppdraget att stödja genomförande och uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (S2017/01221/JÄM), genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck. Mot denna bakgrund får motionen anses åtminstone delvis godkänd. Motionsyrkandet avstyrks.

Utskottet konstaterar att Brå nyligen har publicerat en rapport om brottsligheten i skolorna. Mot denna bakgrund får motion 2018/19:2824 (M) yrkande 2 anses åtminstone delvis tillgodosedd. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Utskottet står vidare fast vid sin tidigare uppfattning att det inte är nödvändigt med något initiativ från riksdagens sida för att s.k. djurrättsaktivism ska få en egen brottskod. Motion 2018/19:847 (M) yrkande 3 bör därför avslås.

Sedan den nya polisorganisationen trädde i kraft redovisas brottsstatistiken efter de sju polisregionerna. Utskottet finner inte skäl att ställa sig bakom förslaget i motion 2018/19:1412 (M) om att statistiken i stället ska redovisas länsvis. Motionen bör därför avslås.

Reservationer

1. Låt straffskärpningsparagrafen omfatta funktionshindrade, punkt 3 (L)

av Juno Blom (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1.

Ställningstagande

Utgångspunkten för Liberalernas funktionshinderpolitik är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som Sverige ratificerade 2008. Konventionen syftar till att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning att ta del av de mänskliga rättigheter som tillkommer alla. Konventionen utgår från grundläggande principer om individuellt självbestämmande, icke-diskriminering, fullständigt och faktiskt deltagande och inkludering i samhället, lika möjligheter, tillgänglighet, jämställdhet samt rätten för barn med funktionsnedsättning att utveckla sina förmågor och bevara sin identitet. Artikel 16 i konventionen innebär att konventionsstaterna ska införa effektiv lagstiftning för att säkerställa att våld och övergrepp mot personer med funktionsnedsättning identifieras, utreds och lagförs. Att personer med funktionsnedsättning är måltavlor för ideologiskt motiverade brott är ett faktum. Den s.k. straffskärpningsparagrafen i brottsbalken innebär bl.a. att straffvärdet blir högre för brott som begås för att kränka offret på grund av hans eller hennes tillhörighet till viss grupp. Denna paragraf behöver breddas så att den uttryckligen omfattar brott som begås för att kränka personer med funktionsnedsättning. Samtidigt behöver kunskapen om utbredningen av hatbrott mot personer med funktionsnedsättning öka. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anför.

2. **Brott mot äldre, punkt 4 (M, SD, KD)**

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Adam Marttinen (SD), Louise Meijer (M), Katja Nyberg (SD), Henrik Vinge (SD), Ingemar Kihlström (KD) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:136 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 21,

2018/19:792 av Ann-Britt Åsebol och Elisabeth Björnsdotter Rahm (båda M) och

2018/19:2870 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 5 och bifaller delvis motionerna

2018/19:969 av Katarina Brännström (M) och

2018/19:1781 av Ingela Nylund Watz (S).

Ställningstagande

Det finns kriminella individer och organiserade ligor som särskilt riktar in sig på att begå brott mot äldre människor. Exempel på sådan brottslighet är gärningsmän som utgett sig för att vara från hemtjänsten i syfte att råna äldre i deras hem, falska läkare som lurat äldre med erbjudande om nya mediciner och gärningsmän utklädda till hantverkare som stulit från ensamma äldre kvinnor. Därtill påpekar Brottsförebyggande rådet i en rapport att äldre personer är en särskilt sårbar grupp för vissa typer av bedrägerier. Det gäller i första hand vissa faktura- och kortbedrägerier. Gemensamt för alla brott som begås mot äldre är att kriminella individer utnyttjar människor som typiskt sett har svårare att värja sig. För att öka tryggheten hos äldre och motverka denna typ av brottslighet behövs flera insatser. Vi anser att rättsväsendet ska se särskilt allvarligt på brott mot äldre och andra som kan ha svårt att värja sig för brott. Det är viktigt att säkerställa att straffskärpningsbestämmelsen i 29 kap. 2 § brottsbalken omfattar brott mot äldre och andra som har svårt att värja sig. Därför vill vi att den straffskärpningsreform som genomfördes 2010, som bl.a. syftade till att straffskärpningsgrunderna i brottsbalken skulle få större genomslag, följs upp. Om det behövs bör ytterligare skärpningar föreslås. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

3. Sekretessbrytande regel i offentlighets- och sekretesslagen, punkt 5 (M)

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att det är viktigt att samhället använder sina samlade resurser för att förhindra brott i nära relationer. Därför vill vi införa en ny sekretessbrytande regel i offentlighets- och sekretesslagen som innebär att socialtjänsten samt hälso- och sjukvården ska kunna lämna uppgifter om enskilda till polisen för att förebygga framtida brott. Socialtjänsten samt hälso- och sjukvården ska själva efter en samlad bedömning avgöra om det är lämpligt att sekretessen bryts. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

4. Ökad kunskap om hedersrelaterat våld, punkt 10 (M)

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

För att fler hedersrelaterade brott ska lagföras behöver kunskapen om hedersbrottslighet inom rättsväsendet öka. Det behövs en bättre kunskap inom en bredare krets, samtidigt som specialiserade poliser och åklagare bör inrättas för att stödja hanteringen av hedersbrott. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

5. Omhändertagande av unga m.m., punkt 11 (M)

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkandena 10–12.

Ställningstagande

Ett omedelbart omhändertagande av ett barn eller en ung människa som befinner sig i en uppenbart riskfylld miljö i en hederskontext är ett måste för att kunna skydda offret i samband med det akuta skedet. Det är också en förutsättning för att den utsatta ska våga lämna uppgifter som möjliggör ett åtal. Ett visst stöd för ett ingripande och ett omhändertagande från polisen i en hederskontext ges i polislagen, men lagstiftningen upplevs som svårtolkad. Lagstiftningen bör därför tydliggöras så att polisen ges möjlighet att omhänderta unga i en hederskontext för att skydda dem eller säkerställa att den fortsatta utredningen inte försvåras.

Om förhör hålls med ett barn som misstänks vara utsatt för hedersrelaterad brottslighet ska vårdnadshavare enligt lag underrättas så snart som möjligt, såvida det inte innebär att utredningen försvåras. Det innebär problem i de fall socialtjänsten inte har beslutat om att omedelbart omhänderta barnet med stöd av LVU i samband med förhöret. Det kan innebära osäkerhet för barnet som då är utelämnat till familjen. Därför bör underrättelser till vårdnadshavare kunna skjutas upp om de är till men för barnet. Av samma skäl bör det finnas en möjlighet att underlåta underrättelse om det finns en vag misstanke om att barnet far illa i hemmet, även om undersökningen måste läggas ned.

När ett barn under 15 år bevittnat hedersvåld måste vårdnadshavarna ge sitt godkännande för att polisen ska kunna genomföra ett förhör. Lagen är inte utformad med tanke på en hederskontext. Det måste finnas möjligheter för polisen att i vissa fall hålla ett förhör oavsett vårdnadshavarnas medgivande.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

6. Moralpolisering, punkt 12 (M)

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 24,

2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkandena 6–8 och

2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 24.

Ställningstagande

Något som på senare tid har uppmärksammats alltmer är företeelsen med självutnämnda s.k. kallade moralpoliser. Kvinnor bosatta i förorter berättar om att de tvingas följa informella regler som upprätthålls av män, och även i viss mån kvinnor, bosatta i området. Begränsningarna kan avse kvinnans rörelsefrihet, hennes val av kläder och vilka hon umgås med. Tvånget upprätthålls genom alltifrån ovälkomna påpekanden till hot och trakasserier.

Vi kan aldrig acceptera att enskilda individer eller grupperingar tar sig rätten att begränsa andras frihet som en del av en hederskultur. Tydliga regler och hårda sanktioner är självklara verktyg för att förebygga, förhindra och straffa hedersrelaterad brottslighet och förtryck. Vi vill därför genom ett särskilt brott – olaga frihetsbegränsning – kriminalisera att någon genom tvång eller otillbörliga påtryckningar förmår någon att följa regler eller instruktioner som syftar till att upprätthålla en viss persons eller grupps heder. Brottet ska kunna leda till fängelse i tre år.

Vi vill även kartlägga förekomsten av självutnämnda s.k. moralpoliser som begränsar människors frihet och upprätthåller informella regler genom ovälkomna påtryckningar. En sådan kartläggning kan bl.a. tjäna som underlag för kommunernas, polisens och andra myndigheters beslut om åtgärder.

Det bör även införas en möjlighet att förbjuda moralpoliser på offentliga platser genom ett tillträdesförbud. Ett sådant förbud innebär att en viss person förbjuds att uppehålla sig inom ett visst angett område om personen skapar otrygghet och begränsar andra personers möjlighet att röra sig fritt i samhället för att upprätthålla en viss persons eller grupps heder. Området ska vara avgränsat. Det kan t.ex. röra sig om ett torg eller en marknadsplats. Tillträdesförbudet ska kunna meddelas för en bestämd period som högst får vara tre månader och ska därefter kunna förlängas med ytterligare högst tre månader. När ett beslut om tillträdesförbud övervägs ska hänsyn tas till det intrång eller men i övrigt som det skulle innebära för den som beslutet gäller. Ett tillträdesförbud ska kunna meddelas muntligen på plats av en polisman och ska gälla omedelbart. Det muntliga beskedet ska därefter snarast följas upp med en skriftlig bekräftelse. Tillträdesförbudet ska därefter alltid prövas i domstol. Överträdelse av tillträdesförbudet ska vara straffbelagt och kunna leda till fängelse.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

7. Hedersbrott – egen brottsrubricering och straffskärpningsgrund, punkt 15 (M, SD, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Adam Marttinen (SD), Louise Meijer (M), Katja Nyberg (SD), Henrik Vinge (SD), Ingemar Kihlström (KD) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:1900 av Louise Meijer (M),

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 23,

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkandena 54 och 55,

2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 4,

2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 22 och

2018/19:2967 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD) yrkande 3 och bifaller delvis motionerna

2018/19:425 av Christian Carlsson (KD) och

2018/19:1057 av Lawen Redar (S).

Ställningstagande

Hedersrelaterat våld och förtryck har tyvärr blivit vardag för många unga människor i Sverige. Uppskattningar visar att över 100 000 flickor och pojkar begränsas av hedersförtryck. Dessa normer och värderingar hör inte hemma i ett modernt rättssamhälle. Hedersrelaterad brottslighet och förtryck ska förebyggas, förhindras och straffas. Därför föreslår vi att en egen brottsrubricering för hedersbrott införs. Bestämmelsen ska ha grov fridskränkning som förebild men ska omfatta gärningar som begås av flera olika personer i samförstånd. Hedersmotiv bör också införas som en särskild straffskärpningsgrund för alla former av hedersrelaterad brottslighet. Regeringen bör utan dröjsmål vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anför.

8. Ändrad utformning av fridskränkingsbrottet, punkt 17 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8.

Ställningstagande

Jag anser att bestämmelserna om grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning bör skärpas så att mer än en person kan ställas till svars för respektive brott. I dag utgår lagen från att förövaren är en enskild man. Det som kännetecknar hedersrelaterat förtryck är den kollektiva kontrollen och bestraffningen, med flera närstående inblandade. Dessa måste kunna lagföras mer effektivt. Som lagstiftningen ser ut nu är den inte anpassad till den verklighet som tusentals unga kvinnor och män lever i. Därför bör regeringen skyndsamt utreda hur lagstiftningen som omgärdar brotten om grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning ska skärpas så att mer än en person kan ställas till svars för respektive brott.

9. Inför tvångsäktenskapsenhet, punkt 19 (M, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M),
Ingemar Kihlström (KD) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkandena 57 och 58.

Ställningstagande

Vi anser att det måste bli enklare att förhindra att någon förs ut ur landet ofrivilligt för ett tvångsäktenskap utomlands. Dessutom bör det proaktiva arbetet mot tvångsäktenskap förbättras. Det finns enligt vår mening därför anledning att se över möjligheten att införa en tvångsäktenskapsenhet, liknande Forced Marriage Unit som finns i Storbritannien.

10. Förbättrade möjligheter att verka proaktivt, punkt 20 (M)

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkandena 13 och 14 samt
bifaller delvis motion

2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

I Storbritannien kan domstolar utfärda förelägganden eller förbud till skydd för den som löper risk att giftas bort med tvång. Det kan t.ex. innebära att någon ska upphöra med hot och våld eller avslöja var ett offer befinner sig alternativt att en individ inte får föras utomlands eller att en bortförd individ ska föras tillbaka. Den som bryter mot ett föreläggande kan få olika typer av sanktioner, såsom vite eller fängelse. Vi anser att liknande möjligheter att agera proaktivt i förhållande till anhöriga bör införas i Sverige.

Ett sätt att hindra att unga förs ut ur landet för att tvingas gifta sig mot sin vilja vore att lämpliga myndigheter får möjlighet att återkalla och omhänderta pass eller förhindra att pass utfärdas i det fall då det kan misstänkas att vårdnadshavare eller andra närstående har för avsikt att föra den unge ut ur landet. Vi anser att en sådan reglering bör övervägas.

11. Skärpt lagstiftning mot tvångsäktenskap, punkt 22 (M, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M),
Ingemar Kihlström (KD) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 3 och

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 56 och
avslår motion

2018/19:1119 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkandena 16 och 17.

Ställningstagande

Vi anser att straffskalorna för brott relaterade till barnäktenskap behöver ses över. Straffet för äktenskapstvång bör skärpas från fängelse i högst fyra år till fängelse mellan ett och sex år. Vidare bör straffet för vilseledande till tvångsäktenskapsresa skärpas från fängelse i högst två år till fängelse från ett till fyra år.

12. Skärpt lagstiftning mot tvångsäktenskap, punkt 22 (SD)

av Adam Martinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Henrik Vinge (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 16 och 17 samt avslår motionerna

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 3 och

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 56.

Ställningstagande

År 2014 infördes en lagskärpning med syftet att förhindra tvångsäktenskap. Hittills har dock få dömts för brottet trots att flera förundersökningar öppnats och inget tyder på att tvångsäktenskap skulle ha försvunnit. Det verkar som om det finns en kunskapsbrist och eventuellt en brist på rutiner för att hantera dessa ärenden. För att undvika att unga utsätts för tvångsäktenskap är det viktigt att lagen fungerar som det är tänkt. Det är redan olagligt att på olika sätt tvinga någon till äktenskap, men då det fortfarande förekommer är det nödvändigt att genom lag ytterligare markera mot äktenskap som inte frivilligt ingås av båda parterna. Vi vill därför att lagen mot tvångsäktenskap ska skärpas och att domarna vid allvarligare brott för utländska medborgare ska förenas med beslut om utvisning. Straffet bör också vara i proportion till brottet eftersom personen som utsätts för tvångsäktenskapet faktiskt berövats möjligheten att välja sitt eget liv. Redan ingångna äktenskap som skett genom tvång, hot eller psykologisk misshandel ska ogiltigförklaras. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

13. Skärpt straff för vilseledande till tvångsäktenskapsresa m.m., punkt 23 (M)

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 4 och 7 samt

2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

I dag är stämpling, förberedelse eller försök till brottet vilseledande till tvångsaktenskapsresa inte kriminaliserat. Genom en kriminalisering skulle polis och andra myndigheter kunna ingripa mot brotten på ett tidigare stadium och därmed lättare förhindra att någon förs ut från landet ofrivilligt. Frågan har utretts av regeringen men utan att leda till en utvidgad kriminalisering. Flera skäl talar dock för att vi bör införa ett sådant straffstadgande. Straffen bör också skärpas för tvångsaktenskap eller vilseledande till tvångsaktenskap. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

14. Förläng preskriptionstiderna för äktenskapstvång och vilseledande till tvångsaktenskapsresa, punkt 24 (L)

av Juno Blom (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5.

Ställningstagande

För att öka möjligheterna att i efterhand lagföra brottslingar anser jag att preskriptionstiderna för äktenskapstvång och för vilseledande till tvångsaktenskapsresa ska börja räknas från den dag då offret fyller 18 år, eller skulle ha fyllt 18 år. Denna 18-årsregel gäller redan för sexualbrott mot barn. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anfört.

15. Straffbelägg barnäktenskap, punkt 25 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Henrik Vinge (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 10–12 och

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 25–27 och avslår motion
 2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6.

Ställningstagande

Inga barn i Sverige ska vara gifta, varken officiellt eller inofficiellt. Det är vår uppfattning att barnäktenskap aldrig ska få förekomma i Sverige. Vi välkomnar därför regeringens förslag om att förbjuda barnäktenskap och ser förslaget som ett initiativ som behöver följas upp. Att barnäktenskap upphävs är bra, men det finns i praktiken ingen möjlighet att straffa den som inte respekterar våra lagar och regler kring detta. Alla som på något sätt bidrar till ett barnäktenskap kommer till stånd ska bära straffansvar för detta. Att välja att inte agera för att förhindra att ett barnäktenskap äger rum, bör rimligen också kunna anses som medhjälp till brottet och därmed också vara straffbart. Det ska gälla även för s.k. inofficiella äktenskap, som alltså aldrig rapporteras till Skatteverket. Straffet för våldtäkt är minst två års fängelse och då upprepade våldtäkter i det närmaste får anses ingå i ett barnäktenskap, så bör straffet vara betydligt hårdare än de två års fängelse som kommit att bli näst intill standard för barnäktenskap. Obligatorisk utvisning ska vara en del av straffet för utländska medborgare. Det ska helt enkelt vara ett straff som avskräcker. För att motverka barnäktenskap behövs mer kartläggning och fler undersökningar som kan tala om hur läget ser ut och hur det utvecklas över tid. Därför ska staten utveckla system för att följa utvecklingen och förenkla för effektiva insatser mot barnäktenskap. De barn och unga som är offer för barnäktenskap måste få hjälp och stöd att ta sig ur sin situation på ett bra sätt. De som inte respekterar svensk lag gällande barnäktenskap utan fortsätter att leva som gifta med barn, ska straffas och i den mån det är möjligt även utvisas ur landet. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

16. Straffrättsligt ansvar för vårdnadshavare vid könsstympning, punkt 26 (M, SD, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Adam Marttinen (SD), Louise Meijer (M), Katja Nyberg (SD), Henrik Vinge (SD), Ingemar Kihlström (KD) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 59,

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 27 och

2018/19:2967 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD) yrkande 5.

Ställningstagande

Könsstypning av flickor är inte något som hör hemma i Sverige och vårdnadshavare som underlåter att skydda en flicka från könsstypning måste kunna straffas för det. Regeringen bör därför, även om nuvarande lagstiftning ger ett visst utrymme för att straffa föräldrar som försummar att skydda sina döttrar, överväga åtgärder för att införa ett tydligt straffrättsligt ansvar som säkerställer att föräldrar i dessa situationer inte undkommer ansvar. Riksdagen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

17. Ökad kunskap om könsstypning, punkt 27 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 22.

Ställningstagande

Både förberedelse till och underlåtenhet att avslöja könsstypning är straffbart i Sverige. Icke desto mindre sker det om och om igen i vårt land. Mer kunskap om brottet krävs inom rättsväsende, skola och sociala myndigheter. Nuvarande lag skärptes 2017 och för könsstypning anges ett straff på mellan två och sex års fängelse, oavsett om ingreppet sker här i Sverige eller om det utförs utanför Sverige. Det är ett viktigt steg, men mycket mer behöver göras i förebyggande syfte. För att undvika att svenska flickor utsätts för könsstypning anser vi att Sverige enligt fransk modell bör pröva att införa ett system med hälsointyg. Hälsointyget, eller skyddsbrevet om man så vill, ska kunna tas med till hemlandet vid resa, och ska tydligt visa att könsstypning är förbjudet enligt svensk lag. Intyget ska också visa att föräldrarna har ansvaret för flickan och således kan dömas enligt svensk lag även om könsstypning sker i annat land än Sverige. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

18. Rättsväsendets arbete mot människohandel, punkt 29 (L)

av Juno Blom (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 29.

Ställningstagande

Det är mycket viktigt att barnperspektivet alltid finns närvarande i arbetet mot människohandel och sexhandel. Offrens utsatthet vid denna form av brottslighet är än större när det handlar om barn. Det behöver finnas god kunskap kring kommersiell sexuell exploatering av barn i hela rättskedjan, från poliser och åklagare till domstolsväsendet. För att upptäcka och förebygga sexualbrott mot barn behöver även andra som arbetar med barn, exempelvis de inom socialtjänsten och skolhälsovården, höjd kunskap. Jag anser att det är viktigt att kunskapen om barns rättigheter och utsatthet för kommersiell sexuell exploatering förmedlas till alla som arbetar med barn, också till dem som i sin framtida profession kommer att möta och arbeta med barn. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anför.

19. Europasamarbetet mot människohandel med barn, punkt 30 (L)

av Juno Blom (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 30.

Ställningstagande

Enligt Europol finns det 3 600 olika nätverk av organiserad brottslighet som är aktiva i EU. Deras verksamhet är ofta diversifierad, med många olika kriminella verksamheter samlade i koncernliknande strukturer. I den organiserade brottslighetens alltmer diversifierade portfölj är människohandel med barn för sexuella ändamål ett mycket lönsamt affärsområde. Barn förs dit efterfrågan finns. EU-kommissionen har varit pådrivande i kampen mot människohandel, bl.a. genom det s.k. traffickingdirektivet 2011 (2011/36/EU). Traffickingdirektivet innehåller minimiregler om brottsrekvisit, dvs. förutsättningarna för att en gärning ska vara straffbar, och om påföljder för människohandel. EU har även regler som ger tredjelandsmedborgare som fallit offer för människohandel rätt till uppehållstillstånd i minst sex månader om de samarbetar med polisen för att motverka människohandel och olaglig

invandring. Rätten gäller även för personer som själva invandrat olagligt till EU. Att rätten att stanna i EU har begränsats till sex månader gör dock att många offer inte anser det värt priset att ta den risk det innebär att träda fram. För att offer för människohandel ska våga ge sig till känna och vittna bör deras möjlighet att få uppehållstillstånd i EU stärkas. Jag anser att EU ska utöka sitt arbete för att skapa varningssystem och samarbeta tätt med myndigheter i ursprungsländer för människohandel och i länder där barn utsätts för övergrepp. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anför.

20. Polisens arbete mot barnprostitution och barnarbete, punkt 31 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2453 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 12.

Ställningstagande

Människohandel för sexuella ändamål är ett hänsynslöst utnyttjande av en människa i en utsatt situation. Offer för människohandel är ofta unga som upplevt fattiga och svåra förhållanden i sina hemländer. De förs till Sverige under falska löften och har svårt att ta sig ur hot- och våldsspiralen då de helt saknar språkkunskaper, omvärldskunskaper och ett socialt nätverk. Den stora gruppen ensamkommande barn som försvunnit i Sverige aktualiserar ytterligare nödvändigheten av ett stärkt skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp. Det är angeläget att polisen organiserar sitt arbete på så sätt att det i varje polisregion finns kompetens och resurser att arbeta med att bekämpa människohandel och barnprostitution. Polisregioner med större problem bör också kunna få nationellt stöd i form av exempelvis mobila team. Samverkan mellan polis och sociala myndigheter är viktigt för framgång i arbetet mot människohandel liksom samverkan med civila aktörer såsom hotell, restauranger och andra näringsidkare.

Vi anser vidare att det måste tas fram bättre rutiner för samarbetet mellan socialtjänst, polis, gode män, Migrationsverket med flera. Samtidigt finns det i dag goda exempel i polisens enheter som speciellt arbetar mot människohandel, hos socialtjänsten, inte minst i de kommuner med mottagningsenheter, och hos de frivilligorganisationer som många gånger blir en livlina till det svenska samhället för de barn som lever gömda. Den kunskapen behöver vi ta till vara om vi ska kunna säkerställa att alla barn som

vistas i vårt land får sina rättigheter utifrån barnkonventionen och FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna tillgodosedda. En avgörande faktor för att arbetet med att stärka barns rättigheter och bekämpa människohandel, exploatering och sexuella övergrepp mot barn är att Polismyndigheten har de resurser som krävs för att kunna prioritera arbetet. Detta bör ges regeringen till känna.

21. Fler verktyg för att motverka trafficking, punkt 32 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Henrik Vinge (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:133 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 21.

Ställningstagande

Vi anser att det krävs åtgärder för att stoppa den hänsynslösa människohandel som följt i spåren av organiserat tiggeri. Sett till människohandel ur ett bredare perspektiv finns det stor anledning att oroa sig. Andelen fall av misstänkt människohandel har fyrdubblats under de senaste tre åren, och i drygt hälften av fallen rör det sig om människohandel för sexuella ändamål. Även människohandeln med barn har ökat, och majoriteten av de offer som utnyttjas för sexuella ändamål och för tiggeri är flickor.

Människohandel är vidare ett svårutrett brott, dels på grund av begränsningar gällande hemliga tvångsmedel, dels eftersom det mer ofta än sällan handlar om gränsöverskridande brottslighet som kräver samverkan med andra länders myndigheter. Sammantaget anser vi att det krävs mer långtgående åtgärder för att vända trenden. Genom utökade befogenheter för polisen och skärpt lagstiftning kan vi återställa den trygghet som ett land ska vara skyldigt att erbjuda.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anför.

22. Kristofobiska hatbrott, punkt 35 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:174 av Hans Eklind och Lars Adaktusson (båda KD) yrkande 1.

Ställningstagande

Det är ingen hemlighet att kristna flyktingar till Sverige drabbas av hot och våld. Trots det är det obehagligt tyst kring detta. Men brott är brott, oberoende av vem som begår dem. Tystnaden kring hot och förföljelse av kristna flyktingar i Sverige och konvertiter måste brytas. Religionsfriheten gäller alla – även kristna. Religionsfriheten – att ensam eller tillsammans med andra – få utöva sin religion är den enda av de positiva opinionsfriheterna som inte får begränsas genom lag (2 kap. 20 § RF). Denna frihet att tänka, mötas och uttrycka åsikter är central och oerhört viktig i ett fritt land. Men, det är på samma sätt grundläggande att denna frihet inte används för att förtrycka andra individer eller grupper. I Europakonventionens 9:e artikel tas detta med tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet upp. Här slås också fast att ”denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro”. Utifrån de författningar som Sverige har om religionsfriheten borde kränkningar av dessa vara något som samhället prioriterar och reagerar mot. Så är dock inte fallet, i alla fall inte när kristna drabbas. Vi ser en allvarlig utveckling i vårt samhälle. Brottsförebyggande rådet (Brå) redovisar fr.o.m. 2017 vartannat år Hatbrottsrapporten, som bygger på polisanmälningar där Brå identifierat ett hatbrottsmotiv. I deras sammanställning av utvecklingen 2012–2016 ser vi en ökning av antalet hatbrott av islamofobisk och kristofobisk natur. En utveckling som samhället måste agera mot. Brås siffror visar med eftertryck att de kristofobiska hatbrotten, som ofta förminskas, måste tas på allvar. 2014 fick Rikspolisstyrelsen i uppdrag av den dåvarande alliansregeringen att utveckla sitt arbete mot hatbrott. Det ledde till en rapport där polisen redogör för hur de ska utveckla arbetet mot hatbrott. Likväl kvarstår problemet med att de som polisanmält anser att inget händer. Polisens ansvar för att utreda och lagföra hatbrott får inte hindras på grund av resursbrist. Hatbrott är ett demokratiproblem som berör oss alla. Att skydda kristna flyktingar och konvertiter från förföljelse, hot, trakasserier m.m. handlar ytterst om att skydda den svenska religionsfriheten. Nämnden för statligt stöd till trossamfund (SST) visade 2014 att Sverige är dåligt på att bekämpa religiöst motiverade hatbrott. Trots detta finns det alltfjämt ytterst lite statistik och forskning att tillgå. Det lilla som gjorts har handlat om antisemitiska och islamofobiska hatbrott. Ett undantag är en undersökning av organisationen Open Doors förra året. Vi föreslår mot denna bakgrund att studier med inriktning på kristofobiska hatbrott genomförs.

23. Ökad användning av kontaktförbud, punkt 38 (M, L)

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Juno Blom (L) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:467 av Gulan Avci (L) yrkande 2,
2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1,
2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 22 och
2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

För att ett kontaktförbud med fotboja ska meddelas måste gärningsmannen i dag först bryta mot ett kontaktförbud utan fotboja. Det vill vi förändra. Brottsutsatta kvinnor ska inte behöva vänta på att ett kontaktförbud bryts innan ett kontaktförbud med fotboja beslutas. Beslutet om huruvida ett kontaktförbud ska förenas med fotboja ska istället utgå ifrån en riskbedömning i det enskilda fallet. Det vore både tryggare och mer effektivt. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

24. Kontaktförbud med elektronisk övervakning efter avtjänat fängelsestraff, punkt 40 (SD, KD, L)

av Andreas Carlson (KD), Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD), Juno Blom (L), Henrik Vinge (SD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 4 och
2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 6.

Ställningstagande

För den som dömts för ett vålds- eller sexualbrott gentemot en närstående finns det med nuvarande lagstiftning ingen möjlighet att utfärda ett kontaktförbud

med elektronisk övervakning vid frisläppandet, även om hotbilden är stor. Vi anser därför att det behövs kompletterande lagstiftning som möjliggör detta för att säkerställa att den som blivit utsatt för ett brott ska kunna känna sig trygg. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anför.

25. Förenkla utfärdandet av kontaktförbud, punkt 41 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Henrik Vinge (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 41 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att det är alldeles för svårt för utsatta kvinnor att få en ansökan om kontaktförbud beviljad mot en man som riskerar att utsätta henne för kvinnovåld. Som ett resultat av detta får ca 70 procent av alla som ansöker om kontaktförbud avslag. Kontaktförbudet har ett viktigt signalvärde, som dock går förlorat när en så stor andel av ansökningarna inte går igenom. Än värre än den låga andelen beviljade ansökningar är att skillnaderna är geografiskt markanta. Beroende på var en ansökan om kontaktförbud lämnas in kan risken att få avslag dubbleras och mer därtill. Vi vill att lagstiftningen ska ändras så att det blir betydligt lättare än i dag för utsatta kvinnor att få kontaktförbud utfärdade. När detta görs vill vi även att lagstiftningen utformas så att sannolikheten att få en ansökan om kontaktförbud beviljad blir mer rättssäker och att regelverket får en mer enhetlig tillämpning över landet. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anför.

26. Utöka området för kontaktförbud, punkt 42 (L)

av Juno Blom (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 42 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att området för kontaktförbudet ska utökas, vilket kräver att lagen ändras så att särskilt utvidgat kontaktförbud ska kunna meddelas i fler fall och i särskilt allvarliga fall kunna gälla en hel kommun eller flera kommuner – ett kommunalt vistelseförbud eller en omvänd kommunarrest för förövaren. Brottsoffrets rätt till en skyddad zon måste gå före gärningsmannens rörelsefrihet. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anför.

27. Utvärdera kontaktförbudet avseende den gemensamma bostaden, punkt 43 (M, L)

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Juno Blom (L) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 4.

Ställningstagande

Den 1 januari 2014 infördes nya regler för att underlätta beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad. Enligt det nya regelverket är det tillräckligt med en konkret och tydlig risk för brott mot den person som kontaktförbudet skyddar. Tidigare krävdes det att risken skulle vara akut. Dock har det framkommit kritik mot att lagändringen inte har fått tillräckligt genomslag i praktiken. Vi anser att det bör ske en utvärdering av utfallet av de regler som infördes 2014 och att det därefter bör tas fram förslag till författningsändringar om detta behövs ur ett brottsofferperspektiv.

28. Risk- och hotanalyser, punkt 44 (C)

av Jonny Cato Hansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 44 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2843 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkande 22.

Ställningstagande

Jag anser att rutinerna för risk- och hotanalyser som görs hos polisen vid anmälan om våld i nära relationer, följt av handlingsplaner och stöd, ska ses över.

29. Stöd till brottsofferjourer och avgift till Brottsofferfonden, punkt 45 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 45 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

De ideella organisationerna har stor betydelse för att förebygga våld, hjälpa dem som har utsatts för brott och vara ett stöd för personer som vill lämna kriminalitet och missbruk. Det finns i dag närmare 100 brottsofferjourer i Sverige, med över 6 000 medlemmar som sammanlagt lägger ner ca 100 000 ideella timmar varje år. Genom brottsofferjourerna kan offret få en ideell brottsofferstödjure. Brottsofferstödjuren kan exempelvis följa med vid rättegången.

Till stor del har det statliga stödet till den ideella sektorns arbete med brottsoffer utgjorts av projektbaserade pengar som betalats ut under begränsade tidsperioder. Staten har flera olika finansieringskanaler för det lokala brottsofferstödande arbetet. Dels fördelas bidrag till centralorganisationerna Roks och SKR via Socialstyrelsen, dels kan lokala kvinnojourer tillsammans med kommunen söka bidrag hos länsstyrelsen. För att skapa kontinuitet och långsiktighet i verksamheterna är det angeläget att stödet blir förutsägbart. Därför föreslås att statens bidrag till föreningar som verkar inom brottsoffersektorn ska fördelas direkt till de lokala verksamheterna av Brottsoffermyndigheten.

Utöver de satsningar som vi gör på brottsoffer- och kvinnojourer i vårt budgetalternativ ser vi ett behov av en översyn av det offentliga stödet till brottsofferjourerna med motivering enligt ovan för att säkerställa långsiktighet.

Vi anser vidare att den summa som brottslingen ska betala till Brottsofferfonden bör utökas till 1 000 kronor. Brottsofferfondens syfte är att ge ekonomiskt stöd till brottsofferprojekt och viktimologisk forskning. Brottsofferfonden byggs huvudsakligen upp av en särskild avgift som varje

dömd person ska betala om brottet kan straffas med fängelse samt den dagliga avgiften för fotboja. I dag är denna avgift 800 kronor. Den bör utökas till 1 000 kronor.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

30. Medling, punkt 46 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 46 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Vi anser att kommunerna ska vara skyldiga att alltid erbjuda medling även i de fall där gärningspersonen uppfyller medlingslagens kriterier, oavsett de inblandade personernas ålder. Vidare bör en nationell samordnare för medling tillsättas med uppdraget att sprida fungerande verksamhet i landet.

Medling innebär att en gärningsman och en målsägande möts inför en medlare för att tala om brottet och följderna av detta. Medlingen ska ske i bägge parterns intresse. Att en förövare kan be om ursäkt och få insikt om skadorna av sitt handlande kan vara än mer effektivt när det gäller ungdomar. Medling fyller en viktig funktion för att gärningspersonen ska inse vilka konsekvenser det egna handlandet får för andra människor och fungera som en delåtgärd mot att gärningspersoner inte ska återfalla i brottslighet. Medling kan också ses som en rehabiliteringsåtgärd för den som utsatts för brott. Här kan brottsoffret få svar på frågor om varför brottet inträffade och i bästa fall minska rädslan för gärningsmannen.

I dag är kommunerna skyldiga att erbjuda medling då gärningspersonen är under 21 år. Detta innebär återigen att gärningspersonens förhållanden står i fokus. Kommunerna borde vara skyldiga att erbjuda medling oavsett de inblandade personernas ålder.

Socialstyrelsen har följt upp medlingsverksamheten i Sverige och funnit att den inte fungerar som det var tänkt i alla kommuner. Därför bör en nationell samordning för medling inrättas, som kan tydliggöra och följa upp samverkansparternas uppdrag och ansvar. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

31. Kommuners skyldighet att finansiera brottsofferstöd m.m., punkt 47 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 47 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 6 och 10.

Ställningstagande

Vi anser att kommunerna ska vara skyldiga att finansiera ett professionellt brottsofferstöd som är skilt från socialtjänsten. Stödet till brottsoffren fungerar i dag olika bra i olika kommuner. Kommunerna har, enligt socialtjänstlagen, ett ansvar för att ge stöd åt brottsoffer och deras anhöriga, men i praktiken gör kommunerna olika tolkningar. Vissa kommuner låter socialtjänsten sköta stödet till brottsoffren, vilket är olyckligt eftersom de främst arbetar med gärningspersonerna. Många kommuner ger bidrag till brottsofferjourerna och kvinnojourerna på orten. Vid svårare brott behövs kunskap om kris- och traumabehandling samt rättsliga frågor och försäkringsfrågor. Kommunerna bör därför vara skyldiga att finansiera ett professionellt brottsofferstöd som är skilt från socialtjänsten. Stödet kan ges av anställda i ideella föreningar eller av kommunen själv.

Vi vill även att verksamheten med stödcentrum för unga brottsoffer byggs ut till att omfatta hela landet. Kring millennieskiftet startades Sveriges första stödcentrum för unga brottsoffer. Därefter har liknande stödcentrum spridits över landet. Dessa stödcentrum drivs av olika kommuner och har frivilliga stödpersoner kopplade till sig. I Stockholms län är stödcentren placerade vid polisstationerna. Den unge brottsutsatte får en stödperson som är jurist och kan förklara hur rättsväsendet fungerar och varför exempelvis åklagare och domstolar agerar som de gör. Stödcentrum kan också erbjuda medling mellan brottsoffer och förövare.

Föräldrar som får veta att deras barn drabbats av brott känner i grund och botten samma sak som det drabbade barnet: chock, förlorad trygghet, att vara kränkt, skuldkänslor, oro inför framtiden. Därför får även föräldrar samtalsstöd av Stödcentrum för unga brottsoffer.

Stödcentrum för unga brottsoffer bör få ökat stöd. Verksamheten bör byggas ut så att den omfattar hela landet. Flera kommuner kan samverka om ett centrum. Kommunerna bör vara skyldiga att tillse att stödcentrum finns för unga som utsatts för brott.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anför.

32. Starkare brottsofferperspektiv i hela rättsväsendet, punkt 48 (C)

av Jonny Cato Hansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 48 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 20.

Ställningstagande

Brottsofferperspektivet i rättsväsendet bör stärkas. Förtroendet för rättssamhället och brottsutsattas möjlighet till rehabilitering och förmåga att gå vidare är av största vikt för att invånare i Sverige ska kunna känna att rättssystemet finns som ett stöd om de skulle råka ut för något. En grundläggande princip är att man som utsatt för brott både ska ha rätt och möjlighet att få bättre information från rättsväsendet. Det måste också finnas professionell personal som kan ta hand om brottsoffret om det behövs. Jag vill också att det ses över hur offer för grov brottslighet, och anhöriga till våldsdödade, kan få stöd när en gärningsperson får permissioner eller frigges. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anfört.

33. Starkare brottsofferstöd för offer för våld i nära relationer, punkt 49 (C)

av Jonny Cato Hansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 49 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 24.

Ställningstagande

Trots de stora insatser som görs frivilligt inom tjej- och kvinnojourerna går många av dessa på knäna. Verksamheterna behöver inte bara mer pengar, utan behöver också veta att deras finansiering är stabil. För att de som polisanmäler

våld i nära relation ska kunna känna sig trygga vill jag också att anmälaren ska få brottsofferstöd inom ett dygn från polisanmälan. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anför.

34. Brottsofferportal för drabbade av bedrägerier och identitetskapningar, punkt 50 (S, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Karolina Skog (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 50 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionen.

Därmed avslår riksdagen motion

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 53.

Ställningstagande

Utskottet biföll vid behandlingen av motioner från allmänna motionstiden 2015/16 motionsyrkanden om att en brottsofferportal ska inrättas dit de som utsatts för bedrägeri eller identitetskapningar kan vända sig. Regeringen har vidtagit åtgärder med anledning av tillkännagivandet och nu lagt det till handlingarna. Vi anser att det saknas anledning att göra ett nytt tillkännagivande i saken till regeringen.

35. Genomförandet av EU:s brottsofferdirektiv, punkt 51 (M, V)

av Johan Forssell (M), Linda Westerlund Snecker (V), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 51 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:759 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 6.

Ställningstagande

EU:s brottsofferdirektiv trädde i kraft i november 2012. Det syftar till att garantera att brottsoffer får lämplig information, stöd och skydd samt att de kan medverka vid straffrättsliga förfaranden. Under våren 2014 presenterade

regeringen genom proposition 2014/15:77 Genomförande av brottsofferdirektivet, ett antal förslag på lagändringar m.m. för att Sverige ska leva upp till de krav som direktivet uppställer. Lagändringarna trädde i kraft i november 2015.

Jag anser att Sverige inte bör nöja sig med att leva upp till miniminivåer, utan bör ha en högre ambition och göra mer för att säkerställa brottsoffers rättigheter.

Nedan följer delar av kritiken av det svenska genomförandet av brottsofferdirektivet.

I direktivet anges särskilt (artiklarna 22–24) att det ska säkerställas att barnets bästa kommer i främsta rummet när brottsoffret är ett barn. Jag anser att de genomförda ändringarna inte i tillräcklig grad uppfyller det barnorienterade förhållningssätt som direktivet kräver. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på åtgärder för att stärka utbildningsinsatserna av rättstillämpare i syfte att säkerställa att brottsoffer bemöts på ett respektfullt, professionellt och icke diskriminerande sätt.

Medlemsstaterna ska enligt artikel 25 i EU:s brottsofferdirektiv säkerställa att tjänstemän som kan förväntas komma i kontakt med brottsoffer, exempelvis poliser och domstolspersonal, får både allmän och specialiserad utbildning på en nivå som är anpassad till kontakten med brottsoffer, i syfte att öka deras medvetenhet om brottsoffers behov och göra det möjligt för dem att behandla brottsoffer på ett opartiskt, respektfullt och professionellt sätt (Ds 2014:14). Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på åtgärder för att stärka utbildningsinsatserna av rättstillämpare i syfte att säkerställa att brottsoffer bemöts på ett respektfullt, professionellt och icke diskriminerande sätt.

Medlemsstaterna ska vidare enligt artikel 3 i direktivet vidta lämpliga åtgärder för att hjälpa brottsoffren att förstå och att bli förstådda fr.o.m. den första kontakten och vid alla ytterligare nödvändiga kontakter med en behörig myndighet i samband med ett straffrättsligt förfarande, även när den myndigheten lämnar information. Direktivets artikel 3 om rätten att förstå och bli förstådd är viktigt och utgör ett slags portalbestämmelse som även får betydelse för andra delar av direktivet. Motsvarande rättigheter bör därför finnas uttryckligt lagfästa i svensk rätt.

Direktivet uppställer vidare enligt artikel 18 krav på att medlemsstaterna ska begränsa risken för sekundär och upprepad viktimisering vid bl.a. myndighetskontakt, krav som jag inte anser att Sverige uppfyller. Den tid det tar för brottsoffer och deras anhöriga att få kontakt med en kommunal stödinsats varierar och skiftar kraftigt över landet. Jag ser även allvarligt på att antalet brottsoffer som får stöd från Brottsofferjouren (BOJ) har minskat kraftigt sedan polisens omorganisation 2015. På flera håll fungerar polisens förmedling bra, men ambitionsnivån och förutsättningarna måste generellt sett höjas för att alla brottsutsatta ska ha lika goda möjligheter till stöd oavsett var i landet de bor.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts bör regeringen ta ett helhetsgrepp kring frågan hur EU:s brottsofferdirektiv på bästa sätt ska genomföras och följas i Sverige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

36. Barn som bevittnat våld ska ses som brottsoffer, punkt 53 (SD, V, KD, L)

av Andreas Carlson (KD), Adam Marttinen (SD), Linda Westerlund Snecker (V), Katja Nyberg (SD), Juno Blom (L), Henrik Vinge (SD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 53 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 20 och 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 78.

Ställningstagande

När barn bevittnar våld är det en av de största riskfaktorerna för att även barnet ska utsättas för misshandel. Trots kunskap om detta utreds alltför sällan barnets situation när en vårdnadshavare misstänks ha utsatts för våld av den andra vårdnadshavaren. Socialtjänstlagen pekar på socialtjänstens särskilda ansvar för att ge stöd och hjälp åt de kvinnor som är eller har varit utsatta för våld samt att vara uppmärksamma på att barnen kan behöva stöd och hjälp. Vi menar att regelverket bör förtydligas för att säkerställa dels att barn alltid får komma till tals, dels att barnet får rätt stöd i samband med anmälningar om våld i nära relationer. Barn som upplevt våld ska ses och behandlas som brottsoffer och därmed bli målsägare. Förutom att barnet får rätt till ett eget målsägarbiträde innebär det också att barnet kan höras även om vårdnadshavaren motsätter sig det. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anför.

37. Kunskapslyft när det gäller unga brottsoffer, punkt 55 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 55 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 5.

Ställningstagande

Ett kunskapslyft ska genomföras inom de professioner som ofta kommer i kontakt med unga brottsoffer. Rättsväsendet, skolan, sjukvården och socialtjänsten behöver bli bättre i sitt bemötande av brottsoffer. Många unga brottsoffer kränks av att bli ifrågasatta av de vuxna som har till uppgift att hjälpa dem. I utbildningarna till de yrken som kommer i kontakt med unga brottsoffer bör det läggas in moment om bemötande av barn och unga som utsatts för brott. Det behövs också en löpande utbildning bland dem som redan arbetar inom dessa yrken. Detta bör ges regeringen till känna.

38. Ofödda barns status som brottsoffer, punkt 57 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Henrik Vinge (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 57 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 20.

Ställningstagande

Enligt en studie genomförd vid Rikskvinnocentrum drabbas varje år mer än en av hundra gravida kvinnor av våld från någon närstående. I Stockholms läns landstings folkhälsoguide poängteras att våld i nära relationer är en riskfaktor för gravida och deras foster som är jämförbar med diabetes och havandeskapsförgiftning. I Sverige är skyddet för gravida kvinnor och deras barn tyvärr alldeles för svagt.

Trots att ofödda enligt svensk lag börjar räknas som barn redan vid 22 veckors ålder, så har de inget juridiskt skydd. När en gärningsman i Sverige misshandlar en gravid kvinna och det ofödda barnet skadas eller dör, finns det enligt svensk lag bara ett brottsoffer. I dag räknas det bara som en försvarande omständighet om offret vid våldsbrott är en gravid kvinna och ett ofött barn har dött.

Den nuvarande ordningen är enligt vår mening inte bara djupt omoralisk, den riskerar också att förvärra traumat för de utsatta kvinnorna, förneka brottsoffer rätt till upprättelse och medföra att gärningsmännen får alltför låga straff, som inte står i rimlig proportion till det brott de har begått. Med

anledning av vad som ovan anförts föreslår vi att ofödda barn som efter vecka 22 skadas av våld som riktas mot kvinnan och det ofödda barnet ska ges status som brottsoffer.

39. Särskild utbildning för den som hör eller förhör barn, punkt 58 (L)

av Juno Blom (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 58 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4.

Ställningstagande

För att kunna leva upp till barnkonventionen bör barn erbjudas stöd av personer som har särskild kompetens att arbeta med barn i exempelvis rättsprocesser eller utredningar. Den som hör eller förhör ett barn bör ha särskild utbildning för detta, och de instanser som har ärenden som rör barn bör ha rutiner för att säkerställa att barnet får komma till tals. Riksdagen har visserligen gjort ett tillkännagivande i denna fråga, men för att säkerställa att detta arbete bedrivs skyndsamt anser jag att det finns anledning för riksdagen att på nytt uppmärksamma regeringen på detta.

40. Utökat antal barnahus, punkt 59 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 59 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 77 och
bifaller delvis motion
2018/19:2329 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Barn som utsatts för våld eller sexuella övergrepp av någon närstående är i ett oerhört underläge. Samhället måste bli bättre på att lyssna på signaler från barn

som far illa och vara berett att agera. Samarbetet mellan rättsväsendet, sjukvården och socialtjänsten måste fungera så att inte det utsatta barnet hamnar mellan stolarna. Därför är barnahus något som ska finnas över hela landet. Barnahus är ett samarbete mellan myndigheter kring barn som utsatts för brott. Polis, socialtjänst, psykolog, åklagare och läkare är samlokaliserade. Barnet får vara i en barnvänlig miljö vid förhör eller undersökningar. Polisförhören brukar hållas av en särskilt utbildad person och åklagare, socialtjänst med flera följer förhöret så att barnet inte behöver berätta sin historia fler gånger än nödvändigt. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

41. Automatisk utbetalning av skadestånd, punkt 61 (SD, KD)

av Andreas Carlson (KD), Adam Martinen (SD), Katja Nyberg (SD), Henrik Vinge (SD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 61 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:399 av Markus Wiechel (SD) yrkande 4,

2018/19:1212 av Roland Utbult (KD) och

2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 8 och

bifaller delvis motion

2018/19:2596 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 22.

Ställningstagande

En brottsling är i regel skyldig att ersätta de skador som brottet orsakar genom att betala skadestånd. Detta sker efter att brottsoffret, dvs. målsäganden, kräver skadestånd av gärningsmannen och beviljas detta i domstol. Vid en fällande dom är det vanligt att domstolen bestämmer att gärningsmannen ska betala skadestånd till brottsoffret och då betalas ibland skadeståndet genom direktkontakt med brottsoffret. I de fall gärningsmannen inte gör det kan det däremot uppstå problem då pengarna inte betalas ut automatiskt. I ett sådant fall måste brottsoffret aktivt få hjälp av Kronofogden med att få sitt skadestånd om vederbörande inte själv vill kräva ut sitt skadestånd. Denna process är för det mesta ganska smidig, men det innebär fortfarande att brottsoffret aktivt måste driva en process vidare, som i vissa fall redan varit jobbig att hantera efter att ha utsatts för ett brott av gärningsmannen. Det bör vara statens uppgift att kräva in pengarna. Vi vill att en utredning tillsätts med syfte att skadestånd bör betalas ut direkt från staten till brottsoffret när en dom vunnit laga kraft.

42. Automatisk utbetalning av skadestånd, punkt 61 (L)

av Juno Blom (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 61 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2596 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 22 och
bifaller delvis motionerna
2018/19:399 av Markus Wiechel (SD) yrkande 4,
2018/19:1212 av Roland Utbult (KD) och
2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 8.

Ställningstagande

Reglerna om skadestånd bör ändras för att korta väntetiderna för brottsoffren. Brottsoffer ska snabbare få ut det skadestånd som utdömts i domstol, t.ex. genom bättre juridiskt stöd för att driva in beloppet eller genom att staten utbetalar beloppet och sedan kräver det av den dömde. En översyn av reglerna bör göras. Eftersom reformen behöver utredas och lagförslag beredas bedömer vi inte att några offentligfinansiella effekter uppstår under 2019. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anfört.

43. Brottskadeersättning till utsatta för sexuellt våld m.m., punkt 62 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 62 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:691 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V).

Ställningstagande

Mäns våld mot kvinnor är ett strukturellt problem som jag anser att samhället behöver möta med strukturella lösningar. Jag anser att det är rimligt att staten tar ett ökat ansvar för den försämrade ekonomiska situation som ofta följer i spåren för dem som utsatts för mäns våld. Ett sätt att göra detta är att utreda

möjligheterna för att införa ett statligt system för ekonomisk kompensation till kvinnor som blivit utsatta för sexuellt och fysiskt våld. Redan i dag finns det möjlighet för kvinnor som utsätts för mäns våld att få ersättning genom skadestånd eller brottsskadeersättning. I de fall ett brott anmäls och förövaren fälls utdöms normalt sett ett skadestånd till brottsoffret. Om den dömde gärningspersonen inte kan betala skadeståndet och det inte heller finns någon försäkring som täcker hela skadan, finns det i vissa fall möjlighet att få rätt till brottsskadeersättning från staten. För att få brottsskadeersättning när gärningspersonen är okänd krävs att det finns en utredning, exempelvis polisens förundersökning, som visar att skadan har uppkommit till följd av brott och inte genom en olyckshändelse. Jag anser dock att detta inte är tillräckligt utan att ytterligare alternativ behöver övervägas för att åtminstone till viss del kompensera för inkomstbortfall till följd av sjukskrivning och andra utgifter som härrör sig till våldet. Att införa den typ av ersättning som vi föreslår är också ett tydligt sätt att uppmärksamma och synliggöra den ekonomiska aspekten av mäns våld mot kvinnor.

Jag föreslår att ersättningen bör vara schabloniserad och utgå månadsvis under en bestämd tidsperiod. Ersättningen bör inte räknas av mot exempelvis försörjningsstöd, sjukersättning, sjukpenning eller andra former av ersättningar eller bidrag. Ersättningen bör baseras på relevanta uträkningar om vad en våldsutsatt kvinna förlorar ekonomiskt till följd av våldet. Nya beräkningar kan därmed behöva tas fram. För att ersättningen ska erhållas krävs att brottet är polisanmält. Ersättningen bör ingå inom ramen för nuvarande brottsskadeersättning och bör efter en individuell prövning utbetalas av en myndighet, förslagsvis Brottsoffermyndigheten. Hur denna prövning ska kunna ske på ett tillfredsställande och rättssäkert sätt behöver utredas noggrant; samma sak gäller frågan om hur ersättningen ska organiseras i förhållande till brottsskadeersättningen.

Regeringen bör därför tillsätta en utredning om brottsskadeersättningen för personer som blivit utsatta för sexuellt och fysiskt våld.

44. Förenkla utbetalningarna av brottsskadeersättning, punkt 63 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 63 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:759 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Om en dömd gärningsperson inte kan betala skadeståndet och brottsoffret inte har någon försäkring som täcker skadan kan den senare i vissa fall få ersättning från staten, s.k. brottsskadeersättning. För att han eller hon ska kunna få brottsskadeersättning måste brottet polisanmälas. Brottsoffret måste också ha undersökt de andra möjligheterna till ersättning. Brottsskadeersättning kan inte beviljas om brottsoffret redan har fått full ersättning genom skadestånd eller från sin försäkring. Ansökan om brottsskadeersättning ska skickas in till Brottsoffermyndigheten inom tre år efter att brottet begicks, förundersökningen lades ned eller domen efter rättegången ”vann laga kraft” och inte längre kan överklagas.

Barn som utsatts för brott har alltid rätt att ansöka om brottsskadeersättning till sin 21-årsdag. Dagens förfarande kan upplevas som krångligt och onödigt byråkratiskt av de personer som utsatts för brott. I Norge tillämpas en modell där ansökan om brottsskadeersättning sänds direkt till motsvarigheten till Brottsoffermyndigheten. Myndigheten gör sedan en bedömning om brott har skett, och om så är fallet gör myndigheten en utbetalning direkt till brottsoffret. Brottsoffermyndigheten (staten) driver sedan in skadeståndet från gärningspersonen. Denna modell innebär att brottsoffer får ersättning snabbare. Jag anser att det är av stor vikt att utformningen av systemet med brottsskadeersättning inte försvårar för människor som utsatts för brott att erhålla ersättning. Regeringen bör därför utreda hur utbetalning av brottsskadeersättning kan bli enklare och mindre byråkratisk och återkomma med ett sådant förslag.

45. Höjda skadeståndsnivåer, punkt 64 (M, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Ingemar Kihlström (KD) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 64 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 7,
2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 46 och
2018/19:2869 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 3 och
bifaller delvis motion
2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 14.

Ställningstagande

De skadestånd som utdöms i Sverige är låga både i ett internationellt perspektiv och i förhållande till vad allmänheten anser vara en rimlig nivå. Vi anser inte att skadestånden för kränkning i samband med brott står i rimlig proportion till de belopp som utdöms i samband med andra typer av kränkningar. När en person nekas inträde på en krog utifrån någon av diskrimineringsgrunderna, eller när en person är misstänkt för brott och frihetsberövas, uppgår skadestånden till betydligt större summor än vad som betalas ut till ett våldsbrottsoffer. Justitieutskottet hänvisade vid behandlingen av denna fråga under riksmötet 2015/16 till att det är rättstillämpningens uppgift att avgöra skadeståndsnivåer. Utskottet hänvisar också till en 15 år gammal proposition (2000/01:68). Vi menar att tiden är mogen för en översyn av skadeståndsnivåerna.

Vi anser vidare att den som utsatts för brott alltid ska kunna räkna med ett starkt stöd. Den kränkning som brottsoffret lidit efter att ha utsatts för brott bör uppgraderas för att stå i bättre överensstämmelse med de etiska och sociala värderingar som är rådande i dag. Vi vill därför fördubbla nivån på den kränkningens ersättning som brottsoffer kan få rätt till. En sådan förändring skulle dessutom på ett tydligare sätt markera att det som brottsoffret utsatts för utgör en överträdelse av brottsoffrets rätt till sin person och integritet.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anför.

46. Höjda skadeståndsnivåer, punkt 64 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Henrik Vinge (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 64 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 14 och
bifaller delvis motionerna

2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 7,

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 46 och

2018/19:2869 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Så stor andel som 82 procent av allmänheten och 77 procent av brottsoffren anser att dagens ersättningsnivåer inte motsvarar brottsoffrens behov av ersättning. Enligt ett beslut av Brottsofffermyndigheten 2013 är schablonbeloppet för kränkning vid våldtäkt 100 000 kronor. Högre ersättning kan komma i fråga vid försvarande omständigheter. För sexuellt ofredande är

ersättningen i normalfallet 10 000 kronor. Vi upplever dessa ersättningar som alldeles för låga. Även om pengar aldrig helt kan kompensera den fysiska och psykiska kränkning kvinnovåld utgör står det utom rimligt tvivel att dagens skadeståndsbelopp är för låga. För att skadeståndet åtminstone ska ge den viktiga effekten av att brottsoffer och allmänhet upplever att rättsväsendet tar brotten på allvar bör skadestånden höjas.

47. Kartläggning av sexualbrotten, punkt 67 (M, SD)

av Johan Forssell (M), Adam Marttinen (SD), Louise Meijer (M), Katja Nyberg (SD), Henrik Vinge (SD) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 67 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2869 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att det finns anledning att göra en bred kartläggning av just sexualbrott med hänsyn till den radikala ökningen av personer som uppger att de utsatts för just sexualbrott under de senaste åren. En sådan kartläggning ska omfatta både brottslighetens karaktär, var och i vilka sammanhang brotten begås, men också vilka som begår brotten och vilka som är brottsoffer. Den studie som Brottsförebyggande rådet för närvarande genomför om sexualbrotten är inte tillräckligt bred och omfattar exempelvis endast gärningspersonerna ”om det är möjligt”. Den typen av bred kartläggning som vi vill se bör kunna ligga till grund för såväl förändrad lagstiftning som utformning av informationsinsatser och andra åtgärder med syfte att förebygga brott. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

48. Statistik om hedersrelaterat förtryck, punkt 68 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 68 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 6.

Ställningstagande

I dag finns det i Sverige ingen samlad bild av hur utbrett hedersrelaterat förtryck är. De studier som genomförts kan inte presentera en omfångsstudie, och därmed uteblir dessa siffror från statistiken. För att få en adekvat bild av omfattningen av hedersrelaterat förtryck behövs en större kvantitativ studie. Regeringen bör därför ge Brå i uppdrag att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat förtryck. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

49. Statistik om brottsligheten i skolorna, punkt 69 (M)

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 69 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Åren 2012–2016 nästan fördubblades anmälningarna till Arbetsmiljöverket om fysiskt våld i grund- och gymnasieskolan – från 230 till 425. Och ökningen har fortsatt under 2017. Enligt Arbetsmiljöverket verkar trenden i skolan följa den allmänna utvecklingen när det gäller anmälningar om hot och våld i övriga arbetslivet. Det går inte att veta om det rör sig om en ökad benägenhet att anmäla eller om våldet har ökat. Därtill kommer att omkring hälften av alla skolungdomar i 15-årsåldern uppger att de utsatts för brott – de allra flesta i skolmiljön. Våra kunskaper om de brott som begås är relativt begränsade. Det handlar exempelvis om när brotten begås, i vilka sammanhang brotten begås, vem som är gärningsman respektive brottsoffer i olika situationer. Vi saknar vidare kunskap om och i vilken omfattning de ökningar vi sett framför allt beror på en ökad anmälningsbenägenhet eller om våldet faktiskt ökar. Mot denna bakgrund finns det anledning att ge Brå i uppdrag att genomföra en bred kartläggning av brottsligheten i skolorna.

Särskilda yttranden

1. Skydda människor mot hedersrelaterat förtryck, punkt 9 (C)

Jonny Cato Hansson (C) anför:

Som framkommit ovan tas i den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, frågan om att hedersrelaterat våld och förtryck måste bekämpas genom strängare straff och mer kunskap om dessa brott och förtryck upp. Mot denna bakgrund väljer jag att inte yrka bifall till motion 2018/19:2861 (C) yrkande 26. Jag kommer dock att noggrant följa upp det pågående arbetet och de förslag som regeringen lämnar för att säkerställa att överenskommelsen genomförs i denna del

2. Skärpta straff för hedersrelaterat våld , punkt 14 (L)

Juno Blom (L) anför:

Som framkommit ovan tas i den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna bl.a. frågan om att hedersrelaterat våld och förtryck måste bekämpas genom strängare straff upp. Jag väljer därför att inte yrka bifall till motionerna 2018/19 248 (SD) yrkande 5 och 2018/19:2923 (L) yrkande 19. Jag kommer dock att noggrant följa upp det pågående arbetet och de förslag som regeringen lämnar för att säkerställa att överenskommelsen genomförs i denna del.

3. Hedersbrott – egen brottsrubricering och straffskärpningsgrund, punkt 15 (C, L)

Juno Blom (L) och Jonny Cato Hansson (C) anför:

Som framkommit ovan tas i den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna bl.a. frågan om att hedersrelaterat våld och förtryck måste bekämpas genom strängare straff och mer kunskap om dessa brott och förtryck upp. Av överenskommelsen framgår att man kommit överens om att brott med hedersmotiv ska utgöra en egen brottsrubricering och att det ska införas en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv Mot denna bakgrund väljer vi därför att inte yrka bifall till motion 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkandena 54 och 55 och övriga motioner med liknande

yrkanden. Vi kommer dock att noggrant följa upp det pågående arbetet och de förslag som regeringen lämnar för att säkerställa att överenskommelsen genomförs i denna del. Vi anser det härvid viktigt att lagstiftningsprocessen i de delar som redan är utredda inte stoppas upp i onödan utan att den fortsatta beredningen sker skyndsamt.

4. Inför tvångsäktenskapsenhet, punkt 19 (C, L)

Juno Blom (L) och Jonny Cato Hansson (C) anför:

Som framkommit ovan tas i den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, bl.a. frågan om att myndigheternas möjligheter ska stärkas att ingripa vid misstanke om att personer förs ur landet för att giftas bort mot sin vilja eller könsstympas upp. Mot denna bakgrund väljer vi att inte yrka bifall till motion 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkandena 57 och 58. Vi kommer dock att noggrant följa upp det pågående arbetet och de förslag som regeringen lämnar för att säkerställa att överenskommelsen genomförs i denna del.

5. Stärk myndigheterna, punkt 21 (L)

Juno Blom (L) anför:

Som framkommit ovan tas i den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, bl.a. frågan om att myndigheternas möjligheter ska stärkas att ingripa vid misstanke om att personer förs ur landet för att giftas bort mot sin vilja eller könsstympas upp. Mot denna bakgrund väljer jag att inte yrka bifall till motion 2018/19:2594 (L) yrkande 1. Jag kommer dock att noggrant följa upp det pågående arbetet och de förslag som regeringen lämnar för att säkerställa att överenskommelsen genomförs i denna del.

6. Skärpt lagstiftning mot tvångsäktenskap, punkt 22 (C, L)

Juno Blom (L) och Jonny Cato Hansson (C) anför:

Vi anser det viktigt att en skärpt lagstiftning mot tvångsäktenskap kommer till stånd. Vi anser dock att beredningen av utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv inte bör föregripas. Vi avstår därför från att reservera oss till förmån för motion 2018/19:2594 (L) yrkande 3 och övriga motioner med liknande yrkanden. Vi kommer dock att följa frågorna noga och delta i det konstruktiva arbetet med politikens utveckling på området.

7. Skärpt straff för vilseledande till tvångsäktenskapsresa m.m., punkt 23 (L)

Juno Blom (L) anför:

Jag anser även att det är viktigt att en skärpt lagstiftning för vilseledande till tvångsäktenskapsresa kommer till stånd. Jag anser dock att beredningen av utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv inte bör föregripas. Jag avstår därför från att reservera mig till förmån för motion 2018/19:2594 (L) yrkandena 4 och 7 samt 2018/19:2865 (M) yrkande 5 men avser att följa frågorna noga och delta i det konstruktiva arbetet med politikens utveckling på området.

8. Straffbelägg barnäktenskap, punkt 25 (L)

Juno Blom (L) anför:

I den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, tas bl.a. frågan om att myndigheternas möjligheter ska stärkas att ingripa vid misstanke om att personer förs ur landet för att giftas bort mot sin vilja upp. Jag anser vidare att beredningen av utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv inte bör föregripas. Jag avstår därför från att reservera mig till förmån för motion 2018/19:2594 (L) yrkande 6 och övriga motioner med ett liknande innehåll. Jag kommer dock att noggrant följa upp det pågående arbetet och de förslag som regeringen lämnar för att säkerställa att överenskommelsen genomförs i denna del.

9. Straffrättsligt ansvar för vårdnadshavare vid könsstympning, punkt 26 (C, L)

Juno Blom (L) och Jonny Cato Hansson (C) anför:

I den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, tas bl.a. frågan om att myndigheternas möjligheter ska stärkas att ingripa vid misstanke om att personer förs ur landet för att giftas bort mot sin vilja eller könsstympas upp. Mot denna bakgrund och då dessutom gällande regler redan i dag straffbelägger föräldrar som underlåter att avslöja eller förhindra att deras döttrar könsstympas väljer vi att avstå från att reservera oss till förmån för motion 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 59 och övriga motioner med liknande yrkanden.

10. Höjda skadeståndsnivåer, punkt 64 (C, L)

Juno Blom (L) och Jonny Cato Hansson (C) anför:

Vi delar motionärernas uppfattning i motion 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 46 och övriga motioner med ett liknande innehåll att

skadeståndsnivåerna bör höjas. Vi konstaterar dock att nivån på skadestånd är en budgetfråga och att vi har ett budgetsamarbete med Socialdemokratierna och Miljöpartiet de gröna. Vi avstår därför från att reservera oss till förmån för motionsyrkandena men avser att följa frågorna noga och delta i det konstruktiva arbetet med politikens utveckling på området.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:133 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ytterligare verktyg för att bekämpa trafficking och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:136 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brottslighet mot äldre och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:174 av Hans Eklind och Lars Adaktusson (båda KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studier med inriktning på kristofobiska hatbrott ska tas fram och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:248 av Sara Seppälä och Markus Wiechel (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om effektiva skydd för barn och unga mot hedersrelaterat våld och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att identifiera utsatta grupper i samhället och ge dem stöd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka stödet till de delar av civilsamhället som arbetar mot hedersbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nya utredningar av hedersrelaterad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hårda straff för hedersrelaterat våld och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:272 av Hampus Hagman (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utreda vad som ligger bakom de stora skillnaderna i hanteringen av kontaktförbud i landet och återkomma med förslag om hur dessa skillnader kan jämnas ut och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:399 av Markus Wiechel (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsoffer ska slippa driva in sina skadestånd och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:425 av Christian Carlsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att införa hedersbrott som särskild brottsrubricering och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:467 av Gulan Avci (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elektronisk övervakning ska kunna användas vid kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:656 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Brå ska få i uppdrag att genomföra en studie om hur den registrerade brottsligheten ser ut fördelat på personer födda i Sverige och i utlandet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:691 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning angående brottskadeersättningen för personer som blivit utsatta för sexuellt och fysiskt våld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla utfärdandet av kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för överträdelse av kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ringa överträdelse av kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontaktförbud med elektronisk övervakning för gärningsmän dömda för vålds- och sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om höjda skadestånd för kvinnovåldsbrott och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:759 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur utbetalning av brottsskadeersättning kan bli enklare och mindre byråkratisk och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta ett helhetsgrepp kring frågan hur EU:s brottsofferdirektiv på bästa sätt ska implementeras och följas i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:792 av Ann-Britt Åsebol och Elisabeth Björnsdotter Rahm (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att skärpa straffen för brott som är riktade mot äldre och särskilt utsatta personer och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:841 av Anders Österberg (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge fler inom rättsväsendet möjligheter till utbildning om våld i samkönade relationer och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:847 av Betty Malmberg (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och införa en särskild brottskod för brottslighet med koppling till s.k. djurrättsaktivism och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:874 av Sten Bergheden (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att ta fram en handlingsplan för hur man ska bekämpa den olagliga arbetskraften och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att studera hur andra länder i EU har löst problem med olaglig arbetskraft och vad man vidtagit för åtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:969 av Katarina Brännström (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av insatser från samhället och en översyn av straffen för brott mot äldre och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1031 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förebygga vålds- och sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1032 av Hans Hoff (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontinuerligt förbättra och förändra rättsprocesser där barn är inblandade, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1057 av Lawen Redar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa hedersrubricering alternativt hedersmotiv som straffskärpningsgrund i brottsbalken och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det straffbart att ingå eller på något sätt bidra till barnäktenskap i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även inofficiella barnäktenskap ska kunna straffas och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffet för barnäktenskap ska vara kännbart och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen mot tvångsäktenskap ska skärpas så att straffet blir längre och bättre motsvarar brottets karaktär, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen mot tvångsäktenskap ska skärpas så att brottet normalt leder till utvisning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1212 av Roland Utbult (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda utbetalningarna av skadestånd till brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1358 av Marlène Lund Kopparklint och Sten Bergheden (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning om det solidariska betalningsansvaret gällande skadestånd bör tillsättas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kraftfullt stöd på plats för de som drabbas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla samverkan mellan olika myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjlighet att införa utreseförbud och spärra pass för barn som riskerar att med tvång föras ut ur landet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det straffbart att försöka föra barn ut ur landet när de har belagts med utreseförbud och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1412 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att redovisa statistik länsvis i stället för regionvis och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1558 av Lotta Olsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över rubriceringen "hedersbrott" för att ändra till annat lämpligt namn och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1606 av Elisabeth Svantesson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förhindra och straffa hedersrelaterat förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1607 av Elisabeth Svantesson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nogsamt följa polisens och övriga rättsväsendets arbete mot hatbrott som riktas mot troende och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det juridiska skyddet för ofödda barn från vecka 22 och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det straffbart att ingå eller på något sätt bidra till barnäktenskap i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även inofficiella barnäktenskap ska kunna straffas och tillkännager detta för regeringen.

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffet för barnäktenskap ska vara kännbart och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1781 av Ingela Nylund Watz (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brott mot äldre och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1844 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Brå i uppdrag att göra en ny undersökning gällande brottslighet bland personer födda i Sverige respektive utlandet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1891 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att tillåta försäljning av pepparsprej för personskydd i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1899 av Louise Meijer (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en egen brottsrubricering för oskuldskontroller bör införas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1900 av Louise Meijer (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en egen brottsrubricering för hedersbrott samt att hedersbrott ska vara straffskärpande och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1921 av Ola Johansson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa lagstiftningen och öka straffen för att motverka människohandel, prostitution och sexköp och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda den s.k. straffskärpningsparagrafen i brottsbalken vad gäller brott riktade mot personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2158 av Maria Stockhaus m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre samordning mellan myndigheter när det gäller bortförda barn och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökat konsulärt uppdrag och integreringsrådgivare på vissa utvalda ambassader och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Brå i uppdrag att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat förtryck, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör utreda hur lagstiftningen som omgärdar brotten om grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning ska skärpas så att mer än en person kan ställas till svars för respektive brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som hör eller förhör barn ska ha särskild utbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn som upplevt våld i nära relationer bör ses och behandlas som brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rättsväsendets arbete mot människohandel med barn och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Europasamarbetet mot människohandel med barn och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2329 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett utökat antal barnahus och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra barnahusens målgrupp och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2418 av Helena Vilhelmsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa en lex Lotta-lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2453 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polisens arbete mot barnprostitution och människohandel och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2463 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över det offentliga stödet till brottsofferjourer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka avgiften till Brottsofferfonden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att medling ska erbjudas oberoende av gärningsmannens ålder och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en nationell samordnare för medling och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polisens arbetssätt, kunskapslyft för de som kommer i kontakt med brottsoffer och information till brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommuners skyldighet att finansiera brottsofferstöd och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av skadeståndsnivåerna och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om automatisk utbetalning av skadestånd och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stödcentrum för unga brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om myndigheters juridiska förutsättningar att ingripa då barn riskerar att föras ut ur landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om straffskalan för äktenskapstvång och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om straffskalan för vilseledande till tvångsäktenskapsresa och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om preskriptionstiden för äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särskild straffbestämmelse för barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kriminalisering av stämpling eller försök till vilseledande till tvångsäktenskapsresa och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2596 av Jan Björklund m.fl. (L):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reformerade skadeståndsregler och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elektronisk övervakning vid kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om straffskalan för överträdelse av kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökning av det geografiska området för särskilt utvidgat kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontaktförbud i gemensam bostad och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elektronisk övervakning efter frigivning av personer som dömts för grova sexualbrott eller grova brott mot närstående, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2607 av Karin Enström (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra möjligheterna för anhöriga till brottsoffer att få ersättning på grund av avspärningar eller andra tvångsåtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontaktförbud med fotboja ska användas i fler fall och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en särskild brottsrubricering för hedersbrott med grov fridskränkning som förebild och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera de s.k. moralpoliserna genom ett särskilt brott, olaga frihetsbegränsning, som förbjuder tvång och otillbörliga påtryckningar

som syftar till att upprätthålla heder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L):

46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fördubbla kränkingsersättningen och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas en brottsofferportal dit de som utsatts för ett bedrägeri eller it-brott kan vända sig och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en egen brottsrubricering för hedersbrott och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersmotiv som en särskild straffskärpningsgrund och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det straffrättsliga skyddet mot tvångsäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det måste bli enklare att förhindra att någon förs ut ur landet ofrivilligt för ett tvångsäktenskap utomlands, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tvångsäktenskapsenhet, liknande Forced Marriage Unit, och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om straffrättsligt ansvar för vårdnadshavaren vid könsstympning av flickor och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Brå i uppdrag att genomföra en bred kartläggning av brottsligheten i skolorna och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2843 av Annika Qarlsson m.fl. (C):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rutinerna för risk- och hotanalyser som görs hos polisen vid anmälan om våld i nära relationer, följt av handlingsplaner och stöd, ska ses över och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2844 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla jobbsökande till samtliga yrken inom vilka man kontinuerligt arbetar

med barn obligatoriskt ska registerkontrolleras för tidigare sexualbrottsbelastningar och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga arbetsökande som har dömts för sexualbrott mot barn eller för allvarliga sexualbrott mot vuxna alltid ska nekas anställning i yrken inom vilka man kontinuerligt handskas med barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett starkare brottsofferperspektiv i hela rättsväsendet och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda människor från hedersrelaterad problematik och hedersrelaterade brott och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda flickor från könsstympning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2865 av Tomas Tobé m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontaktförbud med fotboja ska användas i fler fall och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ny sekretessbrytande regel ska införas för att fler fall av våld i nära relationer ska förebyggas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en särskild brottsrubricering för hedersbrott med grov fridskränkning som förebild och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera stämpling, förberedelse eller försök till vilseledande till tvångsäktenskapsresa och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera de s.k. moralpoliserna genom ett särskilt brott, olaga frihetsbegränsning, som förbjuder tvång och otillbörliga påtryckningar som syftar till att upprätthålla heder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en kartläggning av förekomsten av moralpoliser som begränsar människors frihet genom påtryckningar och tvång att följa informella regler, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa moralpolisernas tillträde till allmänna platser genom en möjlighet att

- meddela tillträdesförbud för personer som skapar otrygghet och begränsar andra personers rörelsefrihet i hederns namn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskapen inom rättsväsendet om hedersrelaterat våld och förtryck bör förbättras samt att specialiserade poliser och åklagare ska finnas för att stödja hanteringen av hedersbrott och tillkännager detta för regeringen.
 10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra lagen så att polisen kan omhänderta unga i en hederskontext för att skydda dem eller för att säkerställa att den fortsatta utredningen inte försvåras och tillkännager detta för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska finnas möjlighet för polisen att skjuta upp eller låta bli att underrätta vårdnadshavare om att ett förhör med ett barn ägt rum om det är till men för barnet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisen ska kunna höra barn som är under 15 år som vittnen även utan vårdnadshavares godkännande i vissa fall och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjligheterna att verka proaktivt mot anhängiga till den som löper risk att giftas bort mot sin vilja, t.ex. genom föreläggande eller förbud av domstol, och tillkännager detta för regeringen.
 14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkalla och omhänderta pass eller förhindra att pass utfärdas då det finns risk att ett barn gifts bort mot sin vilja, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2869 av Tomas Tobé m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skadestånden för de som utsatts för ett sexualbrott bör höjas avsevärt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred kartläggning av sexualbrotten som bl.a. ska omfatta vilka som begår brotten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2870 av Tomas Tobé m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rättsväsendet ska se särskilt allvarligt på brott mot äldre och andra som kan ha svårt att värja sig mot brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av mer kunskap om könsstymning inom rättsväsen, skola och sociala myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en särskild brottsrubricering för hedersbrott och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett särskilt brott som förbjuder tvång och otillbörliga påtryckningar som syftar till att upprätthålla heder och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hedersrelaterat våld och förtryck begränsar människors frihet och måste bekämpas genom hårdare straff och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2967 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersbrott som egen kategori i brottsbalken och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett straffrättsligt ansvar för vårdnadshavare som inte förhindrar könsstymning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD):

77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnahus ska finnas tillgängliga över hela landet och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att synliggöra barn i rättsprocessen samt barn som bevittnat våld i hemmet och tillkännager detta för regeringen.